

Juan Martin de Ibero (1729-1783), Izuko parrokuaren testuak (II)

FRANTZISKO ONDARRA
(Euskaltzaindia)

10. Testua

Domingo 2º. despues de Resurreccion.¹

*Et alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili: et illas oportet² me adducere, et vocem meam
audient, et fiet vnum ovile. Joan. cap. 10.*

Bi obliguecio³ andi, proponiçen dizquigu, Christio fielac, Christo gure erredentoreac, gure arimen arçai Divinoac, egungo Evangelioan. Bata, arimen cargue dauquegun sacerdoteogui,⁴ eta berçea feligresegui: Zuegui, manaçen dice iquesi, eta ssaquinçacela⁵ ongui doctrine christiana, eta Jaun Divino arren amaçeco, serbiçeçeco, Mandamentu sanduen goardaçeco, eta sacramentu sanduec disposicio onarequi errebiçeçeco, bearden gucie; eta guri, zuen arimen arçeiogui, zuetas contu eman beardugun becela, explique çacegule Evangelio sandue cuidedorequi; Christo gure Erredentore,⁶ gure arimen arçaierequi, Cerure joan bearrean, ezcoacen zuec, eta gu, infernuco otso gueistoarequi, seculoco pena aietara. Eta argatic manaçen gueitu jaun Divino arrec, eman çotegule, gauren carguco arimegui, arimeco alimentue, ceñ beite doctrine christianaren, eta evangelio sanduen expliquecioa. Eta iquenic Christo, gure arimen arçai, eiñ ona gurequico, eta eimberçe neiguituena, bada eman zué bere vicio, gu salabaçea gatic, obligueçen gueitu Jaun Divino arrec, onac icetera; culpec, vicioac becatue aborrecituric, infernuco bidea vstera, [2] eta virtutearen, eta obra onen medios, Jaun Divino ore amaçera, eta ceruco videaren arçera: guisontan, jaun Divino ore amatu, eta arren Legue sandue guardaçearrequi, vici gueiçen emen gracien, egoteco guero seculu gucien, Christo, gure arimen arçeiieren compañien, glorien. Eta au lograçeco, esta erremedio obeagoric, nola evangelio sandue expliqueçea, eta doctrine christiana eracustea; eta argatic⁷ Christo gure arimen arçeiçc manaçen digu

(1) Goiko bazterrean *año de 1770*. (2) E "oport" (sic). Latinezko beste okerrak: "aducere" 1, buruan; "Necesitas" 2, 2; "michi" 2, 2; "evangelizabero" 2, 2; "Biati" 6, 1; "iud" 6, 1. (3) Bazterrean *Carabant. tom. 1º. Dom. fol. 339. et seq.* (4) E *sacerdote ogui*, bi zatitan. (5) E *ssaqui çacela*, bi zatitan eta -n gabe. (6) E "Eredentore". (7) E "arguitic".

guciogui, niri, eracutsi çadela, eta zuegui, etorri⁸ ceistela, aiçera⁹ atenciorequi, eta iquestera. Eta argatic, Christio fielac, iduquece por cierto, esneitequela salbatu, ezpadiçet expliqueçen, eta eracusten, eta eiñ guti salbaru ceizquetela zuec, ezpazarate etorçen eiçera cuidedorequi, eta ezpauce iquesten ongui, Jangoicoa amaçeco, eta sacramentu sanduec, ongui errecibiçeco, ssaquin bearden gucie.

San Paulo Apostol gloriosoac, icusi zuenean, Jangoicoac iñ zuela, arimen arçeiç, erraten zué, eiñ obligueturic arquiçen neiz, expliqueçera Evangelio sandue, eta eracustera doctrine christiana, ece, ezpaut iten, esneiteque salbatu: hai, ene tristea, eta desventuretue, ezpaut cumpliçen obliguecio onequi! *Necessitas mihi incumbit: Vae enim mihi est, si non evangelizavero.*¹⁰ Au berau erran çaquet nic nauregatic: Bada Ecequiel Profeta sanduen medios erraten digu Jangoicoac arimen cargue dauquegun guciogui: Ai, arimen arçaiç, hai, arimen cargu dauquetenac, ezpadiote ematen beren carguco arimegui, evangelio sandueren, eta doctrine christianaren, arimeco alimentue! *Vae Pastori-[3]Pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: gregem autem meum non pascebatis.*¹¹ Eta San Paulo Apostol gloriosoac erraten digu, Jangoicoac, arimen cargue dauquegunoc, ezarri gueituela, bere ardien, ceñ beitre arimec, arçei, eta maistruteco: *Alios autem Pastores et doctores:*¹² Eta San Geronimo gloriosoac, eracusten digu, ece, Arçeien, eta maistruen tituloabec bioc, eman dizquigule Jaun Divino arrec, arimen cargue dauquegun ogui, ssaquiñ çegunegatic, goardatu beardizquigule Jangoicoari bere ardiec, vicio, eta inclinacio gueistoetati, arçaiç ardiec guardatu beartusten becela, belar gueisto etati,¹³ eta eracutsi bear diotegule, gauren carguco arimegui, Jangoicoa serbiçeco, eta salbaçeco beaurten gucie, maestruec, beren discipuloegui, eracusten dioten becela: *Quia Pastor doctor etiam esse debet.*

Eta becatu mortale iten barime dute, aite, eta Ama beren humegui ssatera, alçaqueten moduen, ematen estiotenec, cembat becatu¹⁴ andiegoa iñen dute, arimen arçaiç, arimen aitec, ezpadiote ematen beren humegui, beren ardiegui, Christio fielegui, diot, arimeco alimentue, ceimbeite doctrine christianaren, eta evangelio sandueren espliqueçioa. Eta assarraçen bada, eta arraciorequi, Nausi bet, bere arçeien contra, cerengatic ardiec goseac dauzquien, belarra dagon leure eramo faltas, eta alimentu eman bagueas; cembat arraziorequi indignetu, eta asarratuco da Christo gure erredentorea,¹⁵ arimen jaun eta jabea, bada erosi citue guciç bere odol preciosisimoaren costus, arimen cargue¹⁶ dauquegunon contra, ezpadiotegu ematen, arimeco alimentue, ceñ beite, Evangelio sandueren, eta doctrine christianaren [4] espliqueçioa? Argatic bada Christio fielac, nic duten becela obliguecio, espliqueçeco evangelio sandue, eta doctrine christiana, zuec ere obliguecio duce, etorçeco aiçera, atendiçera, eta iquestera, aracusten ceicena, eta ecarri arastera zuen humeac, eta mirabeac, Jesu Christoren eta ene ardiec zaraten becela, bada au bague esçaquece erdeichi, arimeco gracia munduontan, eta eiñ guti glorie, berçe munduen, eta prosequiçeco esçaçogun Maria Santisimeri bere gracie. Ave Maria.

(8) E "etorre". (9) E "aiçeira". (10) Bazterrean *1. Corint. c. 9.* (11) Bazterrean *Ezeq. (sic -cq) c. 34.* (12) Bazterrean *Ephesi. c. 4.* (13) Zenbait hitz gorago *gueistoetati*, dena batean. (14) E "bcatu". (15) E "Eredentorea". (16) E "cargube".

Et alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile. Joann. cap. 10.

Christo gure Erredentoreac gure arimen arçei Divinoac berac, erraten digu, Evangelio sanduen: Esta oguierequi sollic viciçen guizona, beicic Jangoicoan içerequi ere viciçen dela: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.*¹⁷ eta ontan eracusten digu: Gizonac, eta lomismo andreac, bi porcione, edo bi parte dituela: ebec dire, gorpuçe, eta arime: eta âla nola gorpuçe esteitequen vici oguie bague; eiñ guti bici deitequela arime, Jangoicoaren itçe, doctrine christiana, eta Evangelio sandue, eitu bague. Argatic bada erraten digu Jaun Divino arrec, estela oguierequi sollic vici gizona. Eta ezpazaquete arimec, Jangoicoan¹⁸ içe aitu bague, idugui, arimeco vicie, ceññ beite Jangoicoaren gracie, eiñ guti, erdeichi dezaquete Jangoicoaren glorie, cerengatic graciën estagonac, esçaque erdeichi glorie, esteiteque salvatu ior, graciën egon bague. Eta eracusteco obegui guri, Christo gure arimen arçaiac, Evangelio sandue, eta doctrine christiana aïçea, dela precisoa, eta necesarioa arimec salvaceco, comparatu zue Jaun Divino arrec, eriguïçen¹⁹ den azierequi: *Semen est verbum Dei.*²⁰ Ceren gatic ala nola, ereguïçen den acie, den precisoa, eta necesarioa, munduen arquiçen garen gucion, mantenaçeco, lo mismo²¹ Evangelio sandue, eta doctrine christiana, expliqueçea, aïçea, [5] eta iquestea, da necesario, eta precisoa, gure gucion arimec, viciçeco, graciën vicierequi, mantenaçeco, eta salvaçeco. Bada Evangelio sanduen, eta doctrine christianan expliqueçioa gatic ece, egonen guñeque gucioc, bere vicio, culpe, eta becatuen gatic, Jangoicoac, Ceruco suerequi abrasatu, austu, eta destruitu cituen, Sodomaco ciudedeco gendeac becela, eta condenatuco guñeque, ciudedartaco gende gueisto eiec becela, gucioc, Isaïas Profeta sanduec erraten digun becela. *Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen: Quasi Sodoma fuisset.* eta ala, Indietan, eta berçe aniz lecu, Evangelio Sandue, eta doctrine christiana eracusten, eta expliqueçen estenetan, vici dire gucioc, Sodoma bat iñic, bere vicioen medios, eta condenaçen dire, Sodomacoac becela.

Eta Jesu Christo gure arimen arçei Divinoac berac, erraten digu, egungo²² Evangelio sanduen, ece, salbatu beardiren arimec, eta Jaun divino arren ardiec icen nautenec, eitu beartela arren itz sandue, edo Evangelioa, eta doctrine. *Oves meae vocem meam audiunt.* Eta Ebreoegui, erranciotte, Christo gure Erredentoreac berac, bere agos; condenatuco cirela, cerengatic esçuten eitu nei, Jangoicoaren itçe. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*²³ Eta Elicecco doctorec eracusten digute, ece, Jangoicoan itçen aïçeco, desseo duenac, eta aïçen duenac, salvacioan siñelea dauquela; eta al contrario, Jangoicoan itçe aitu, nei estuenac, eta iguesi dabillenac, condenacioaren siñelea dauquela. Eta San Crisostomo²⁴ gloriosoac eracusten digu, ece, âla, nola, batec iduguïçea apetito ona, eta ssateco gana, osasune ona dauquelaco, siñelea den, moduontan berean, iduguïçea batec, Jangoicoan itçe aïçeco, eta ssateco desseo, dela siñelea, persona ore, arquiçen dela, [6] arimeco vicierequi, ceññ beite Jangoicoaren gracie, eta Ceruco bidean arquiçen delaco, sinelea²⁵ dauquela. Argati Dabid Erregue sanduarrec, au ongui cequienac becela, erraten digu, salbaçeco deseo andierequi; ece, bere vioçean estalçen, eta guardaçen zuela Jangoicoan itçe, ez Jaun Divino ore ofendiçegatic, eta ez becaturic itea gatic: *In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi.*²⁶ Eta Christo gure Erredentoreac, gure arimen arçei

(17) Bazterrean *Matth. cap. 4.* (18) E "gangoicoan". (19) Zenbait hitz aurrerago "ereguïçen". (20) Bazterrean *Luc. c. 8.* (21) Lehenbizi *âla* ipini du, gero hori ezabatu eta horren ondoan *lo mismo*. (22) E "egungu". (23) Bazterrean *Joann. c. 8.* (24) Ez "Chrisostomo". (25) E "sinela". (26) Bazterrean *Psal. 118.*

berac, erraten digu: Bienabenturetuec, eta dichosoac direla, Jaun divino arren itçe aıçen, eta guardaçen dutenac.²⁷ *Beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.*²⁸ San Dionisio gloriosoac erraten digu, Jangoicoan itçe dela, arime, becatuen manchetati, garbiçen duen vre. arime alimentaçen duen esnea, arime confortaçen duen ardoa, arime erregalaçen, eta gozoarequi purgeçen duen estie, eta dela medicinebat, arime alimentaçen duena, eta becatuen erorçeric, libraçen duena: Christio fielac, gucioc daquice, ece, ssaten, eta edaten estuen gorpuçe, preciso dela ill dadien fite: gucioc daquice, arimen ssatecoa, edatecoa, eta becatu gucién contraco erremedioa dela, Jangoicoaren itçe; bada itç divino au ssaten eta edaten estuen, arime, illen da, erorico da becatuen, onequi cureçen esten arime, egonen da beti eri, vicioen, eta becatuen eritasunerequi.

Esta²⁹ corpuçeço alimenturic, obeago, eta sustencie,³⁰ eta virtute iago barimendu ere, corputz, illic dagon bat,³¹ vistu, eta erresucitetu çaquenic, beñe Jangoicoan itçeç, ceimbeite arimen alimentue, visten,³² eta erresuciteçen³³tu, egun oro millean, becatuen medios illic zauden, arimec. Jangoicoan itçeç, ematen du arimeco vicie, ireguiçen tu Ceruco [7] atariec, da arimen alimentue,³⁴ eta alegraçen du vioça. Jangoicoan itçeç, beroçen du gure vioça Jaun Divinoarren amorean: Jangoicoan itçeç, erreçentu vicioac, eta becatuec, suc agoça, erreçen duen becela. Bada Dabid Profeta sanduec, errattendio Jangoicoari, Zure itçe, Jaune, da choill veroa: *Ignitum eloquium tuum vehementer*: Eiçezu bada, Christio fiela, humildade andierequi,³⁵ eta aproveçaço deseorequi, bada Jangoicoa bera minçeçen ceizu, bere ministroan agoti.

//Se concluye con el aparte 2º. del fol. 343. de Carabant[es.] Domini. tomo. 1º. exemplos 340. fol. 344. et seq.

11. Testua

†

Dela Dominica dela¹ Pascua del Espiritu Santo: Motivos, que nos incitan al amor de Dios, y como premia su Magestad, el amor que le tenemos. año² de 1770. 2.

†

[1] Domingo del Espiritu Santo.³

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Joann. 14.

Egungo⁴ festividadeac, eta Evangelio sanduec, convideçen gueituste, amaçera Jangoicoa gauce guciéc beño iago. convideçen gueitu festividadeac, cerengatic den espi-

(27) Bazterrean *Ojo Aquí se puede añadir loque dice Carabantes. tom. 1º. fol. 343. el como se ha de oír la palabra Divina. Vide Palafox. Tromp. de Ezequiel. fol. 91. y. 237. y 107.* (28) Bazterrean *Luc. 11.*

(29) Bazterrean *Estel[1]a Vanidad fol. 379.* (30) E "sustencie". (31) E "batat". (32) Ez "visçen". (33) E "eresuciteçen". (34) E "alimente". (35) E "andiererequi". Beharbada "andienerequi" da.

(1) E "delas". (2) Estalkian bertan ezabaturik *Izu y Junio dos del año de* (eta ezabatu gabe) 1770. dago, dena lerro batean. Urte horretan Mendekoste igandea ekainaren 3.ean izan zen, beraz ezabatua izan zen egunean izan zen *egina* predikua, eta Izun. (3) Goiko bazterrean *año de 1770.* (4) Bazterrean *Echeverz tom. 2º. Domin. fol. 141.*

ritu santi Jaunerena, ceimbeite Eite Eternoaren, eta Semearen, edo Trinteteco biguerren personaren Amorea, eta egungo egune becelacoarequi, cheichi cé (Espiritu Santi Jaune) Apostolo sanduen gueñifera suesco mietan, arguiçeco Apostol sanduegui entendimentuec, eta veroçeco eien borondateac Jangoicoaren amorean; guisontan arguituric eien entendimentuec, eta veroturic Jangoicoan amorean, cidoacen Mundugucie barren, prediqueçera fede sandue, eta Jangoicoaren Leguea, guero iñ zuten becela, bada mundugucien eituce evangelio sandue Apostol sagratuec prediquetu zutenean: *In omnem terram exivit sonus eorum*. Bada espiritu sanduen amore beroontatic, eta Apostol gloriosoen prediqueciotic etorri ceiquizquigu fede sandue, eta Jangoicoaren Leguea, ceñi beitre pensa, eta desea deizquen gure arimen ondasunic andienac, icusece, ongui correspondiçeco, cembat gauden obligueturic Jangoicoa amaçera; bada egungo egune becelacoarequi egorri cigu Espiritu Santi Jaune, Trinteteco iruguerren persona, eiñ Jangoicoa nola Aite, eta nola Semea, cerengatic irurec diren naturaleza batecoac, beñe distintoac personatasunean. Cerengatic Aite Eternoa beite Trinteteco [2] lendabissico persona, Semea biguerna, eta Espiritu Santi Jaune iruguerna, irurec, eiñ Jangoicoa bata, nola berçea; beñe iru persona distintoac, eta Jangoicoat sollic. Bada amore bat, berçe batequi pagaçenbada, Senecac erran zuen becela: *amor compensatur amore*. Jangoicoac guri digun, eta manifestaçen digun amore andi onec, egorçea Espiritu Santi Jaune, Trinteteco iruguerren persona, arguiçera gure entendimentuec, eta veroçera gure vioçac Jangoicoan amorean, eta au, lenago egorri ondoan, bere Semea, Trinteteco biguerren persona, Jangoico eta gizon verdadera, erredimiçera gure arimec, bere odol preciosissimoarequi;⁵ cierto da escaçen duela amore andiber: eta ala, sollic onengatic, amatu bear guindueque, eta amatu beardugu Jangoicoa gauec guciec beño iago; Jangoicoan legueco, lendabissico mandamentu sanduec, manaçen digun becela. Amore ontara bada, amaçera Jangoicoa, gauren vicie, gauren arime, gauren ondasun, eta gauec guciec beño iago, obligueçen gueitu, egungo festividade onec.

Egungo Evangelio sanduec ere, obligueçen gueitu amaçera Jangoicoa, guardaçeco Jaun Divinoarren Legue sandue; cerengatic sollic guardatuco ditu Jangoicoan Legueco mandamentu sanduec Jesu Christo Jangoico, eta guizon verdadera amaçen duenac, egungo evangelio sanduec, erraten digun becela: *Si quis diligit me sermonem meum servabit*.⁶ Norbeitec amaçen [3] barime nau ni, onec guardatuco du ene Legue sandue; dio Christo gure Erredentoreac.

Amore ontara bada, Jangoicoa amaçera gauec guciec beño iago, obligueçen gueitu egungo evangelio sanduec. Amore au escaçen digu Jangoicoac bere lendabissico Mandamentu sanduen: *lendabissicoa*⁷ *Jangoicoa amaçera gauec guciec beño iago*: gure vioça, eta gure vorondatea escaçentu lendabissicoric Jangoicoac. Medicuec erraten dute, ece, gure gorpuçetan, lendabissico viciçen dena, eta azquen illçen dena, vioça dela. *Primum vivens, et ultimum moriens*. Vioçau bada, ceñi beite, gure borondatea, eta afecto guciec formaçen diren lecue, escaçen digu Jangoicoac beretaco, Escriture sagratuec, eracusten digun becela: *Praebe, fili mi, cor tuum mibi*.⁸ Estigu escaçen burue, ez escuec, ez oñec, beicic vioça escaçen digu, cerengatic vioça den, gure vicieren, gure gorpuçeco miembro gucien, eta mogumentu gucien, principioa, eta zeñe. Entendadezagun, ece vioça ematearequi, gucie ematendiogule Jaun Divino arri. Ave rapiñecoec, ceimbeitire Arranoa,

(5) E "preciosissimoarequi". (6) E "servabit". Latinezko beste okerrak: "filij" 3; "micbi" 3; "apelatus" 6. (7) E "lendabissicoa". (8) *Prov. 13. v. 23*. bazterrean.

Alcona, eta Aguille, arpeaĝen dutenean, berĝe ave chiquiren bat, lendabissico iten dute-na da, ireguiĝea pechoa, vioĝa atra, eta ssateco, cerengatic vioĝa den aiendaco,⁹ manja-ric, eta alimenturic sabrosoena, eta gustosoena. Au berau itendu Jaun Divinoarrec, bere, gurequico ontasun pare baguecoan medios, deseaeĝa gure vioĝac, eta cebaeĝa ebe-tan [4] eta ebec ssatea, errateco moduetean, ez cerengatic beardituen, gure vioĝac daus-teco, beicic guri ongui neies, gure onetaco, guri ongui iteco, gu favoreciĝeco, gu, mundu ontan, eta berĝean, diches, eta ondasunes beteĝeco. Bada eimberĝe conveni cei-gun esqueros, eta eimberĝe ondasun atraeĝuegun esqueros, emateas vioĝa Jangoicoari, eta Jaun Divino onec eimberĝe deseaeĝen duen esqueros gure vioĝa, ñor iqueinde, eman nei estionic, ñor iqueinde Jangoicoa amatu nei estuenic,¹⁰ gauce guciĝe beño iago?

Icusi ĝacenegatic ceĩn obligeturic gauden Jangoicoan amaĝera gauce guciĝe beño iago, pensaĝazquigun ongui Jaun Divino onec iñ dizquigun beneficioac. Crietu guĩnduzqui daus ezetic,¹¹ emancigu bere imagena, eta semejanza, gauren arimetan, eman zigu guciogui Eingeru guardaco bana, gutes cuideĝeco, crietucitue gauce guciĝe gure oneraco, gure serbioraco, eta ez sollic crietu citue, beicic gobernaĝen, conserbaĝen-tu guretaco, iñ ce guizon gure gatic, pasatu zue pasioa eimberĝe neque, eta tormen-turequi, eman zue bere bicie, issuri zue bere odol preciosissimo¹² guciĝe, gu erredimiĝeco, eta errescataĝeco demonioan eta becatuen cautiberiotic: eta au guciau inzué Jaun Divino arrec, guri cigun amore parabagean gatic. Motivo abec gucioc, eta berĝe asco, guc alcanĝaĝen, eta ezauĝen estitugunec, dauzquigu, amaĝeco, Jangoicoat ontasun bera, dena. Beñe ebec gucioc asqui ezipalire becela, eldude egun Espiritu Santi Jaune suesco mietan, gure gana, ezipadiogu embarazaĝen [5] gauren vicio, eta becatuequi, Apostol sanduetara etorcen becela, eta eldude, veroĝera gure vioĝac Jan-goicoan amorean, eta ematera gure arimegui amore veroat, amore andi, eta cumpli-tuet. Beneficio onec alare obligueĝen beiguetu, amaĝera Jangoicoa gauce guciĝe beño iago: eta amaĝen barime dugu Jaun¹³ divino ore, cierto da, guardutoco dugule arren Legue sandue. Eta ontan, Jangoicoa deberas amaĝean, consistiĝen duela caridede ver-dadera, erraten digu, San Juan Evangeliste gloriosoac. *Haec est caritas Dei, vt manda-ta eius custodianus.*¹⁴ Èta cer ofreciĝen digu Christo gure Erredentoreac, Jangoico eta guizon verdaderoac amaĝagunegatic? Aniĝ gauce, beñe guciĝe encerraĝendire, Evan-gelio sanduec erraten digun gauce batean. Eta icusteco, ceĩn¹⁵ den au, escaĝogun Marie Santissimeri bere gracie. Ave Maria.

*Et Pater meus diligit eum. Et ad eum veniemus, et mansionem
apud eum faciemus. Joann. cap. 14.*

Norbeitĝe amaĝen banau ni, guardatucotu ene mandamentuec, erraten digu Chris-to gure Jaunec, evangelioco lendabissico clausulen, eta berla añadicen du, siñelaĝen duelaric gure amorearen premia, berĝe clausule bat. *Eta ene Aitec amatuco du, ni amaĝen nauena, eta etorrcogara arrengana, eta geldituco gara arrequi.* Dio bada Christo gure Jau-nec, ece Jaun divino ore amaĝen duena, eta arren Legue sandue guardaĝen duena, Amatuco duela Eite Eternoac, eta etorco direla arren arimera Trinteco¹⁶ iru personac

(9) E *aien daco*, bi zatitan. Horrela ondoko *sabroso ena* eta *gustoso ena*. (10) E "estunic". (11) E *ez etic*, bi zatitan. (12) E "preciosissimo". (13) E *Jau*, -n gabe. (14) Bazterrean *Joann. 1°. cap. 5.* (15) E "ciñ".

Aite, eta Semea, eta Espiritu Santi Jaune, eta egonen direla irurec, arimartan. [6] Au de beneficioat, eta favorebat eitu, eta icusiden andiena, comparacioric estuena, eta esteitequena, ez sollic, escatu, beicic, esta pensatu ere. Nōrc pensatu ere beardu, dato-cela arren arimera Trinteteco iru personac? Dabid Erregue sandu ore, sollic atrebituce escaçera Jangoicoari, escezala apartatu Jaun Divino arrec bere aurpeguie, arrenanic, eta escecola beguiretu aurpegui gogor zorroçarequi. *Ne avertas faciem tuam a me, et ne declines in ira tua.*¹⁷ Aniç de iduguiçea batec Jangoico misericordioso bere alde. Christorequi batio guruçifiquetu zuten ladron sanduarrec, esçio escatu berçeric Jaun Divino arri, beicic oreicediela artas, bere Erreiñu sandure eillegaçen cenean. Esta guti, egotea bat Jangoicoaren memorien, beñe aniç, eta aniç iago da, iquetea bat Jangoicoan adisquidia, Jangoicoan amatue. Gauge anditeco dauque Santiago Apostoloac, deiçea Isaies Profetac, Abraham Patriarca sandueri Jangoicoan adisquidia: *Amicus Dei appellatus est.*¹⁸ Moises Jangoicoaren sierbo andiarrenatic, erraten den grandezaric, eta privilejioric andiena da, miñçeçencequiola Jangoicoa aurpeguis aurpegui, gizon bat bere adisquidebatequi miñçeçen¹⁹ den becela. *Locutus est Dominus facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum:* eta ontan manifestaçen da, amistade, eta adisquide tasun andibet Jangoicoaren, eta Moisesen ermean: fineza andiec, favore andiec iquendu cire, Jangoicoac, Legue zarrean, bere adisquide egui in zizquioten fineza, eta favore abec. Beñe orai, Christo gure Jaune etorrícenic, gure erredimiçera, bere [7] odol preciosissimoaren²⁰ abundancierequi, atracire beren ametati, Jangoicoan Misericordie andien vgueldeac, estali artio lur gucie, bere gurequico amore pare baguecoaren vr andiçearequi; ala nola atraçen diren vgueldeac beren ametati, vr andiçetan, urec campo aniç estali artio: bada digneçen da iquetera gure adisquidea, eta errecreaçen, eta gozaçen da gure adisquidetasunerequi,²¹ iquenic Jaun bet eiñ andie, eiñ Poderoso, Jangoico, eta gi-zona (sic “gi”), gure criadorea, eta erredentorea, eta gure, eta gauge gucien jaun, eta jabea. Àu beite fineza, au beite favore, au beite beneficioa, gu confundiçeco asqui dena! Jangoicoa gure adisquidea, onec gu eimberçe amaçea, gurequi egotea, eta errecreaçea, eta gozaçea Jaun Divino ore, gure adisquidetasunerequi!

Argatic San Paulo Apostol gloriosoac, Christio fiel Jangoicoan Leguea guardaçen dutenac, deiçen ditu Jangoicoan adisquideac. *Omnibus, qui sunt Romae dilectis Dei.* Jangoicoan adisquidea da, Jangoicoa amaçen duena, eta arren Legue sandue guardaçen duena eta esta Jangoicoan adisquidea nola nei, illebeta bateco, edo vrte bateco sollic; iquenen da Jangoicoa arren adisquidea beti, cerengatic etorco dire arren arimera Trinteteco²² iru personac Aite, eta Semea,²³ eta Espiritu Santi Jaune, eta egonen dire arimartan beti, Mundu ontan vici diren artio gracias, eta berçe munduen glorie eternoas. Bada dicheric, onequi comparatu deitequenic, iduguiçea batec bere arimen Jangoicoa adisquidetaco, eta au betico? Bada, Christio fielaç, au ofreciçendio, Christo gure Erredentoreac Jangoicoa amaçen duenari, etorco direla gracias arren ari[8]mera, an beti egotera, Trinteteco²⁴ iru personac. *Et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Eta au de diche bat eiñ andie, eta pare bagueco.

Erranenduce, èta cer iñen dugu guc, iqueteco Jangoicoa adisquide beti, gurequi, eta egoteco Jaun Divinore vicigaren artio gure arimetan? Choill²⁵ ongui galditen

(16) Ez “Trinteteco”. (17) Bazterrean *Psal.* 28. (18) Bazterrean *Jacob.* 2. *Isai.* 41. (19) E “miñçeçen”. (20) E “preciosissimoaren”. (21) E *adisquide tasunerequi*, bi zatitan. Berdin paragrafo bukaeran. (22) Ez “Trinteteco”. (23) E “Sema”. (24) Ez “Trinteteco”. (25) E “Cobill”.

duce. *Eta*²⁶ *zuec ontaco, imbear*²⁷ *ducena, da, amaçea beti Jangoicoa, goardaçea beti, vicizaraten artio, arren Legue sandue, bada au iten bauce, iquenenda beti Jaun Divino ore zuen adisquidea, eta egonen da zuen arimetan, gracias: Eta au aseguretu digu Christo gure Erredentoreac, erranciotenean bere Apostoloegui, eta aien beiten guri: *Manete in me, et ego in vobis.*²⁸ *Gueldi ceiste enequi, eta ni egonen neiz zuequi. Nei du erran Jaun Divino arrec, zuec ezpanauce*²⁹ *vsten lendabissico, ni, nic eșçeitustet vçico: Eta ala da, cerengatic Jangoicoan partetic beñere esta faltaçen gurequico adisquidetasune;*³⁰ *ezpadugu guc egosten lenago Jaun Divinore gauren arimetati,*³¹ *becatuen medios, cerengatic, sollic vicioec, culpec eta becatuec botadezaquete Jangoicoa gure arimetati; eta au, beti guertaçen da gure faltas, eta gure parteti: Isaias Profeta sanduec eracusten digun becela. *Iniquitates vestrae diviserunt inter vos, et Deum vestrum.*³²**

Ñauce, Christio fielac, Jangoicoaren amistadea, edo adisquidetasune,³³ gurequi, iquen dadien betico? [9] Conserbatu, eta guarda çace ofenditu bague Jaun Divino ore. Eșçala galdu becatuec, zuen, Jangoicoarequico, adisquidetasune,³⁴ conserbatu ceiste edo zauste arren gracien, eșçacela ofenditu becatuequi, guardaçazquice ongui, vicizaraten artio Jaun Divino arren madamentu sanduec, amaçace, eta serbiçezaze amore andi veroatequi.

Au de, Christio fielac, guc iñ bear dugun gucie gauren partetic, Amaçea guc Jaun Divino ore, gauren vioç gucierequi, arime gucierequi, eta entendimentu gucierequi, iqueteco Jangoicoa gure adisquidea; Trinteteco iru personac Aite, eta Semea, eta Espiritu Sanduec amaçeco gure arimec, eta egoteco ebec beti gracias gure arimetan, munduontan vicigaren artio, eta guero, eternidade gucien, berçean.³⁵

Exemplos Carabantes en esta Domin[ic]a. fol. 428. et seq. tom. 1. Domin[ic]arum.]

12. Testua

†

Domingo de Quinquagesima¹.

T[r]atase dela Passion.

*Ecce*² *ascendimus Ierosolimam, et consumabuntur omnia &.*^a *Luc. cap. 18.*

San Lucas³ Evangeliste gloriosoac erraten digu, Christio fielac, ece Jerusalengo Ciudedera, joan nei zuen bates, Jesus gure Maestru Divinoac, bere Apostoloegui,

(26) Bazterrean *Eta guc.* (27) Ñ gaineko marrarxoa *im-* silabako *m* gainean. (28) Bazterrean *Joann. 15.* (29) *E ezpa nauce,* bi zatitan. (30) *E adisquide tasune,* bi zatitan. (31) *E arime tati,* bi zatitan. Zenbait hitz aurrerago *arimetati,* dena batean. (32) Bazterrean *Isai. cap. 60.* (33) *E adisquide tasune,* bi zatitan. (34) *E adisquide tasune,* bi zatitan. (35) Bazterrean *Si se quiere ampliar vide Echeverz in hac Dom. fol. 146 dago idatzirik.*

(1) E "Quinquagesima". (2) Bazterrean *año de 1770. / 02.* (3) Bazterrean *Carabant. tom. 1.º Dom. fol. 147.*

erran ciotela: Veguire çace, Jerusalem goacela, eta an cumplituco direla ene beiten, Profeta sanduec nites, erran citusten gauce guciec: eta ala entregatuco naute Gende egui, mofatu, edo desprecietuco naute, eta azotatuco naute: eta azotatu ondoan, illen naute, eta erresucitetuco neiz iruguerren egunean *Tradetur enim gentibus, et illudetur,⁴ et flagellabitur, et conspuetur. Et postquam flagellaverint occident eum: et die tertia resurget.⁵* Eta vrbildu cenean Jerusalem Jesus gure Maestrua, topatuzue itsuet eta oiua, eta fede andierequi escatu cio, emancezola bere itsutasuneren erremedioa: *Jesu fili David miserere mei.* Eta Jesusen aurrean zidoacene, erraten baciote ere, cegola iñsilic, goracen zue orduen itsuec voza iago, eta claroago escaçenzio Jesusegui, bere erremedioa, *ipse vero multo magis clamabat.* Icusi zuenean Jesu Christoc, itsuaren necesidade andie, eta eiñ fede andierequi, escaçen ziola viste, erran zio itsueri: *Zaure fedeaç salvaçen zeitu, veguire çazu:* eta berla guelditu cé itsu ore, visterequi, eta seguitu zió Jesu Christori, Jangoicoac alabaçen zuela: eta icusi zutenean milagro au, guciec alabatu zuté Jangoicoa.

(Igoteco, Jangoicoa eimberçe ofendiçen den) (Garizumeco)⁶ demborontan, gure Elizama sanduec, Ama onac becela, [2] gu bere humeon onetan, beguireçen duela, becatuen erremeditotaco, paraçen digu aurrean, Christo gure Erredentorearen Passio sandue. San Lucas Evangeliste gloriosoac erratendigu Jaun Divinoarrec Proponitu ziotenean bere Passio⁷ Santissimoa, bere Apostolo egui, eman ciola viste itsu arri, eta San Gregorio gloriosoac dionas, itsu arrec, signifieçen du, gure naturaleza, edo signifieçentu gizon, eta andreac, becatuen itsutasunerequi, itsuturic arquiçen direnac, eta erraten dio, Jaun Divino arrec, gutatic bacochari, itsuarri becela, beguire zala: *respice:* Eta ontan erraten digu Jaun Divino arrec, arimeco veguiequi considera çagule ongui, Jesu Christo gure Erredentorearen Passio Santissimoan, bada au ongui consideraçerequi, cureçen dire, beren becatuen medios, itsuturic dauden, arimeric itsuenac ere.

Osseas Profeta sanduen medios, ezarçen dizquigu Jangoicoac aurrean, bere Pueblo becatorenic itsuenac, eta galduenac, andre bat, eiñ descaratuen, eta eiñ, arime baguecoaren figuren, ece, esçelatic acontentaçen, andre gueisto ore, Jangoicoa ofendiçeas batequi, billeçen citue, seguiçen ziate, eta galçen zitue, aniç: *vadam post amatores meos.*⁸ Eta andre gueisto ore bequelaco becatorec, mereji barime zituste ere, Jangoicoaren justicieren rigoreac, eta castigoac, neiduelatic vsetu Jaun Divino arrec, eiequi, bere misericordies, eta atraçea becatuen itsutasuneti, eta infernuco bideti, eta cerure eramoçeco desseoarequi,⁹ erraten dio becatore ari,¹⁰ itsueri becela: *respice.* Becatorea, gizona, edo andrea, beguireçazu; consideraçazu ongui Christoren passio [3] santissimoan, atencio andierequi; bada pensaçen, eta consideraçen bauzu meiz, emen, Christoren passio santissimoan, arquitecu duzu zaure vicio, culpe, becatu, eta costumbre gueisto gucien erremedioa. Eta proseguieço, escaçogun Marie Santissimeri bere gracia. Ave Maria.

(4) E "i'ludetur". Latinezko beste okerrak: "flagelabitur" 1, 1; "flagelaverint" 1, 1; "tercia" 1, 1; "Dabid" 1, 1; "Missit" 3, 2. (5) Bazterrean *Luc. 18.* (6) (*Garizumeco*) bazterrean erantsia. (7) Zebait hitz gorago "Passio". (8) Bazterrean *Osee. cap. 2.* (9) E *desseo arequi*, bi zatitan. (10) E *becatore ari*, bi zatitan.

Ecce ascendimus Jerosolimam, et consumabuntur omnia, quae scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Lus. cap. 18.

Legue zarreco murmureçale, eta becatore itsuec, castiguetu citue Jangoicoac, suesco serpiente baçuqui, ebec, beren ozquequi, eta eridequi, equendu ciote vicie aniç becatoregui, eta berçe aniç arquiçencire ilçeco peligroan *Misit Dominus in populum ignitos serpentes ad quorum plagas, et mortes plurimorum.*¹¹ Escatu cio Moisesec, serpiente eien contraco erremedioa, Jangoico ari, eta errancio Jaun Divino arrec, gora cezala, metalesco serpiente bat, eta erituric zaudenec beguirecezetela, metalesco serpiantarri:¹² iñzué Moisesec Jangoicoan errana, eta erituric zaudenac cureçen zire, metalesco serpiente arri beguireçearrequi: *Quem cum percussi aspicerent sanabantur.* Serpiente metalesco arrec goraturic, errepresentaçen zue Jesu Christo gure erredentorea guruçe sanduen goraturic: bada Jaun Divino arrec berac erranzué, ece gure erremediotaco, gu salbaçeco, conveni cela goracezaten Jaun¹³ Divino ore, Moisesec, metalesco serpientea, goratu zuen becela: *Sicut Moises exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis.*¹⁴

Bada Jesu Christoren passioaren iduriec, edo figurec, ceñiñ beite metalesco serpiente ore goraturic curetu barime zitué [4] Legue Zarreco gendeac, sollic arri beguireçe arequi, obequi curetuo ditu Christioac Christoren passio santissimo verdaderoac, ongui veguireçen badiote, eta consideraçen baute, atencio andierequi.¹⁵ Betoz bada, betoz, demonioan serpienec, culpec, eta becatuec erituric dauzquien guciç, veguire bezote ongui Jesus Jangoico, eta gizon crucifiquetueri, considerabezate atencio andierequi Christoren passio santissimoan, nei baute, beren arimen osasune, eta vicie. Beren vicioequi¹⁶ itsuturic, infernure erorçera doacenac, eta beren becatuen medios, arimec illic dauzquitenac; vetoz, nebei tuste beiguic iregui, neibaute graciç conserbatu, eta aseguretu Glorie, betoz, consideraçera Christoren Passio santissimoa espaciorequi, eta ongui, betoz, eta considerabezate atenciorequi, Christo Jangoico, eta gizon verdaderoa, guruçifiqueturic,¹⁷ eta illic, mille neque, eta tormenturen errotean, gu salbaçea gatic; eta au ongui pensatu, eta consideraçearrequi, arquitecu dute ontan, beren arimetaco gueiç guciçen, erremedio poderosoa. Esta eiñ erremedio poderosoric, dio San Bernardo gloriosoac, becatoreac culpec, vicioac, tentacioac, eta inclinacio gueistoac, garaiçeco, nola pensaçea, eta consideraçea atenciorequi, eta ongui, Christo bere Erredentore amantissimoan llagac. *Quid enim tam efficax ad curanda conscientiae vulnera, necnon ad purgandam mentis aciem, quam Christi vulnerum sedula meditatio?* Eta San Agustin gloriosoac erraten zué, progratu dituden medio guciçetan, estut arquitecu eiñ erremedio poderosoric, becatuen aborreçiçeco, [5] eta Jangoico aren graciçen erdesteco, nola pensaçea, eta consideraçea, espaciorequi, atenciorequi, eta ongui, Christoren llaga santissimo etan. *In omnibus non inveni, tam efficax remedium, quam vulnera Christi.*

Arquiçen dire cembeit Christio, eiñ gogorrac Jangoicoan serbicioaco gauçe taco, ece, dio Christo gure Erredentoreac, arriec bequela direla, eta ebetan estuela melleric

(11) Bazterrean Num. 21. (12) Ik. *serpiente arri* zenbait hitz aurrerago. (13) E *Jau*, -n gabe. (14) Bazterrean Joann. cap. 3. (15) E *andie requi*, bi zatitan. (16) E *vicio equi*, bi zatitan. (17) Zenbait lerro gorago "*crucifiquetueri*".

iten Jangoicoan içec, eta argatic estutela, orlaco gogorabec¹⁸ obra onen, fruturic bate-re ematen, ala, nola estuten ematen fruturic arriec: beñe arriec bequeiñ gogorrac dirén becatoreac ere, berastuco ditu, Christo gure Erredentorean Passio santissimoac, consideraçen baute ongui, espaciorequi, eta atenciorequi. Oian batean, erraten digu San Lucas Evangelistec, pasaçen zituela gauçec, dembora pusquebatean, Christo gure Erredentoreac, oracio iten: *Et erat pernoctans in oratione Dei*:¹⁹ Cenaculoan, edo orçe-gun sandu arratsean, bere ámabi discipulo equi afaldu zuen lecuen, eta berçe aniç lecuten ere. inzué oracio Jaun Divino arrec: eta eșçire lecu abetaco arriec berastu, arguizeguie beçela, eta eșçire guelditu arri eietan, Christoren belaunen siñeleac. Iñzué oracio, belaurico ssarric, arribeçun gueiñen Christo gure Erredentoreac, Gesemanico baraçean, preso arrepatu zuten arratsean, eta berastu cire arriec eimberçe, ece guelditu cire Jaun Divino arren belaunen sinelleac²⁰ arrietan, eta egungo egunean, arquiçen dire sinelle aiec. Bada cerengatic berastu cire eimberçe, eta gelditu cire Gesemanico baraçeco arriec, Christo gure Erredentorean belaunen siñelequi, egun icusten diren beçela? Èta cerengatic eșçire berastu, oianetaco, eta ber[6]çe Christo gure Erredentoreac oracio inzuen lecuetaco arriec, Gesemanico baraçecoac beçela? Badaquice cerengatic, Christio fielac? Baraçartan, preso arrepatu zuten arratsean, emancio principio, Christo gure erredentoreac, bere pasio santissimo ari, an, asi cé gure arimen errescataçen, an, Gesemanico baraçean, consideratu citue espacio, eta atencio andierequi, bere pasioco, neque, eta tormentuec, iquendu zue tristure, eta congoja bat eiñ andie, ece, emancio Jaun Divino arri odolesco icerdibetec, ișșuri zué eimberçe odol icerditen, eta guelditu cire lurre, eta arriec odoles beteric, San Lucas Evangeliste gloriosoac erraten digun beçela, eta argatic berastu cire arriec eimberçe: *et factus est sudor eius, sicut guttae sanguinis decurrentis in terram*.²¹ Eta prodijio onequi ematen ceigu entendaçera, ece becatorec errebelde enac, eta arriec beçein gogorrac, direnac ere, convertituco direla, aborrecituco tustela bicioac, eta amatuco dutela Jangoicoa, consideraçen baute atenciorequi, Christo gure Erredentorearen Passio santissimoan. Eta guri au obequi eracusteco, erratendigu San Matheo Evangeliste gloriosoac, ece, Christo gure Erredentorea Guruçe sanduen, gure gatic, illçen zego-nean, arriec ere, auchi cirela: *Petrae scissae sunt*.²²

Bi aldiz apliquetu ciò Moisesec bere bara barga bategui, eta berastu cé eimberçe barga ore, ece atrace bargartatic vr erreca andibet: *Egressae sunt aquae largissimae*.²³ Moisesen bara arrec signifieçen zué [7] Christo gure Erredentorean Passioa, eta Guruçe sandue: eta consideraçen duenac ongui, eta atenciorequi, Passio santissimo artan, bargabat barime da ere gogortasunean, berastuco da, aborrecituco ditu bere becatuec eta negar iñen du, Jaun Divino ore ofenditues, abundancie andierequi. Becatorea, andrea, edo gizona! Barga beño gogorrango vioça dauquezune!²⁴ Becatureco, zaure costumbre gueistoan medios, maldicio, eta murmurecioan medios; barga beño gogorrango dauquezu²⁵ vioçori, nori berea emateco, berçen gauçen içulçeco, eta Jangoicoa amaçeco, eta serbiçeçeco; eiñ gogorturic arquiçen zara, gauce on gucieta-co, ece, iduri du, estuzule²⁶ ia erremedioric. Beñe, ez, eșçazule desconfietu, arçazu

(18) Ez "gogorabec". (19) Bazterrean *Cap. 6*. (20) Ez "siñeleac". (21) Bazterrean *Lucae c. 22*. (22) Bazterrean *Matth. c. 27*. N.B. "Marte" (sic -e) ipini du. (23) Bazterrean *Numer. c. 20*. (24) E *dauque zune*, bi zatitan. (25) E *dauque zu*, bi zatitan. (26) E *estu zule*, bi zatitan.

erremedio au, consideratu, eta pensaçazu, atenciorequi, eta espaciorequi, Passio santissimo ontan, bañetu zeite, consideracioarequi, Christo gure Erredentoreac, zu salbaça gatic, issuri zuen odol preciosissimo ontan: considera zazu ongui, cembat padecitu zuen, zure gatic, eta ceñ gueizqui corresponditu diozun Jaun Divino arri; eta icusico duzu, nola berasten²⁷ den, arrie beño gogorragoco, zure biotç ori, eta lenago, zaure becatuen gatic, eñ itsusie, eta desprecietue cegon zure arimori, guelditucoda, damutasunen, eta vrriquimentuen medios, zure arime ori, choill ederra eta valio anditecoa, Jangoicoan veguietan.

Eta ez sollic, arrie beño gogorragoco becatoreac berasten,²⁸ eta con[8]vertiçen dire Christoren Passio santissimoa ongui consideraçarequi; beicic, convertiçen ere ditu becatoreac, Einguertetan, Christo gure Erredentorean Pasio sandue, ongui consideraçeac. Iкуси zue Jacob Patriarca sanduec, ló cegolaric, escalera bat, lurretic asi, eta Cerureño eillegaçen zena, eta icusi citue Eingueru eçuc, igueten, eta cheisten cirela, escalera artan: *Viditque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens Caelum: Angelos quoque Dei ascendentes, et descendentes per eam.*²⁹ San Agustín gloriosoac erraten digu, Jacob Patriarca sanduec escaleran icusi cituenac, gizonac cirela. Bada cerengatic deiçen dire Einguereuc? escalera arrec, Christio fielac, Jacobec lurretic assi, eta cerureño icusi zuen escalera arrec, signifieçeçen³⁰ du, Christo gure Erredentorearen guruçe sandue, escalera arren gradec, edo orçeç, signifieçeçen tuste, Christoren passio santissimoco pasoac, edo pausuec; eta ontan eracusten zeigu guciogui, ece gizonic, edo andreric, becatorenac ere, gueldituco direla puroac, eta garbiec, edertasunes beteric, Einguereuc becela, atenciorequi, eta meiz, ibilçen batuste calbarioco pausuec, consideraçen dutelariç ongui, Christo gure Erredentorean Passio santissimoan.

Sub correctione sanctae R[oma]nae Eccl[esi]ae.

Exemplos: En el mismo Carabantes. fol. 150. et seq.

13. Testua

†

Para el Domingo segundo despues dela Epifania del dulcissimo nombre de Jesus.¹

*Vocatum est nomen eius Jesus, quod vocatum est ab Angelo,
priusquam in utero conciperetur. Lucae 2.º*

Egun celebraçen du² gure Eliz Ama Sanduec, Jesusen nombre dulcissimoaren festividadea:³ sacramentu andie, eta admirablea, dio San Bernardo gloriosoac; *circunci-*

(27) E "berasçen". (28) E "berasçen". (29) Bazterrean *Gen. c. 28.* (30) E "signifiqueçeçen". Zenbait hitz aurrerago "signifiqueçeçen".

(1) Bazterrean *año de 1770., / ,,72,* eta 1817. (2) Bazterrean *Echeverz tom. 3.º Dom. fol. 319.* (3) Bazterrean *Ojo. Sobre el dulcissimo nombre de Jesus. Garcés tom. 2.º de cartas. fol. 95. et seq.*

deçen da Aurre, eta deçen da Jesus: circumciditur⁴ Puer, et vocatur Jesus. Çer neidu erran, gaucec orla vniçe onec? *Quid sibi vult ista connexio?* Çer erran nei beardu, beicic, Jesusen prodijio aundibet, apareçiça, eta manifestaça gure Jesus, ocasioatean berean, Abrahamen seme verdaderoa, eta Jangoicoan seme verdaderoa. Circuncideçen da Abrahamen seme verdaderoa becela, eta deçen da Jesus, Jangoicoan seme verdaderoa becela: *circumciditur tamquam verus Abrahae filius: Jesus vocatur, tamquam filius Dei.* Èta cer neidu erran *Jesus* nombre dulcissimo onec? Neidu erran: *Salvadorea*, mundueren erreparadorea, genero humano aren, edo gizon, eta andren Erredentorea: Au gucie, eta iago neidu erran, *Jesus* nombre dulcissimo onec. Èta cerengatic vste duce ezarri ziotela nombre au, circuncidetu zutenean? Cerengati constumbrea beicé ezarça nombrea circuncideçean, orai Christioen eratean, bataieçean, ezarçen den becela. Eta ezarri zioe *Jesus*, nombre dulcissimoau, cerengatic ala beizauque Jangoicoac disponituric; eta argatic, San Gabriel Arcangel gloriosoac, salutetu zuenean Maria Santissime, Jangoicoan partetic, eta eman cionean entendaçera, concebitu, eta erdi bear zuela⁵ seme bates, erranció *Jesus* deitu bear ciola: *Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen eius Jesum.*⁶ Eta argatic, erraten digu san Lucas [2] Evangelistec, ezarri ciotela *Jesusen* nombrea, circuncideçean, cerengatic, concebitu beño len, errancion Einguerec Marie Santissimeri, Jangoicoan partetic, ezarcezola nombrea; *Jesus: vocatum est nomen eius Jesus, quod vocatum est ab Angelo priusquam in utero conciperetur.*⁷ Icus-ten duce, nola, *Jesus*, nombre sagratuau, nombre dulcissimo au, etorricen⁸ ceruti: san Gabrielec deituzue *Jesus* nombre dulcissimo onequi, bere Ama Maria santissimen sabelean, concebitu beñolen: *Jesus* deitucio bere Amac, *Jesus* deitucio bere Aite orde san Josephec, eta *Jesus* deitucio circuncidetu zuen sacerdoteac, besoetan⁹ idugui zuen Levitac, eta *Jesus* deitu zute circuncicioco¹⁰ funcione andiartan, arquite ciren guciec: *Vocatum est nomen eius Jesus.* O, ene *Jesus* dulcea! O, mundueren salbazalea! O, *Jesus* gure Erredentorea! Arraciorequi deitu citezu *Jesus*, circuncidetu zinduzquitenean, bada orduen, zaure odol preciosisimoa issurçearrequi, assi ziñé, gure arimen erredimiçen, eta salbaçen: Orai, aitu beartuce, *Jesus* nombre dulcissimonen virtuteac, eta ontaco, escatu bear diogo lenago, Marie Santissimeri, bere gracie. Ave Maria.

Vocatum est Nomen eius Jesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur. Lucae 2.º

Maria de Jesus Agredac, Jangoicoan sierba andiarrec, eta Marie santissimen secretaric, erraten digu, ece Christo gure erredentorea circuncideturcanean,¹¹ eta ezarri cequionean nombrea *Jesus*, cheichi cirela cerutic, aniç Einguereu, gizonen figuren, vestidure churi, eta arguitasun andiequi, escuetan zacazquitela palmac, [3] eta buruetan corona baçuc, Iguzquie beño arguiegoac. Einguereu¹² bacoçac, zacarra pechoan sifiele bat, venèra becela, custodieren echurerequi, eta an zauque escribituric, *Jesus* nombre dulcissimo au, Einguerec beño iago arguiçen zuela. Einguereu gucien Presidenteac becela, etorri cire san Miguel, eta san Gabriel Arcangel gloriosoac, arguitasun andiegoequi. Ebec bioc, zacarte escuetan. *Jesusen* nombre *santissimoa*, erreli-

(4) E "circumciditur". Latinezko beste okerrak: "circumciditur" 1; *priusquam* (bi zatitan) 2,1.

(5) Ez "cela". (6) Bazterrean *Lucae*. 1.º (7) Bazterrean *Lucae* 1.º (8) E "etori-". (9) E "besoentan". (10) Ez "circuncicioco". (11) E "-cenan". (12) Bazterrean *Garces tom. 2. de cartas fol. 91.*

cario argui beçuten, eta ezin expliquetu deitequen, hedertasune coetan. Icusten duce, çer grandezarequi, eta cer devocio, eta veneracioarequi ecarri zuten nombre santissimo au, *Jesusen* nombre dulcissimo au, Eingue-[...] ¹³ lurrera mundu ontara? O, nombre santis-[...] O, nombre dulcissimo! Je-[...]imo au, *Jesusen* [...] en Olio- [...].

[4] Çerengatic vste duce, errecibitu zutela eiñ fite, fede sandue, mundugucien, eimberçe gendec, beicic, *Jesus* nombre sandu au, publiquetu, eta expliqueçean medios? Èsçé berçeric arquiçen Españen, eta emen, orai gu vicigaren lecuontan, beicic, ignorancie, errorea, engañue, ¹⁴ eta gentillen, edo Jangoicoric bague, bici ciren genden, illuntasune, *Jesus* nombre dulcissimonen, arguie, publiquetu, eta expliquetu artio. Beñe orai, nombre sanduonen arguieren medios, eta au publiquetu esqueros, arquiçen gara, fede sanduen arguierrequi; San Pauloc erratendigun becela: *fuiſtis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino*. Au de, *Jesusen* ¹⁵ nombrea ¹⁶ au diot, San Paulo apostoloac eramo zuena, proponiçera, eta eracustera, Erreguegui, ¹⁷ eta gueñeraco gende, Judio, eta gentil guciegui, onen arguien medios e[...] ¹⁸ fede sandue. Nomb[...]-loac publi[...] 1[...] [5] espaut eiçen an *Jesus*. *Jesus* agoan, da estie, bearietan melodie edo dulzura, eta viocean alegrie.

Beñe *Jesus* esta sollic, arimeco manjarea, edo alimentue: medicine, eta erremedioa ere, da: *sed est, et medicina*: Triste arquicen da norbeit? Betor *Jesus* arren vioçera, salta bedi andic agora, invocabez *Jesus* devociorequi, eta berla icusco duce, *Jesusen* nombre dulcissimo au, agoan arçearrequi, desiten direla, tristure, congoja, eta pena guciec; eta gueldiçen dela, triste cegonore, serenaturic, eta consolaturic. Arquiçen da norbeit, desconsolaturic, becatuen erori denan, aflijiçen dute bere becatu aniç, eta aundiec; desesperaçeco tentacioequi, arquiçen da? Invocabez, eta erranbeza devociorequi *Jesus* beñ, eta berris; eta libratuco da, aflijicio, eta tentacio gueisto eietati. Au eracusten digu San Bernardo gloriosoac. *Arguie* da *Jesusen* nombrea, guziogui arguiçen digune, eșçagun vts ¹⁹ iñ, ceruco videa. Manjarea, eta alimentue da *Jesusen* nombrea, gure arimec sustentaçen, eta alimentaçentuena. Medicine, eta erremedio da *Jesusen nombrea* arimeco eritasun guciec, cureçentuena. Au gucie da gurequico *Jesus*. O, *Jesus*, becatoren esperanza! O, *Jesus*, çer gauce dulcea da, zutes oreiçea! O, *Jesus*, sollic progatu dutenec, daquite, cer den, zu amaçea, eta serbiçeçea. Èta guc, çer iñ bear dugu, *Jesusen* nombre sagratu onequi? *Quid retribuam Domino, pro omnibus, quae retribuit mihi?*

Nic estut ssaquiñen erraten, cer iñ beardugun, correspondiçeco, eimberçe *Jesusi* zordiozun ²⁰ finecegui, eta arren nombre dulcissimoan, invocacioari. Beñe, erraten digute Profetec, eta sanduec, cer iñ beardugun. Dabid Profeta sanduec, iduri du, estela berçeric, beicic mie *Jesusen* ²¹ nombre dulcissimonen alabaçeco, arren demboran oraiñic, *Jesus* mundure etorri, ezparimece ere: eta convideçen gueituelaric gucioc, nombre santissimonen alabaçera, erraten digu: *Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc, et vsque in saeculum*. Jangoicoan nombrea iquen dadiela [6] alabatue, orai danic, seculu gucifeño. Mutill gaste, eta virgine, edo doncellec, zarrec, eta adifi onetacoec, alabaçace gucioc, *Jesusen* nombrea, erraten digu, Profeta sanduarrec. *Juvenes, et virgines, senes cum iunioribus laudate nomen Domini*. Sandu guciec iquendu dire, nombre dulcissimo

(13) Papera hautsirik. (14) E "eñganue". (15) E "Jesusen". (16) Artikulu eta guzti. (17) E "Ereguegui". (18) Papera hautsirik. (19) E "vst". (20) E "-diongun". (21) Lerro artean, azpimarratu gabe.

onen debotoac. San Ignacio Martir gloriosoac, idugui zio eifñ devocio andie, *Jesus* nombre dulcissimo oni, ece, ill cenean, arquitu ciote vioçean escripturic *Jesus*, vrresco letrequi. San Paulo²² Apostol gloriosoac,²³ Jangoicoac escojitue, eramoçeco gendegui *Jesus* nombre dulcissimo au, beti zauque agoan *Jesus*, vioçean *Jesus*, aifñ enamoraturic cegó *Jesus* nombre dulcissimo onequi, ece Apostol glorioso arren cartetan, arquiçenda escripturic *Jesus* nombre dulcissimo au, berraun, eta oguei aldis. Eta evagui ciotenean burue Apostol glorioso oni, gorpuçetic apartaturic, eman citué buru sanduarrec, iru salto, eta erranzue iru aldis. *Jesus Jesus, Jesus*. San Fran[cis]co de Assisec, eifñ dulzure andie sentiçen zué, Nombre santissimo au erratean, eta pronuncieçean, ece *Jesus* erraten zuenean, chupeçen citue espeñec. Nombre guciec beño, iagoco nombrea da *Jesusen* nombrea. Oni, *Jesusen* nombre oni, diot, belaurico ssarriçen daquizquio ceruen, sandu, eta santa guciec. San Bernardino de Senac erratendigu.²⁴ San Paulo, Munduen vici celaric arrebatatu, edo eramozutela Cerure, eta icusizuenean an, Apostol glorioso arrec, *Jesusen* edertasune, admireturic, erranzuela: *Jesus!* Eta nombre dulcissimo au aiçean, ceruco bienabenturetu guciec, belaurico ssarri cirela: Argatic, eracustendigu Apostol glorioso arrec, *Jesus* nombraçean, ceruco, eta lurreco gucioc, iñ beardugule erreverencie; eta aun, infernucoec ere, ecin berçeas badare, erreverencieçen, eta errespetaçen dutela *Jesusen* nombrea, eta belaurico ssárrriçen daquizquiola, infernuco guciec,²⁵

14. Testua

†

Para el dia de Reyes.¹

Cum natus esset Jesus in Betlehem Iuda. Matth. 2.

Egun andie da, egungo egune,² aniç motibos, Christio fielac, cerengatic, marabille, eta Misterio andiec, obratu cire, egun ontan. Egun ontan³ adoratu zute Iru Erregue Magoec, edo Sabioec, Jesus aur, Jangoico, eta gizon verdadera. Egun ontan, bataiatu zué San Juan Bautistec, Christo gure Erredentorea, Jordango ugueldean, eta egungo egunean convertitu zue vre ardoan, Christo gure Erredentoreac, Cana ceriçon errico, bodetan; beñe Evangelioac, sollic erraten digu, iru erregue sanduec, Jesus aur Jangoicoari, iñ cioten adoraçea, eta contaçen digu historiau, modu ontan.⁴

Cum natus esset Jesus in Betlehem Juda.

Jesus jeio esqueros, edo Jesus⁵ Judeaco Belenen jeio, eta cembeit egunen buruen, Herodes Ierusalengo Erreñuco Erregue celaric, etorri cirela Gaspar, Melchor, eta Baltasar, iru erregue Magoac, edo Sabioac eta abratsac⁶ Orientetic, edo Iguzquie atraçen

(22) Bazterrean *Echev. tom. 1.º doctr. 38.* (23) Ergatibo marka falta da. (24) E “-digo”. (25) Ematen du hitzaldia ez dela hemen bukatzen.

(1) Goiko bazterrean *año de 1770* dio, eta ezker aldeko goiko zokoan 1823,, / 1829 dago. (2) E “*egüena*”. (3) Bazterrean *Ojo. Se trata de la oracion, que hemos de ofrecer al niño Dios significada en el incienso, que ofrecieron los Magos* dago. (4) Bazterrean *Echeverz tom. 3. Dominical fol. 324.* (5) *Jesus* eta *Judeaco* hitzen artean ezabaturik *jeio, eta ceimbeit* (sic *ceim*-). (6) E “*abatsac*”.

den aldetic, Jerusalem; eta erraten zutela: Non dago Judioen Erregue jeio berrie? cerengatic guc icusi dugu, arren icerbat, eta eldu gara adoraçera: *Ubi est, qui natus est Rex Judaeorum?*⁷ *vidimus enim stellam eius in Oriente, et venimus adorare eum.* Aituzuenean novidade au Erregue Erodesec,⁸ turbetu, eta lotsatucé, eta arrequi batio Jerusalem gucie, eta junte aracicitué Ciudedeco escribe guciec, eta galdincioite, ya non sseio bearzuen Christoc, Profeta Sanduec, escriture sagratuen, erranic dauqueten conforme. Eta errancioite Erregue Erodesegui: Belen dariçon, Judeaco errien, sseio bearzuela. Ala zauquela Profetac erranic: *Et tu Bethlehem terra Juda nequaquam minima es in principibus Juda. Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.* [2] Au de, Miqueas Profeta sanduen Profecie: bada borçguerren capituloan erraten digu, claroqui, ece, Christo, Messias verdaderoa, eta Israelgo Erreguea;⁹ jeio bearzuela, Belen Judeacoan.

Erregue Erodesec aitu zuenean profecie au, eta iru Erregue magoac etorricirela, Christoren adoraçera, deitu citue issillic Magoac (beñe intencio gueistoarequi) eta galdincioite, ñoiz, icusi zuten, aparecitu ceiquioten¹⁰ icerrore, ezauçeco ontatic, Magoec cioten, Juduen Erregueren geioçea, edo cer cemboras, geioçen Christo: eta egor citue Belengo Errire, eta Errancioite:¹¹ Zoaste, eta galdinçece diligencierequi, aur jeio denas, eta arquiçen ducenean, atoste niri contu ematera, nic ere, arara joan, eta adoraçaden. *Ite, et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, vt, et ego veniens adorem eum.* Au erranzue Erodesec, dissimuleçenzuelaric,¹² erreñue galçeco zauquen sentimentue, eta beldurre; eta Erregue berri Christo, orduen jeiocenari, vici¹³ equençeco, intencioarequi.

Au eitu ondoan Erodesenganic, joan cire iru Erregue Magoac: eta icusi zute berla, ece, beren erritic videa eracusten etorri cequioten icerra eta Jerusalem sarçean estali cequiotea, aguirtu cequiotea verris; eta lurrendaco vrbill, eien aurren¹⁴ cidoiela, videan eracusten; eta eillegatu cirenean aur divino ore, Christo gure Erredentorea cegon leure, geiltu, eta detenituce Icerra, Belengo portalean parean.

Icussi zutenean Magoec Icerra, Jerusalemic atraçean, alegratu cire, choll¹⁵ aniç: *Gavisi sunt gaudio magno valde.* Sartucire Belengo portalean, eta an, arquite zute aur divino ore, Christo gure Erredentorea, bere Ama Marie Santissime requi: SSarri cire belorico, bada ezautu zute, Jangoicoan errevelacios, aur ore cela, Messias verdaderoa, Jangoico, eta guizona; eta adonatu zute, humildade, errespeto, atencio, eta devocio andierequi, Jangoicoa becela: *Et procidentes adoraverunt eum.* Iregui¹⁶ cituste beren thesoroac, edo cofreac, eta emanizquioten don aundiec, eta ofrendac, bada ofrecitu ziote Urrea, Incien- [3] inciensoa, eta mirre. *Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham.* Eta escatu cioten Jangoicoari, emancezotela entendaçera, nondic barrera, içuli bear zuten, beren errietara, eta lo zaudelaric, emancequioten entendaçera, esçeicela içuli, Erodesequi egotera; eta ala, berçe videbatetic¹⁷ joancire, beren errietara. *Per aliam viam reversi sunt, in regionem suam.* Au de, Evangelio Sanduec egun, erraten digune, eta ematen digu aniç, cer iqesi, cer admiretu, eta cer imitetu. Eta errateco cerbeit, acerturequi, esçaçogun Marie Santissimeri, bere gracie. Ave Maria.

(7) E "Judaeorum". Latinezko beste okerrak: "es" 1,2; "michi" 2,2; "adoren" 2,2; "mihram" 3,1; "misticas" 3,2; "Diragatur" 4,2; "conspetu" 4,2. (8) E "Erodesec". (9) Ergatibo marka falta da. (10) Hurrengo paragrafoan "cequioten" eta "cequiotea". (11) E "Errancioite". (12) E "dissimulencen-". (13) Ez "vicié". (14) Ez "aurrean". (15) Ez "choll". (16) E "Iregue". (17) Lehenbizi bukaerako -c gabe idatzi du.

Cum natus esset Jesus in Bethleem Juda. Matth. 2.

Alegra¹⁸ ceiste Jangoicoan beiten, Christio fielac, alegraçeste, erratendicet¹⁹ verris, (orla explieçeçen zequiote, egungo egunerequi, San Leon Aite Sandue, bere feligresegui) honrra çagun, eta venerazagun egun dichosoau, egun²⁰ andiau, bada egun, aparecitu, eta manifestatu cequio, mundueri, aur divino, Jangoico, eta gizon, Christo Jesus, gure Erredentorea, gure arimen Salbaçalea, iru Erregue sanduec, adoratu zutenean; eta Erregue sanduec,²¹ veneratu, eta adoratu zutena, Belengo portalean aurre, adoraçagun guc ceruen, Jangoico eta gizon gucis poderosa,²² eta gure arimen, Salbaçalea; eta ala nola eiec, beren thesoroetatik ofrecituzizquioten donac, eta ofrendac; ofrecizozquiogun guc ere, gauren bioçetatic, afecto sanduec. *at sicut illi de thesauris suis mysticas Domino munerum species obtulerunt, ita, et nos de cordibus nostris, quae Deo sunt digna, promamus.* Gisontan animeçen gueitu, San Leon gloriosoac, celebraçera, egun andiau, alegraçera Jangoicoan beiten, ezauçera, gure arimen erremedioaren, Misterio, eta festividade andiau, ofreciçeco guc ere, Erregue Magoec becela, aur Jangoico oni: Beñe [4] Beñe erranen duce, çer donac, çer ofrendac emanen dizquiogu, eta ofrecituco dizquiogu²³ guc, Jangoico aurroni?²⁴ Çer donac, San Gregorio gloriosoac, bere dulzurerequi, eracutsico digu, cer ofrecitu beardiogun, Jaun Divino oni: *Urrea, inciensoa, eta mirre,* ofrecitu zute, egungo egunean, iru Erregue magoec: dio bada sandu glorioso arrec,²⁵ ece, *vrrean,* signifieçeçen dela sabidurie, edo ssaquintasune: *inciensoan,* signifieçeçen dela oracioa: eta *mirrien,* signifieçeçen dela, penitencie, edo areiguien mortifiqueçioa. Beñe egun, sollic, icusi bear dugu, nola ofrecitu bear diogun, Jaun divino arri, inciensoan dona, edo ofrenda.

Iru Erregue Magoec, egun ofrecitu zuten inciensoan, signifieçeçen da, oracioa; ²⁶ ala eracustendigu Dabid Profeta sanduec: *Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.*²⁷ Virtuteau bada, oracioa diot, eta don au, ofrecitu beardiogun guc gucioc, eta au, ez sollic egun, beicic beti: *oportet semper orare:* beti conveni dela, oracio itea:²⁸ erraten digu Evangelio Sanduec. Erranen duce, ece, don au, esçaquécela idugui eta esçoquécela ofrecitu Jangoicoari, cerengatic, estaquicela, oracio iten, eta estucela demboraric, ontaco: ebec dire, gucien escusec, beñe fundamentu bagueco escusec. Ñor da, estaquiena, Jangoicoat beicic, estela, cerueren, eta lurreren Creadorea? Ñorc estaqui, Jangoicoac castigueçen tuela gueistoac, eta premieçentuela onac? Ñorc estaqui, Jesu Christo, gure Erredentoreac padeçitu cituela, eciñ erran, eta eciñ explique deizquen²⁹ tormentuec, eta ill cela guruçebatean³⁰ enclabaturic, gu, becatoreon salbaçegatic? Estaquice au? Bei jaune, erranenduce, ori badaquigu. Bada badaquice, oracio iten; cerengatic oracio da, eta [5] choill ona, pensaçea ontan, beñ, eta berris, eta aniç aldís, atenciorequi, consideraçen duelaric batec, Jangoicoan gurequico ontasune, alabaçeco, eta graciec emateco Jaun Divino arri, iñ dizquigun, beneficio aniç, eta andiengatic eta compadecitu guero, au pensatu ondoan, icusteas, Christo gure Erredentorea, eiñ erituric, eta maltrataturic, gure gatic: aborrecitu guero becatuec, eta iñ, proposito firmebat, ez iago becatuic iteco, ez ofendiçea gatic, Jaun bet, eiñ ona, eiñberçe³¹ ondasun, indigune, eimberçe padeçitu zuena, eta gure

(18) Bazterrean *Echeverz ubi supra fol. 326.* (19) E "eraten-". (20) E *egu*, bukaerako -n gabe. (21) E "-eic". (22) E "poderosa". (23) E *dizquio*, bukaerako -gu gabe. (24) E "auroni". (25) Bazterrean *Idem. 328.* (26) E *oracio*, -a gabe. (27) Bazterrean *Idem 329.* (28) E "ita". (29) E *deizque*, -n gabe. (30) E "-batan". (31) Zenbait hitz aurrerago "eimberçe".

gatic, guruçe batean, illcena: Au orla pensatu, eta itea, deiçen da oracio mentala; edo meditecinoa, eta iten da, arimen, iru potenciequi, memorie, entendimentu, eta borondatearequi; erranduten au, ongui consideraçearequi: âla nola, agosco oracioa, iten den, içec ongui, pronuncieçearequi, errezaçen dugunean; beñe, oracio ona, iqueteco, esta asqui, içec agos erratea sollic, beicic bioçetic beardire erran, eta atencio andierequi: eta au, gucioc inçequece, neibarime duce.

Eta berçela, errançace, Christio fielac, ðeiñ becatorec estaqui, ofenditu duela, Jangoicoat aiñ ona, gurequico; becatuen gatic, galdu duela Jangoicoan gracie, eta adisquide tasune: galdu duela, Bautismo Sanduen medios, erdeichi zuen, cerureco drechoa, condenatu duela bere arime, infernuco penetara, eta becatuen medios, iñ dela, Jangoicoaren etseie, Marie Santissimeren, sandu, eta santen, eta Ceruco Eingueruen etseie? Eta becatuen medios, iñ dela Satanasen esclavo infamea? Àrquituco da, Christioen errtean, au estaquienic? Esta posible. Estaquice au, emen zausten gucioc? Bei jaune, erranen duce. Bada pensatu, eta errepensatazquice³² gauçe³³ abec, beñ, eta berris, eta ascotan, atencio andierequi: eta au de, oracio mentala, agosco oracioari, ventaja andiec, dramozquiona. Pensaçace bada [6] ongui, eta aniç aldis, eta icusico duce, nola, zuen vioça, berastenden,³⁴ eta veroçenden, afecto provechoso baçutara: eta erranen dioze orduen Jangoicoari, vioçan, barrenen, barrenenetic. A/ *Jangoicoa valie daquidela, èta ceñ itsuturic nengo ni, Jaune, becatu iten, ariniçenean.*³⁵ Araguieren, gusto ciquiñ betengatic, galdu dutela nic cerue, eta Jangoicoan gracie! Lau, edo borç, edo sei erreal, ebatsi, edo trampeatu nituen eiengati, galdu ditudela nic, Glorieco Thesoroac? Vioçeco errencorearrencatic, jurementu arrencatic, deseosco maldicio arrencatic, tocamentu, edo icuçe deshonesto eiengatic, nei, iquendu nuela nic, galçea, Jangoicoan gracie, eta adisquide tasune, eta guelditu ninçela, demonioan esclavo infame bat, iñic! Cerue galdu, eta Infernue irebaci! Jangoicoan humea, icetea, vçi nic; eta pasatu ni, Lucifer infernucoaren, mutill, eta esclavo, icetera! Èta gusto ciquin betengatic? lau, edo borç erreal, edo interesa pisque batengatic? ha! Ene Jangoicoa, ðer eraquerie iquencé, orduco ene³⁶ eraquerie!

Estut, emendiq eiçiñe, iago becatuic iñen, Jaune, ez Jaune, ez. Eta orei artio, iñ dituden becatu,³⁷ eta zuri, iñ, dizquizuten ofenses, damuturic nago. Damu dut, zu ofenditues, zure gracie, eta adisquidetasune galdues, damut dut, becatu³⁸ iñes, cerengatic, becatue duten, naure arime, infernuco penetara, damu dut, becatue iñes, cerengatic, becatue den, gauçe bat, eiñ itsusie, eiñ gueistoa, Jangoicoan veguietan, eta eiñ, ene arimen contracoa. Christio fielac, estuce ssaquifiñen, gauçe abec, edo berçe cembeit orlaco, sentiçen, eta erraten, zauren bacartasunean, vioçetic, sentimentu andierequi? Estaquice quejaçen, auñecerenbat dauqueçenean? Estaquice, quejacen [7] penarembat dauqueçenean, sentimentuequi arquiçen zaratenean? ha! eta ceñ ongui daquite quejaçen, cembeitec beinçet, munduco gaucetaco, conveni zeiotenean. Bada, queja zeiste zauren contra, Jangoicoan aurean, cerengatic zauren becatuequi, dañetu, eta heritu ducen, ez gorbuçe,³⁹ beicic, arime; eta queja ceiste zauren contra, Jangoicoari, iñ dizquiocen, ofenses, eta hau, iquenen da, choill oracio ona, eta Jan-

(32) Ez "fazquice". Eta *errepensa tazquice*, bi zatitan. (33) E "jauce". (34) E "berasçen-".

(35) Zenbait lerro aurrerago "ninçela". (36) Lehenbizi *ene, orduco eraquerie* idatzi du. (37) Ez "vecatuer". (38) Zenbait hitz aurrerago "becatue iñes". (39) Ez "gorbuçe".

goicoari, ofreci çoquecen, iñciensso⁴⁰ vrrifñ onetacoa. Ñorc esçoque ofrecitu Jaun Divino⁴¹ arri, iñciensso ederrau?⁴² Nei bauce, gucioc ofreciçoquece.

Hai Jaune, estauquegu demboraric ortaco erranen duce! Estauquece arracioric, Christio fielac, ori errateco. Gizonic, eta andreric ocupetu enari, esçeio falta dembora ontaco, nei beri medu aprobchatu. Ocupecio, eta cuidedo andiequi arquiçen cé, bere Erreñu andien gobernaçen, eta arçen zue, edo billeçen zue dembora, zazpi aldis egu-nean, oracio iteco⁴³ Erregue Dabidec: *Septies in die laudem dixi tibi*: eta ontas landara, gau erdicoan sseguicen ce, oracio itera: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi*. San Luis Francieco Erregue, San Fernando Erregue Espeñeoca, San Eduardo, San Enrrique, Santa Isabel, eta berçe aniç Erregue, eta Jaunec, Erreiñuen gobernaçen, eta berçe aniç gizon, eta andrec, lan andien ertean, arqitu dute dembora, oracio iteco: eta necazarri⁴⁴ betec, oficiele batec, andre batec, egun gucien, edo gueiemean, echean dagonac, erranendu, estuela demboraric, oracio iteco, Jangoicoa alabaçeco, bere becatues vrriquiçeco? ah! Christio fielac, esçacela erran ori: esçacela erran, estucela demboraric oracio iteco: errançaçe estucela dembora ortan empleatu nei, eta erranen duce eguie.⁴⁵

Ñorc, equençen dio dembora necazarieri, miñçecoco Jangoicoarequi, pensaçeco Jangoicoan beiten, bere becatuetan, vrriquiçeco ebetas, pensaçeco, Ceruen, infernuen, erioçe[8]an, lenago expliquetu duten becela, eredajera doienean, echera eldu denean, eta idiequi lanoan,⁴⁶ aridenean? Çer? acaso, potencie gucioc beardire, lanoan ariçeco? ez porcierto. Asquidu, escue goldean paracea, eta beiguieç inclineça goldera, idieta-
ra, eta zurcora, chussen, eta ongui doien, icusteco, eta itea, noicean, noiz oiuet gana-
doegui, beñe maldicioric ingabe. Eta orra, non gueldiçen daquizquio⁴⁷ libre, arimeco potenciec, *memorie, entendimentue, eta borondatea*: Oreiçeco, Jangoico amoroso, bere becatuequi, ofendituric dauquenas, oreiçeco, Jaun Divino arren ontasunes, oreiçeco, guretaco dauquen premio eternoas, edo castigo eternoas; gueillçen⁴⁸ zeizquio potenciec libre, amaçeco Jangoicoa, aborreçiçeco bere becatuec, eta desseaçeco Glorie: eta au de, oracio, choill, Jangoicoan agradocoa,⁴⁹ eta arimen provechutecoa, eta nor neieç, lanean aridelaric, in dezaquena, neiberimedu; èsta ala?

Ñic, badaquit, aniç necazaric orla iten dutela, eta atraçen dutela aniç provechu, arimeraco. Eta necazarieç becela, inçeque, eta obequi, oficieleac, bere oficioan, traba-
jaçen denean, andrec⁵⁰ ssosten, errocan, eta berçe lanetan aridenean. Cerengatic ari-
men oficioac, eta gorpuçarenac, dire diferenteac. Naut erran, choill ongui, trabaja
deitequela gorpuçarequi, mundu ontaco, eta gorpuçeco lanetan; eta arimerequi,
erranduten becela, Jangoicoan serbicioco, èta arimen probechuteco, gaucetan. Chris-
tio fielac, badaquece ontaco, cer errepliquetu? Bada gutiego iduguico duce, Jangoi-
coan Tribunalean. Ea bada, trataçaçe, ofreciça, emendic aiçine, aur Jangoicoari,
Oracioaren inciensoa, cerengatic beite, don bat, eta ofrenda bat, choill Jangoicoan,
agradocoa, eta gure arimen, probechu anditecoa.

(40) Zenbait hitz aurrerago ere "iñciensso". (41) E "dino". (42) E "erderau", eta bokal arteko -
r- hori. (43) E "itequeco". (44) E *neca zari*, bi zatitan. (45) Bazterrean *vide Garces, tom. 2. cart. fol.*
100. colum. 2.ª que Maria S{antissima}a estaba bilando, y orando dago. (46) Zenbait hitz aurrerago ere
"lanoan", eta paragrafo bukaeran "lanean", eta hurrengo paragrafoan bi aldiz "lanetan". (47) Ez
"daquizquion". (48) Zenbait hitz gorago "gueldiçen". (49) E "agradococa". (50) Ez "andreat".

15. Testua

†

Dela muerte.¹

*Ô mors, quam amara est memoria tua! Ecclesia(sticus)*² 41.

Arquicen cire³ ocasioates, bi persona, Jangoicoan beldur cirenac, conversacion, erioçearen gueñen, eta esclamatu zué batat, modu ontan: *Hã, erioçea, erioçea! ñorc consideraçen ceitu, eta esta beldurçen zutes!* Berla saltatu cé bercea, eta erran zué. *Ha erioçea, erioçea! consideraçen ceituena, esta zure beldur.* Bietatic, ceifñec iduri ceice, Christio fielac, erranzuela obequi? Ìendabisicoac, edo biguernac? Lendabisicoa, erioçean beldur cé, cerengatic consideraçen zuen: biguernac esçué erioçean beldurric, cerengatic consideraçen zuen. Bien dichoec dirudite, bata berçean contracoac, direla; beñe ongui veguireturic, bieç dire eguiescoac, eta ciertoac. Eta berçela icusece claro.

Consideraçen beituçe erioçean, agoniec, desconsueloac, aiçc, suspiroac, penac, eta afligicioac, eta gucien gañeti, erioçeco puntue, ceifñetan consistiçen beitu eternidadea,⁴ seculoco pena, edo seculoco glorie, seculoco dichec, edo seculoco desdichec; beldurtuco zarate, eta aniç alare, erioçeas, eta erioçeco puntu arrigarri artas. Gisontan consideraturic iqueinda erioçea, eta artas oreiçea, choill miñe eta icaragarrie; [2] Iqueinde erioçearen consideracioa, eta artas oreiçea, choill miñe, eta penagarrie: Ala erraten digu Espiritu Sanduec. *O mors, quam amara est memoria tua.*⁵ Ô erioçea, eta ceifñ miñe da zutes oreiçea. Eta argatic erraten zué arrituric, eta beldurtasun⁶ andierequi, Dabid Erregue penitenteac: *formido mortis cecidit super me.*⁷ Erioçean beldurrec nauque guciau arrituric.

Beñe consideraçen bauce erioçea, mundu ontaco, daus estiren, eta acabatu, eta pereçitu beaurtem⁸ gauzaben fiñe becela; consideraçen bauce erioçea, balle negarresco, eta vicigaren artioco, mundu ontaco destierroaren⁹ fiñe becela: consideraçen bauce, mundu desdichetu, eta engañoso ontatic atraçeco atarie becela; eta consideraçen bauce erioçea, Glorieco, seculoco vici dichoso, eta bienabenturetuartan, munduco pena, eritasun, oñece, premie, otç, eta vero, eta gueñeraco trabaju guciec acabaturic, sarçeco atarie becela; ez sollic esta erioçea, beldurçeco; beicic ansie andierequi deseaçeco da, San Paulo Apostol gloriosoac deseaçen zuen becela. Jangoicoaren amorearen suen beroturic, eta ichiquiric Apostol gloriosoaren vioça, erraten zué: *Cupio dissolvi, et esse cum Christo.*¹⁰ deseaçen dut ilçea, eta Jesu Christorequi

(1) Goiko bazterrean *año de 1771* dio, eta ezker aldeko bazterrean *año de 1772. / 73.* dago.

(2) E "Eclesia". Latinezko beste okerrak: "diolvi" 2,2; "ese" 2,2; "pulveren" 4,2; "pecabis" 3; "Praetiosa" 6; "Santorum" 6; "peccatorum" 7,2. (3) Bazterrean *Echeverz. tom. 1.º Quadra. fol. 1.º* Eta aurrerago bazterrean *Que la muerte de los justos es preciosa, y la de los pecadores pesima* idatzi du. (4) Ez "eternidadeac".

(5) Bazterrean *Eccles. 41.* (6) E "beldurtasum". Hurrengo paragrafoan "beaurtem" dugu. (7) Bazterrean *Psalm. 54.*

(8) Ik. 6. oharra. (9) E "destierroaren". (10) Bazterrean *Philip. 1.*

egotea. Eta au erraten, eta deseazenué, vioçean zauquen Jangoicoaren amore andiaren medios; eta guc ere, baguindauque¹¹ Jangoicoan amore au, gaure vioçetan, ezquiñeque, eiñ erioçearen [3] beldur iquenen: bada san Juan Evangelistec erraten digu, ece caridedeac, edo Jangoicoan amoreac, botaçen duela beldurre cam-pora; edo estela beldurric caridadea edo Jangoicoan amore den lecuen. *Timor non est in Caritate*.¹² Eta berçela, errançadace,¹³ Christio fielac, çeiñ garcelean dagon, iquein de, alegratuco estena, garceletic atraçetas, gusto, contentu, alegrie, eta erre-galotara? Çeiñ, Argelen, Moroen er-tean cautibo dagonic, iquein de, alegratuco estena, ango cautiberio, eta cateaietatic atraçetas, bere erri amatu, deseature, etorçe-agatic?¹⁴ Mundu ontaco gure vici au, eta emen viciçeau, çer da verçeric, beicic des-tierroat, garçelebat, prisionebat, eta calabozoat? Ñola pasaçen du emen, obequien vici denac ere, bearden gucie dauquenac ere; beicic, aniç pena, aniç suspiro, aniç premie, aniç neque, aniç eritasun; eta aniç, eta asco, videbates, edo berçes, trabaju-ren artean.¹⁵ Argatic, au ongui, ezauçegunegatic, erraten digu San Paulo Aposto-loac. estela Mundu au gure errie, desterraturic bicigarela, emen vicigaren artio; gure erri verdadera dela, esperaçen dugun berçe mundue, edo glorie. *Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus*.¹⁶ Argatic bada, erioçean pensaçea, eta au deseaçea, ongui consideraçen barimeda, nola erioçea beite, destierroti¹⁷ bere errire, cautiberiotic libertadera, trabajuetatic descansure, eta penetatic glorietara, atraçeco atarie; consideracionequi diot, ez sollic esta beldurçeco erioçea; beicic dese-a[4]çecoa da, San Hilarion, S[ant]ja Theresa, eta berçe aniç sandu, eta Jangoi-coan sierboc, deseaturuzuten becela; eta ala erioçearen gueiñen, conversacioan zauden bi eietatic, lendabisicoac, ongui erran barimezuere, esclamatu zuenean: *Ò erioçea, erioçea! Ñorc consideraçen ceitu, eta esta zutes beldur!* Obequi erranzue berçeac, esclama-tu zuenean: *Ò erioçea, erioçea! considereçen ceituenac*¹⁸ zu, *esta zure beldur*.¹⁹ Bada San Agustin Gloriosoac eracusten digun becela: Mundu ontatic atraçea, cerure joateco, deseaçen duena, Mundu ontan, eta emengo gaucetan bioça sarturic estauquena; paciencierequi, eta humildadearrequi viciçen da, emen viciden artio; eta ilçen da, Jangoicoac dispoñiçen duenean, gusto, alegrie, eta contentu andierequi: *Patienter vivit, et delectabiliter moritur*. Conque erioçea, edoceiñ aldetati beguire daquiola, ongui consideraçen barimeda, arimen daco frutu, eta provechu andiec dacazquiena da. Bai porcierto.

Ea, Christio fielac, pensatu eta consideratu ercioçean, atencio andierequi, eta berla danic. Gucioc, chiqui, eta andi gucioc, gara egun convidetuec, mediteçera, pensaçera, eta oreiçera erioçetas. Pensatu, eta consideratu, ill beardugule, daus ezqarela, arrau-tsen,²⁰ eta autsen convertitu bear dugule, (leneco egunean gure Eliz Ama Sanduec itz grave baçuqui errancigun becela. *Memento homo, quia pulvis, et in pulverem reverteris*. Orei ceite gizona, orei ceite andrea autse zarela, eta autsen convertitu bear zarela). Eta proseguiçeco escaçogun Ama Santissimoni bere gracie. Ave Maria.

(11) E *baguin dauque*, bi zatitan. (12) Bazterrean 1. *Joann.* 4. (13) E *errançadace*, bi zatitan. (14) E "etorçeagitic". (15) E "arten". (16) Bazterrean *Hebr.* 13. (17) Bukaerako -c gabe. (18) Ergatibo marka sobera ote? (19) Guk azpimarratua izan da esaldia. (20) Ez "etrautsen".

[5] *O mors, quam amara est memoria tua!* Eccl. 41.

Federico,²¹ nombre ontaco iruguerren Emperadoreac, erraten zué: esçaque batec iquen diche andiegoric, nola ongui ilçea: Eta Senecac erran zué, ece, vici gucie bearduela batec empleatu, ongui ilçen, iquesiçen: *tota vita descendum est mori*. Bada, ongui empleaturic barimedago, baten vici gucie, ongui ilçen iquesiçen, arracio da, empleaçazquigun ceimbet²² ordu, ongui ilçen eracusten, eta ontaco diren cembeit desengueñuten. San Fran[cis]co de Salesec erraten digu, ece ongui ilçeco, pensatu beardela meiz, atencio andierequi, erioçean. San Geronimo gloriosoac eracusten digu, meiz erioçean pensaçen badugu, estugule beñere becuric iñen. *Memorare mortis tuae, et in aeternum non peccabis*.²³ Eta espiritu sanduec erraten digu. Ò erioçea, eta ceñ gaucе miñe da zutes oreiçea! *O mors, quam amara est memoria tua!* Noren daco? Ònarendaco? Ez, beicic gueistoaren daco,²⁴ viciosoaren daco, munduco gaucеqui aferraturic dagonan daco, onen daco da gaucе miñ, eta arrigarrie, erioçeas oreiçea *homini pacem habenti in substantijs suis*;²⁵ beñe justoaren daco, penitente, eta mortifiquetueren daco, erioçea beti gogoan dauquen en daco, iqueten da erioçeas oreiçea,²⁶ gaucе suabe, eta dulcea. Bada viciçe onari, correspondiçen ceio erioçe ona. *Qualis vita, mors est ita*.²⁷ Eiçegun escriture sagratuen, Jangoicoac berac erratendigune. *Justus si morte praeeoccupatus fuerit, in refrigerio erit*.²⁸ Justoa, Jangoicoan beldur dena, erioçeac arrepaçen barimedu derrepente, Sacramen[6]turic errecibitu bague ere, au esta juanen beroçera,²⁹ eta abraçera infernure, onec logratuco du seculoço errefigerioa, edo alibioa, au salbatuco da, cerengatic graciен illenda, Jangoicoan beiten illen da eta salbatuco da eta iquenenda bienabenturetue: Erraten digu San Juan Evangelistec. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*.³⁰ Justoen arimec Jangoicoan escuen daude, eta ebec estitu icutuco erioçean tormentuec, erratendigu Espiritu Sanduec. Preciosoa, eta gustosoa da, Jangoicoan aurren,³¹ justoen erioçea, erraten digu Dabid Profeta Sanduec. *Pretiosa in conspectu Dei mors Sanctorum eius*. Ebec dire, Christio fielac, articulo fedecoac, Jangoicoac berac, ceñ ezpeiteque engueñetu, erraniquecuac. Erran çadace orei: Ñeiduec ill; justoac becela, consuelo andierequi, Jangoicoan escuetan? Bei Jaune, erranen duce. Beñe nola? Becatoreac becela, vici zaratelaric? Jangoicoan Legue Sandues açenduric, bici zaratelaric? Legue Sanduore oñen azpien dabilcelaric? Çueisten querien beguietareño sarturic zaustelaric? Vioça deseo gueistos, venganzas, eta mendecus, veteric, dauquecelaric? Zauren vici gucie, murmureçen, progimmo lagun en faltac atraçen, on, iñ dezaquen beño iago, ssaten, eta edaten, edo ordiçen, ssocuen, eta gueñeraco Jangoicoan ofensetan, pasaçen ducela, arimes, eta arimeco salbacioas, açenduric?³² Urtean beñ, edo bi aldis confesaçen zaratela, eta ordu en ere gueizqui, edo beinçet³³ disposicio gutirequi, conciencia ongui examiñetu bague, vrriquimentu gutirequi; eta vioçe- [7] vioçeco oçtasunerequi? Òrla nauce salbatu? Au pretendiçea, necedade andie da.

(21) Bazterrean *Echeverz. ibidem. fol. 21*. N.B. E "vbidem" dio. (22) Zenbait hitz aurrerago "cembeit". (23) Bazterrean *Idem, ibid. fol. 20*. (24) Bazterrean *ibidem. fol. 19*. (25) Bazterrean *Eccles. 41*. (26) E *oreiçe, -a gabe*. (27) Bazterrean *Idem fol. 12*. (28) Bazterrean *Sap. 4. v. 7*. (29) E "beroreçera". (30) Bazterrean *Apocal. 14. v. 13*. (31) Ez "aurrean". (32) E *açen duric*, bi zatitan. (33) E "beinçet".

Balan Profeta falsoarrec erraten zué: *Moriatur anima mea morte justorum*. Ill dadiela ene arime justoen erioçearrequi. Eta San Agustin gloriosoac, irri iten dio bere dichoas, Profeta falso arri, eta emendaçen dio guisontan: *Vivat anima mea vita justorum*.³⁴ Vici bedi ene arime justoen, Jangoicoan beldur direnen, vicierrequi, eta iquenenda ene erioçea, justoena becelacoa. Lomismo erraten dicet nic sandu gloriosoarrequi. Beñe zuen vicie gueistoa barime da, erioçea, gueistoagoa iquenen da, becatoren erioçea becela. *Mors peccatorum pessima*. Badaquice ceren gatic? Cerengati³⁵ vicie gueistoa den. *Quia vita mala*.³⁶

Vae vobis impij, qui dereliquistis legem Domini Altissimi! Hai, impioac, hai becatore, Jangoicoan Legue Sandue, abandonatu ducenac! Dio Jaun Divinoarrec berac. Estado ontan illçera eillegaçen bazarate, maldicio eternoaren partea tocatuco ceice, condena-tuco zarate, neidu erran.

Acabaçagun beingoas. Justoen, Jangoicoaren beldur direnen, erioçea, da preciosa, dulcea, eta gozos betea. Becatorena, da choill gueistoa, miñe, penas betea, eta arrigarrie; eta âla³⁷ justoac, virtuosoac, Jangoicoan beldur direnac, beren arimen salbaçeco aleguiñe iten dutenac, joeindre, gari escogitue becela [8] Ceruco, edo Glorieco granerora: beño gueistoac, viciosoac, Jangoicoa serbiçeçeas, eta beren arimen salbacioas açenduric, bici direnac, ebec botatuco tuste, belar³⁸ gueistoac becela, agostondoa becela, Infernuco buçure. Justoen³⁹ erioçea da, gustosoa, sua-bea, eta gozoso, dio Dabid Profeta Sanduec, eta impioarena, becatorearena, da miñe, penas, eta congijas⁴⁰ betea, dio Job Sanduec. *Anima eorum in tempestate morietur*.⁴¹ Justoen erioçea da alegrea, eta contentus betea, dio San Bernardo gloriosoac, cerengatic atraçen beitre, munduco trabaju, eta arime galçeco peligroetatic, eta beitoaza Glorieco descansu eternora; becatorena da tristea, cerengatic orduen galçen beittituste mundue, eimberçe amatu zutena, bere ondasun, gusto, eta banidade guciequi; eta da choill miñe becatorean erioçea, cerengatic beitoie, seculu gucico sarçera, munduontan bicicen artio, eiñ guti beldurçen zuen, infernuco buçu arrigarriartara. Ò justoen erioçe dichoso dulce, suabe, gozoso, eta alegrea! Èta, O becatore triste, desdichetuen, erioçe miñ, penoso, icarragarri, eta desbenturetue.

Ea, Christio fielac, ñola nauce ill? Nic erranen dut: Zuec nauce gueizqui bici, eta ill ongui: Zuec naituce egunec, eta vrteac, alegrequi pasatu, Jobec dion becela. *Ducunt in bonis dies suos*.⁴² Eta guero, nauce puntuetes, istentebates, iguen Cerure. Beñe esteiteque: Orla vicidirenac, ill ondoan, istentebates cheisten dire infernure. *Et in puncto ad inferna descendunt*.⁴³

La conclusion dela doctrina fol. 13. al fin.

Exemplos. fol. 14. 29. 31. 32. 33. 34. 36.

Carabantes tom. 2. Domn. 522. 523.

(34) Bazterrean *Num.* 23. v. 10. (35) Bukaerako -c gabe. (36) Bazterrean (*La Glosa*). (37) E *à la*, bi zatitan. (38) E "berlar". (39) Bazterrean *Echeberz* (sic -b-). fol. 13. (40) E "congoas".

(41) Bazterrean *Job.* 36. (42) Bazterrean *Job.* 21. v. 13. (43) Orrialdearen beheko aldean lekurik ez zegoelako, bazterrean *Ojo. La conclusion de la doct.* fol. 13. al fin. *Exemplos.* fol. 14., 29., 31., 32., 33., 34., 36. *Carabantes tom. 2. Domn.* 522., 523. ipini du.

16. Testua

†

Domingo Quinto dela resurreccion.¹

Contriti sunt montes saeculi, ab itineribus aeternitatis
Habacuc² cap. 3.

Habacuc³ profeta sanduec⁴ deiĝen ditu cembait becatari, cerengatic diren becatore aundiec, oianen nombrearequi; eta erraten du, oian andiabec, becatore andiabec, desin cirela beren becatuen vrriquimentu, eta damutasunerequi. *contriti sunt montes saeculi*. Badaquice cerengatic?⁵ Eternidadeco videngatic: Erraten digu Profeta sanduarrec berac. *Ab itineribus aeternitatis*. Consideratu cituste oian andiabec, becatore andiabec, aldebatetic seculo descansuec, edo glorie eternoa, berĝetic seculo pena edo eternidadeco⁶ infernue, eta consideraĝen zutelavic vicioac, eta becatuec direla infernuco pena eternoetaco vide chusena, eta virtuteac, eta Jangoicoa serbiĝeĝa direla seculo Glorie erdeisteco videa, vĝi zut  becatore aundien videa, eta artu zut  sanduen videa.

Oiana becelaco becatore andie iquenduce⁷ Dabid, daquigun becela, eta icusi zuenan bere burue convertituric, eta sanduet inic, erran zu , arren convertiĝea, Jangoicoan escubico escuec inzuela: *Haec mutatio dexterarum Excelsi*.⁸ Bada, cer zauque escu Divino arrec,  do cer icusi zue Dabidec, Jangoicoan escuen, ala truceĝeco, becatore andibetic, Sandu andibetean? Eternidadea,⁹ erraten digu Escriture Sagratuec, dagola, Jangoicoaren escubico escuen: *Longitudo dierum in dextera illius*. Eternidadearen consideracioau, dio Dabidec, [2] artu zuela, becatore icetea, vĝiĝeco, eta Sanduandibet iquetera eilleĝeco. *Cogitavi dies antiquos, et annos aeternos in mente habui*. Eta argatic arracio andierequi erranzu , San Agustin gloriosoac, eternidadearen pensamentue, pensamentu andie dela. *Aeternitatis*¹⁰ magna cogitatio. Pensamentu andie, Eternidadearena, cerengatic beite becatoren erremedio andie, andie da, cerengatic beite, ein gaue andien gueinen, eta andie da, cerengatic beite erremedio andie, becatore andienac, Sandu andiec iteco. Eta au obequi icusiĝeco, escaĝogun Ama Sanrissimoni digule bere gracie, Ave Maria.

Contriti sunt montes saeculi, ab itineribus aeternitatis.
Habacuc¹¹ cap. 3.

Galdin cio ocasioates Santa Gertrudese¹² Christo gure Erredentoreari,¹³  ein cen erremedio seguroa, convertiĝeco deberas vecatoreac beren becatuetati, Jaun Divino ore amaĝera, eta serbiĝera ongui? Eta errespondatu cio, ece pensaĝen bazute espaciorequi, eta ongui infernuco penen eternidadean eta Ceruco Glorierenean, vtĝico citustela beren becatuec, aborrecituco citustela deberas, eta entregatuco cirela virtutera, fervore andierequi. Eta edocein personac inĝenagatic¹⁴ eternidadean consideracioau, maiz, eta arimeco provechu andierequi, Jesuchristo gure Erredentoreac berac eracutsi cio, eta errancio, Francisco de Yebes bere sierbo andiarri, ece edocein, neiz dela necazarie,

(1) Bazterrean año de 1772. dio, eta ezkerreko goiko zokoan 1830. (2) E *Abac(uc)*, H- gabe. (3) E *Abacuc*, H- gabe. (4) Bazterrean *Carabant. Domin. 1.  fol. 399*. (5) E *rengatic*, hasierako *ce-* gabe. (6) E *ternidadeco*, hasierako *e-* gabe. (7) E "inquendu-". (8) Bazterrean *Psalms. 76*. (9) E "Etenidadea". (10) E "Eternitatis". Latinezko beste okerrik ez dugu aurkitu. (11) E *Abac(uc)*, H- gabe. (12) E "Gertrudese". (13) E "Erredentoreari". (14) E "inĝenagatic", ez "icenagatic".

inçequetela eternidadean consideracio au, modu ontan. Ezarri, edo inçequetela lanean ariden lecuen becatoreac, (bi *Oo*) (edo) bi arrie, bata andie, eta berçea chiquie, eta tentacio[3]rembat etorçen ceionean, beguireçen diolaric (*O* edo) arraie andieri, erranen du bere viotçean: *Ò, eta cembat penatu, eta padecitu beaurt, becatuau itembadut!* Eta beguireçen duelaric¹⁵ (*O*, edo) arraie chiquieri, erranen du: *Ò, eta cein guti irauu beardu, becatuen gusto ciquiñ onec, edo ebastera noien intresa pisconec! Estut iñ nei becatuau.* Eta veguireçen diolaric arraie chiquieri berris, consideraçaque atencio andierequi; ceifñ laburre den mundu ontaco gure viciau, cein laburrec, emengo ondasunec, emengo honrrac, eta emengo gusto, eta contentuec: eta erran, eta consideratu atencio andierequi, eta meiz: *Ò, eta cein laburrec dire mundu ontaco gauce guciec! Èta cein luceac berçe munduocac, bada estute iquenene beñere fiñic, estire acabatuco beinere! İrauu beaurte eternidade guciene Glorieco gusto, contentu, eta alegriec! Eta irauu beaurte eternidade guciene infernuco neque, ango erreçe, pena eta tormentuec!* Au guciau atenciorequi, espaciorequi, eta ongui consideraçen barimeda, Christio fielac, becatoreic andienac ere, vtçico tu bere vicioac, aborrecituco¹⁶ becatuec, eta eillegatuco da, Dabid becatore andiore becela, Sanduandibet iquetera.

Eta¹⁷ çer da eternidadea? Eternidadea, da gauce bat, beñere acabatu bearestuena, eta beti irauu bearduena. Eta ala, infernuen sarçen den istentean arime bategui ematen dizquioten tormentu icaragarrieiec, eiñ berri egoiñ dire arime desdichetu arren daco, eun mille, berraun mille vrte, eta iago, pasatu ondoan,¹⁸ pena arrigarri eietan, nola sartucen istentean. Eta Glorien sarçen den istentean, arime bategui, ematen dizquioten gustoac, contentuec, eta gozoac, eiñ berri egoiñ dire, arime [4] dichosarren daco, eun mille, berraun¹⁹ mille, eta iago vrte pasatu ondoan, glorie, gozo, alegrie, eta contentu eietan, nola an sartucen lendabissico istentean.²⁰ Bortç mille eta iago vrte du Caiñ infernuco tormentuetan dagola eta estaquizquio beñere acabatuco, eta beñere estu iquenene, den alivioric chiquienaere. Berçe²¹ bortç mille, eta iago vrte du, San Miguel, eta gueñeraco Eingeruec, Ceruen daudela, ango, eciñ pensa, eta eciñ erran deizquen glorie, gusto, eta contentuen gozaçen, eta eiñ berri dauzquite, eta iduguico²² ruste seculu guciene, edo eternidadean, nola, lendabissico istentean: cerengatic, ala cerucoac, nola infernucoac, arquiçen dire eternidadean, eta au, eternidadea diot, San Bernardoc erraten digun becela, beñere esta acabaçen, beti dago estadoatean, eternidadea; esta eternidadea gure vicie becela, bada au pasaçen ceigu sentipague, vrtequi illequi astequi, egunequi, eta istentequi, beñe eternidadea, beti dago batean, beñere esta acabaçen, esta acabatuco. Dembora, eta munduontaco gauce guciec, dire, vguelde andibet becela, bada sentipague pasaçen dire guciec, vgueldetic pasaçen diren becela, vrbeçuc, eta berçebaçuc, eta berçebaçuc. Beñe eternidadea da, vgueldearen ama becela: vgueldearen amati, beti pasaçen dire vrec, eta vrec; beñe vgueldearen ama beti dago an, lecuetean, moguitu bague. Lomismo da eternidadea, pasa deizque vrteac, millean, oguei mille, eun millean, beño beti egoiñ de eternidadea estadoatean; pasadeizque vrteac milloncan, beñe eternidadea, egoiñ de eiñ oso, nola lendabissico istentean.

Beçatorea, Christio fiela, pensatu duzu, noizbet²³ puntu andi ontan, çonsideratu duzu noizbet²⁴ eternidadearen puntu arrigarriontan, pensatu, eta consideratu duzu

(15) Ez "diolaric". (16) Aditz laguntzailea, hots, *tu*, ez du ipini. (17) Bazterrean *Mani. Quatro maximas de la Etern(ida)d. fol. 128.* (18) E "ondon". (19) Ez "berraun". (20) E "istentan". (21) Bazterrean *Carabant. ibidem. fol. 401.* (22) E "iduco". (23) Zenbait hitz aurrerago *noizbe*, bukaerako *-t* gabe, eta *noiz bet*, bi zatitan. (24) E bukaerako *-t* gabe.

noiz bet, estuzule arimat²⁵ beicic, eta au eternoa dela, eternidade gucien iraun bearduela! Èternida[5]de gucien vici bearduela zure arimec, edo ceruen Jangoicoa gozaçen, gustos, contentus, eta alegries beteric, edo infernuen penaçen sues, eta garras²⁶ beteric, erreçen! Pensatu, eta consideratu duzu noizbet, estuzule arimebat beicic, arime bat bacarra, eta arime bat eternoa, beti iraun bearduena, bein sollic galçen bauzu, bein sollic condenaçen bauzu, esteitequela berris irebaci, esteitequela berris salbatu, eta bein sollic irebasten bada, bein sollic salbaçen bada, esteitequela berris galdu, esteitequela berris condenatu, beingoas salbaçen duzule, eternidade gucico Jangoicoa, Jangoico den arteco! H̃a, considerabaleza au ongui, murmureçaleac, maldicienteac,²⁷ jurementu falsoac itentuenac, nori berea²⁸ ematenestionac, berçena dauquenac, eta errestitucio²⁹ iten estuenac, becatuec ongui confesaçen estuenac; disposicio gutirequi, eta bere becatuen damutasunic bague confesaçen denac! H̃a, eta nola portatuco liçeque berçe guises!

Consideraçuazu³⁰ bada au ongui, Christio fiela, sarceite zaure beiten, viotçan barren barrenereño, eta illegatu baciñeque becela, consideracioan pausuequi, *eternidadeco* bi atarietara, bata Cerucoa, eta berçea infernucoa, icusten tuzuleric bi atarieiec ireguleric,³¹ eta paraçen duzuleric arimeco viste, ceruco, eta infernuco atari eietan, pensaçuazuquizu, eta consideraçuazuquizu, aniç aldis, iru içabec. *Eternidadea, beti, beñere*. Èternidadea beñere acabatu bearestena, eternidadea beti iraun bearduena! Eta errançozu guero zaure arimeri. Orei zeite ene arime, eternoa zarella, eta eternidade gucien vici bearduzule. Betico bienabenturetue, edo betico desbenturetue icen bearduzule. Christio fielac, Jangoicoa Jangoico den artio, cerure doacenac [6] iquenen dire Bienabenturetuec, eta infernure doacenac iquein dire condenatuec. Eta ceren gatic Jangoicoa, beti icein den Jangoico, eta estuen vçico beinere Jangoico icetea, argatic Bienabenturetuec beti icein dire Bienabenturetu, eta estute vçico beinere Bienabenturetu icetea; eta condenatuec beti icein dire condenatuec, eta estute vçico beinere condenatu icetea.

H̃a, au ongui considera baledi, cein chiquiec, idurico lequizquiquegu trabajuric andienac, cein dulceac, eta cein suabeac penaric, eta nequeric andienac, eillegaçuagatic gozaçera Jangoicoa Eternidade gucien! Çein ferbore andierequi serbiçetuco guinduque Jangoicoa! Çein ongui empleatuco guinduque vici laburrau!³²

Christio fiela, becatorea, andrea, edo gizona, zaure buruorri diozun amoreagatic,³³ ez sollic, zaure arimorri, beicic zaure gorpuçorri diozun amoreagatic, esçaçen dizut,³⁴ consideraçuazule eternidadea atencio andierequi: Eta ala, quejaçen denean zure gorpuçori barues, eta mortifiquecioes, consolaçuazu,³⁵ berçe munduco manjare gustoso, eta erregalatuquequi, quejaçen bada vestidure zarras, eta moldegueiçes, consolaçuazu Glorico vestidure ederraren esperanzarequi, quejaçen denean zure gorpuçori munduontaco trabajues, nequees, premies, eta gaveas, consolaçuazu, berçe munduco, gozo, contentu, gusto, eta abundancie seculico, edo eternoaren esperanzarequi.

Exemplos. Carabant[es] Tom. 1.º Domin. fol. 400. 403.

(25) Horrela, *arima bat* idatzi beharrea. (26) E "garas". (27) E "maldicientac". (28) E "bera". (29) E "erestitucio". (30) Bazterrean *Mani ibidem. fol. 125*. (31) Normalki "iregui" erabiltzen du. Ik. 14. testuko 16. oharra. (32) Hemen errubrika edo ipini du. Ik. 6. testuko 60. oharra. (33) E "amoregatic". (34) E "dizun". (35) E "consala-".

HIZTEGIA

A

- Abegorratu (a.) 'sendagaila egin'. *abegorrácen* tuste ... beren gueistenqueriec, alquetu bearrean 6, 12. Ik. "contacentuste *descaro andierequi*" 6, 12. Iraizozko Polikarpo aitak, euskaltzain zenduak, hitz horretaz: "publicar (?), *alardear*, gloriarse (?)".
- Abek (io.) 'hauek'. tormentu*abec* 1, 2; *aben* 5, 1; *abegui* 1, 2; *abetan* 7, 8; *abetaz* 2, 5. Ik. *Ebek*, *Au* eta *Onek*.
- Abietu (a.) 'abiatu, hasi'. arinquerietan, *abietu* beño len 6, 10.
- Abrats (adj.; i.) 'aberats'. gizon (sic) *abrats* bat 8, 1; *abratses* 3, 6.
- Adiñ (i.) 'adin, edade'. zarrac, eta *adiñ* onetacoac 13, 6.
- Adiskidetasun (i.) 'amistantza'. amistadde, eta *adisquide tasun* 11, 6.
- Afaldu (a.) 'afaldu'. *afaldu* zuen lecuen 12, 5.
- Aflijizio (i.) 'atsekabe, samindura'. *aflijicio* 13, 5; *afligicioac* 15, 1.
- Agile (a.) 'arrano'. *Aguile* 11, 3. Ik. *Arrano*.
- Agirtu (a.) 'agertu'. *agirtu* cequiotele 14, 2.
- Ago (i.) 'aho'. *agos* erratea 'oralmente' 14, 5; Doctore Sanduen *agos* 2, 6; *agosco* oracioa 'oral' 14, 5.
- Agostondo (i.) 'pajuz' (?). belar gueistoa ..., *agostondoa* 15, 8. Iraizozko Polikarpok, zalantzarik gabe, 'pajuz' dela esaten du.
- Agoz (i.) 'ahotz'. *suec agoza*, erreçen duen becela 10, 7.
- Aide (i.) 'ahaide'. bere *aide* batequi 6, 13.
- Aiek (io.) 'haiek'. *alegreaiet* 3, 3; *aien* 3, 2; *aiendaco* 11, 3; *aietan* 4, 6; *aietas* 7, 8; *aie-tatic* 7, 7.
- Aillegatu (a.) 'ailegatu, iritsi'. *aillegatu* (da) 1, 7. Bi aldiz hartu dugu, beste bi aldiz "ellegatu", eta beste guzietan "eillegatu".
- Ain/Aiñ (ad.) 'hain'. *ain* desamparaturic 3, 6; *aiñ* erremedio 4, 9. Ik. *Eiñ*, ia beti erabiltzen dena, zenbait aldiz "ein" hartu dugula.
- Ainberze/Aiñberze (d.) 'hainbeste'. *aimberçe* 12, 6 (behin hartua); *aiñberçe* 1, 4 (beste behin), eta beste guzietan "eimberçe" (ia beti), "einberçe" (gutxitan) eta "eiñberçe" (behin hartua). Ik. *Einberze*.
- Aingeru (i.) 'aingeru'. *Aingeruetec* 1, 7. Ik. *Eingeru*, ia beti erabilia.
- Aite (i.) 'aita'. *Aite*, eta Amen genioa 6, 4; *Aite* Lohner Companiecoac 1, 7. Ik. *Eite*.
- Aite orde (i.) 'aitorde, ugazaita'. *Aite orde* san Josephc 13, 2.
- Aite Sandue 'aita santua'. San Leon *Aite Sandue* 14, 3.
- Aitu (a.) 'aditu, entzun'. *aitu* nazace 5, 6. Ik. *Eitu*, gutxiago erabilia.
- Aizine (ad.) 'aitzina, aurrera'. emendic *aicine* 14, 8. Behin aurkitua, eta beste behin "eiçiñe": ik. hau.
- Akontentatu (a.) 'nahikoa izan; atsegindu'. *acontentatuco* gara 9, 4; esçaqueta alegratu, eta *acontentatu* (persona bat) 6, 1.

- Ala (ad.) 'hala'. *ala* cegola 1, 8; esta *ala*? 14, 8; eta *ala* 4, 4; *ala* nola 1, 6; *ala* cerucoac, nola infernucoac 16, 4.
- Alaba (i.) 'alaba'. echeco *alaba* 6, 8.
- Alabaiere (ad.) 'alabaina, izan ere'. *alabaiere* 9, 2. *Alabadere*-ren aldaera.
- Alare (ad.; j.) 'gainera; halere'. beldurtuco zarate, eta aniç *alare* 15, 1; Eta *alere* ssa-ten, eta edaten duzu! 2, 6.
- Alde (i.) 'alde, albo'. Utziçezquice; *aldebatera* 5, 10; iduguiçea ... bere *alde* 'a su favor' 11, 6; *Aldebatetic* ... eta berçetic 7, 4; *aldenic* (sic, "-nic"), *alde*, enclabaturic 6, 13.
- Aldi (i.) 'bider'. millon *aldis*, mille 7, 7.
- Aldieró (ad.) 'aldioro'. itenduen *aldiero* 1, 2.
- Ale (i.) 'labore'. *ale*, mats, eta berçe ... gaucec 6, 5.
- Alegiñ (i.) 'ahalegin'. *aleguiñe* iten dutenac 15, 7.
- Alimentu (i.) 'janari'. arimen *alimentu* 3, 3; arimeco *alimentue* 10, 1.
- Alketu (a.) 'ahalketu, lotsatu'. confundituric, eta *alqueturic* 5, 9; *alquetu* bearrean 6, 12.
- Alkizun (i.) 'ahalkizun, lotsa'. *alquizun* andierequi 7, 8.
- Alor (i.) 'alor, soro, landa'. *alor* artan 6, 5.
- 1 Ama (i.) 'ama'. misericordien *ama* 5, 4; aite, eta *amac* 3, 6.
2. Ama (i.) 'ibaibide'. vgueldearen *ama* 16, 4; atracire beren *ametati* ... vgueldeac 11, 7. Larramendik *goaya*.
- Amabi (d.) 'hamabi'. *amabi* 9, 1.
- Amar (d.) 'hamar'. Juandeneco 'joan diren' *amar* vrtean 6, 11.
- Amatu (a.; adj.) 'maitatu; maite'. Eçazule *amatu* Jangoicoa 6, 3; bere erri *amatu*, de-seature 15, 3.
- Amirugarren (d.) 'hamairugarren'. *amirugarren* capituloan 3, 4.
- Amore (i.) 'amore, maitasun'. *amore* andieguiec 7, 8; *amoreco* ... bideac 3, 1.
- An (ad.) 'han'. *an* 1, 2; *andic* 4, 5; *ango* 3, 2.
- Andi (adj.) 'handi, itzal'. vguelde *andibetec* 1, 7; choill ederra eta valio *anditecoa* 12, 7. Ik. *Aundi*, biak erabiltzen baititu.
- Anditu (a.) 'handitu; puztu'. *andiçenda* belarra 3, 1; *anditucé* eimberçe, ece lertucé chacurrore 6, 7.
- Andize (i.) 'gehitze'. Ik. *Lur*.
- Andre (i.) 'andere'. *andre*, edo emacume 6, 9; gizon, ta *andre* ... guciec 7, 4.
- Andreki (i.) 'andere, emakume'. ô gastea, zarala gizequie, edo *andreque* 6, 7.
- Aniz (d.) 'anitz, asko'. campo *aniç* estali artio 11, 7; becatu *aniç*, eta aundiec 13, 5; *aniz* 1, 6. Ik. *Asko*, bakan-bakan erabilia.
- Apatu (a.) 'apatu, apa egin'. *apaçencitue* ... Sacerdoteen pausuec 2, 5.
- Ap(e)indu (a.) 'apaindu, edertu'. Zuc *apeinçen* duzu ... aurpeguiori 6, 9; *apinçea* zaure burue 6, 9.

- Apostol/Apostolo (i.) 'apostolu'. San Paulo *Apostol* Gloriosoac 2, 4; San Paulo *Apostoloac* 2, 2.
- Ar (i.) 'har'. zur vstelari *arrac* becela 6, 13; Herodes, *arres* beteric 8, 7.
- Aragi (i.) 'haragi'. *Araguieren* 14, 6. Ik. *Araigi* eta *Areigi*.
- Araigi (i.) 'haragi'. *araguien* tentacioec 4, 2; *araigie* (sic) 6, 9.
- Arako (d.) 'harako'. 'Cenbat aldiz, *araco* alor artan ... atratuzu muguec ...! 6, 5.
- Arara (ad.) 'hara'. juanzela *arara* 4, 1; *arara* joan 14, 2.
- Arazi (a.) 'arazi, eragin'. junte *aracicitue* 14, 1; ireguiarastea 4, 2.
- Arbole (i.) 'arbola, zuhaitz'. *arbole*, eta belar 7, 5.
- Ardanze (i.) 'ardantze, mahasti'. *ardanzeartan* 6, 5; soro, eta *ardanzeartan* 4, 6.
- Ardi (i.) 'ardi'. *ardi* galduac 5, 1.
- Ardo (i.) 'ardo'. *ardo* 10, 6.
- Areigi (i.) 'haragi'. *areiguien* mortifiquecioa 14, 4.
- Arek (io.) 'hark'. sandu glorioso*arec* 9, 7. Ik. *Arrek*, beste aldi guzietan erabilia.
- Arestiko (adj.) 'arestiko, oraintsuko'. dio *arestico* sandu andiarrec 6, 9.
- Argatik (junt.) 'horregatik'. cerengatic esten ... *argatic* ... da preciso 1, 3.
- Argi (i.; adj.) 'argi; argitsu, dirdiratsu'. *argue* 13, 4; leiño eder eta *argui* batean 7, 7.
- Argizegi (i.) 'argizari'. *arguizeguie* 12, 5. Ik. *Berastu*.
- Ari izan (a.) 'ari izan, aritu'. ofendiçen *ari* bazada (sic) 8, 5; *ariçeco* 14, 8.
- Ariketa ... artio (junt.) 'harik eta'. *ariqueta* pasatu *artio*, zure furorea 7, 9.
- Arime (i.) 'arima'. *arime* 1, 1; *arimori* 12, 7.
- Arinkeria (i.) 'lizunkeria'. *arinkerietan* 6, 10.
- Ariñ (adj.) 'arin'. oñ ariñ 6, 9; Nesca gaste begui *arिñe*, eta buru *arिñegoa* 6, 9.
- Arkindu (a.) 'aurkitu'. Ala nola *arquinçendiren* bi ondasun genero guise 6, 1. Bestee-tan *arkitu*.
- Arkitu (a.) 'aurkitu, izan; aurkitu, topatu; aurkitu, egiztatu, ikusi'. esta *arquiçen*, eta esteiteque *arquitu* 1, 3; estut *arquiçen* 4, 9; *arquitucodugu* 3, 5.
- Aroz (i.) 'arotz, errementari'. chinbudie *aroçan* melluen golpetara, gogorçendembela (sic) 6, 10.
- Arraie/Arreie (i.) 'marra'. *arraie* andieri 16, 3; bi *arreie* 16, 2.
- Arrano (i.) 'sai, putre'. Ave rapiñecoec, ceimbeitire *Arranoa*, Alcona, eta Aguille 11, 3.
- Arranzale (i.) 'arrantzale'. *arranzaleac* arreiec becela 6, 11.
- Arrastaka(n) (ad.) 'arrastaka, herrestaka'. *arrastaca* 6, 12; *arrastacan* 6, 8 eta 7, 6.
- Arrats (i.) 'arrats, arratsalde'. orçegun sandu *arratsean* 12, 5; *arrastan* (sic), zorçietati landara 3, 7.
- Arrauts (i.) 'errauts, hausterre' (?). *arrautsen*, eta autsen convertitu bear dugule 'in *pulverem* reverteris' 15, 4.
- Arrazio (i.) 'arrazoi'. *arracio* 'ulermen' 1, 3; *arracio* dauquetela 3, 8; *arracio* da 'arrazoizkoa da' 7, 3.

- Arreba (i.) 'arreba'. *arreba* 2, 7.
- Arrei (i.) 'arrain'. arranzaleac *arrieic* becela 6, 11.
- Arreie (i.). Ik. *Arraie/Arreie*.
- Arrek (io.) 'hark'. *arrec* 1, 2; *arren* presencie 1, 3; *arri* 6, 5; *artan* 6, 11; *artara* 6, 11; *artaco* 'hartarako' 4, 6; *artas* 6, 5; *arreganic* 11, 6; *arregati(c)* 2, 3 eta 14, 6.
- Arrepatu (a.) 'harrapatu'. eriozeac *arreatucitu*enen contra 7, 3; (velenoac) *arreatu* cio chacurreri gorpuz gucie 6, 7.
- Arri (i.) 'harri'. gogortuco da *arriebequela* 6, 10; *arri* eietan 12, 5. Ik. *Barga*.
- Arrigarri (adj.) 'harrigari, ikaragarri'. egun espantoso, eta *arrigarriore* 7, 1.
- Arritu (a.) 'harritu, ikaratu'. *arritu*, eta asustetuco tuena 7, 5.
- Artean (p.) 'artean'. deshonestidederen *artean* 6, 14. Beste aldi guzietan "ertean". Ik. *Artio*, eta "arten" 15, 3.
- Arteko (j.) 'harteko, artean'. (arime) ... beingoas salbaçen duzule, eternidade gucico Jangoicoa, Jangoico den *arteco!* 16, 5. Ik. *Artio*.
- Artio (p.; j.) 'arte; artean'. amarrac *artio* 3, 7; orei *artio* 14, 6; Jangoicoa Jangoico den *artio* 16, 5; mundu ontan bicigaren *artio* 14, 1.
- Artioko (adj.) 'harteko'. consideraçen bauce eriozea ... vicigaren *artioco*, mundu ontaco destierroaren fiñe becela 16, 2.
- Artu (a.) 'hartu'. *artu* zute 16, 1; *arçazquicela* 1, 5.
- Arzai (i.) 'artzain'. *arçai* amorosoa 7, 7. Ik. *Arzei*.
- Arzanora (i.) 'artzanor'. *arçanorabat* 4, 5.
- Arzei (i.) 'artzain'. *arçei* 10, 3; *arçeieren* 10, 2; *arçei* ogui 10, 1.
- Asarratu (a.) 'haserretu'. *assarratu* 8, 4; *asarratuco* 10, 3.
- Asarretasun (i.) 'haserre'. furorea, eta *asarretasuna* 7, 9.
- Asi (a.) 'hasi'. escalera bat, lurretic *asi*, eta Cerureño eillegaçen zena 12, 8; *assi* 12, 8.
- Asistitu (a.) 'lagundu'. *asistidezagun* (hark gu) 1, 4; *asistiçea* 9, 3.
- Aski (ad.; adj.) 'aski, nahikoa'. *Asqui* du 14, 8; motivoric *asqui* 3, 1; ezpadire ebec *asqui* 3, 8.
- Asko (d.) 'asko, anitz'. berçe *asco* 4, 6; beiñ, eta berris, eta *ascotan* 14, 5; aniç, eta *asco* ... trabajuren *arten* (sic) 15, 3.
- Astal (i.) 'aztal, orpo'. Necazaribeten *astaleco* larru lodien, edo, calloatean 6, 14.
- Aste (i.) 'aste'. *aste* gucico becatues 3, 7; *astegucico* partes 3, 7. Ik. *Astreegun*.
- Asto (i.) 'asto'. *astoendaco* 3, 4.
- Astreegun (i.) 'astegun'. *astreegunetan* 3, 6; *astreegunetam* (sic, -e- eta -m) 3, 7.
- Asumpto (i.) 'gai', lat. 'argumentum, thema'. Au de *Asumptoa* 7, 1.
- At (d.) 'bat'. desierto *atean* 1, 1; premioat 5, 2; sanduet 7, 9; *gauetes* 1, 7.
- Atari (i.) 'atari, ate'. sarçeco Glorieco *atari* mearretic 3, 8.
- Atra (a.) 'irten; atera'. etorri azquenac, eta *atra* lendabissicoac 3, 7; *atrazue* 6, 7.

- Ats (i.) 'hats', lat. 'spiritus'. egoçiciotenean bere *ats* divinoa 5, 7.
- Atsegin (i.) 'atsegin, poz, bozkario'. contentu, alegrie eta *atseguin* gucie 6, 12.
- Azendu (a.) 'atzendu, ahaztu'. bere aidec (ergat.) *açenduric* 6, 1.
- Azuk (d.) 'batzuk'. andiegocoaçuc 1, 2; Einguereuçuc 7, 6.
- Au (io.) 'hau'. *Au* guci *au* 1, 2; *Au* berau 10, 2; *au* gucie 3, 2; guci *au* 4, 4. Ik. Onek.
- Aundi (adj.) 'handi, itzal'. *aundi*bet 6, 8; *aundierequi* 12, 1. Ik. *Andi*.
- Auñeze (i.) 'oinaze'. *auñeces* beteric 6, 4; *auñecean* 6, 11. Ik. *Oñeze*.
- Aur (i.) 'haur'. *aur* ssaio berrie 7, 7; Jesus *aur* Jangoicoari 14, 1.
- Aurorrek (io.) 'hik'. *aurorrec* daquiquen lecuartan 6, 11.
- Aurpegi (i.) 'aurpegi, begitarte'. *aurpeguis aurpegui* minçeçencequiola Jangoicoa (Moisesi) 11, 6; Cembeit hume(c) ... ematen diote *aurpeguien* gure atsoegui 9, 7.
- Aurre (i.) 'aurre, aitzin'. Jesusen *aurrean* 12, 1; aien *aurren* (sic, *-en* lau bat aldiz) 14, 2; icusicitue *aurretic* edo lenagotic 9, 8; emendic *aurrera* 5, 10.
- Aurzutu (i.) 'haurtzaro'. *aurzutu* 5, 3.
- Austu (a.) 'haustu, errautsi'. abrasatu, *austu* eta destruitu 10, 5.
- Auts (i.) 'hauts', lat. 'pulvis'. orei ceite ... *autse* zarela, eta *autsen* convertitu bear zarella 'pulvis es, et in pulverem reverteris' 15, 4.
- Autsi (a.) 'hautsi'. *austea* ... Legue Sandue 6, 2. Ik. *Autxi*.
- Autxi (a.) 'hautsi'. arriec ere, *auchi* cirela 12, 6; juramentue *auchiduena* 6, 13.
- Axuri (i.) 'axuri, bildots'. *aşşurie* becela "Ecce *agnus Dei*" 7, 3.
- 1 Azi (i.) 'hazi'. ereguiçen den *acie* 10, 4.
2. Azi (a.) 'hazi', lat. "educu, instituo". zu *aziarteraño* 9, 8; gueizqui *aziric* 3, 6; *aciçen* 3, 6; *aziçeco* 9, 4.
- Azken (d.) 'azken, hondar'. *azquen* Juicioco egunean 7, 5; *azquen* illçen dena 11, 3; (mezara) etorri *azquenac* 3, 7; *azquenean* 9, 10.
- Azpi (i.) 'azpi, behe'. oñen *azpien* 6, 5.

B

- 1 Ba- (au.) '(baldintzazkoa)'. *banaute* 2, 4; *ezpadu* 1, 2. Ik. *Barima-* eta *Barime-*.
- 2 Ba- (au.) 'bai'. *badaquizu* 1, 4.
- Ba ... ere (j.) 'arren, nahiz eta'. infernucoec ere, ecin berçeas *badare*, ... errespetaçen dutela Jesusen nombrea 13, 6; *ezparimetugu* billetu bear ere. 4, 1.
1. Bada (j.) 'bada'. Jan Goicoac digule *bada* guciogui gracie 1, 8; *Vada* penitencie, Catholicoac 1, 8.
2. Bada (j.) 'bada, zeren'. *Bada* apenas personabatec itendu becatu mortalebar; berla galçendu ... 1,1.
- Bague (p.) 'gabe, barik'. Jan Goicoa *bague* 1, 2; *sentipague* 16, 4; alimentu eman *bagueas* 10, 3; Meza enzun**bagueac** 'entzun eztirenak' 4, 6; merejimentu *baguecoa* 1, 7. Gutxi-gutxitan *gabe*.

- Bai (ad.) 'bai'. *bai* porcierto 1, 2; *bai* 5, 2. Ik. *Bei*.
- Bait- (au.). Ik. *Beit-*, behin izan ezik beti erabilia.
- Bakar (d.) 'bakar, soil'. arime bat *bacarra* 16, 5; estaquizu ... vçiceituela *bacarric* ...? 1, 4.
- Bakartasun (i.) 'bakartasun, bakardade'. zauren *bacartasunean* 14, 6.
- Bakotx (d.) 'bakoitz'. becatu *bacochean* 6, 4; gutatic *bacochari* 12, 2.
- Baldin. Inoiz ez *baldin*, *balin* edo *barin*, baizik *barima-* eta *barime-*.
- Balietu (a.) 'lagundu; probetxatu'. Jangoicoac *valie* daquidela 14, 6; eçiren *valietu* piedadeas 7, 9; *valie* dadien 9, 3.
- 1 Balio (i.) 'prezio'. gauçeric andiena, eta *balio* andienetacoa 1, 3.
- 2 Balio izan (a.). viciec, eta iceteac, eimberçe *balio* barimedute 9, 2.
- Balore (i.) 'kemen, adore'. *valore*, eta fuerza 1, 8; *baloreric* 1, 4.
- Bana (d.) 'bana, bakoitzak berea'. Einguero guardaco *bana* 11, 4.
- Banakan (ad.) 'banaka'. goacen, *banacan*, expliquetus 9, 5.
- Bapedra (io.) 'bat-bedera, bakoitz'. *Bapedrac*, veguire beza nola daquion bere echean 9, 4.
- Baraze (i.) 'baratza, ortu'. *baraçcartan* 12, 6; Gesemanico *baraçcan* 12, 5.
- Barga (i.) 'barga, harri, haitz'. *Barga* beño gogorrigo vioça dauquezune 12, 7; *barga* bategui 12, 6. Iraizozko Polikarpok: "*barga* - marga - arkaitza".
- Barima- 'baldin ba-'. *bari maute* 'baldin badute' 9, 9. Behin aurkitu dugu, beste aldi guzietan "barime-" edo "berime-".
- Barime- 'baldin ba-'. *barimedaquizu* 1, 2; *ezparimeda* 1, 3. Ik. *Berime*, bi aldiz hartu duguna.
- Barkatu (a.) 'barkatu'. eșçagula *barcatu* munduontan deusere 3, 9; *baraçca* niri (nork-nor) 8, 3.
- Barkazio (i.) 'barkazio, barkamen'. becatuen *barcacioa* 7, 3.
- Baru (i.) 'baraur'. *barues*, eta mortifiquecioes 16, 6; *baru* ceistela 'zaitetzela' 1, 5.
- Barren (i.) 'barren, barne, barru'. *barren barrenereño* 16, 5; *barrenen*, *barrenetic* 14, 6; *barrengo* avisoac 7, 4; *barrendic* 6, 9.
- Barrena (p.) 'barrena, zehar'. nondic *barrena* 'qua via' 14, 3; mundugucie *barrena* 2, 4.
- Baster (i.) 'bazter'. vguelde *basterrean* 1, 7.
- Basurde (i.) 'basurde, saturde'. *basvrde* 6, 8; *basvrdeac* 6, 8.
- Bat (d.) 'bat'. arimebat 1, 1; *batec* 3, 4; *bategui* 2, 2; *batean* 9, 10; illebeta *bateco*, edo vrte *bateco* sollic 11, 7; *bata* ... berçea 1, 8; egunbetetic berçeco 1, 6.
- Bataietu (a.) 'bataiatu'. *bataietu* zué 14, 1. Ik. "bateieçen" 5, 5.
- Bateo (ad.) 'batean'. eiequi *bateo* 5, 7. Normalki "batío".
- Batere (ad.) 'bat ere, deus ere'. estago *batere* duderic 1, 3; gauce onic *batere* ez itea 6, 8.
- Batio (ad.) 'batean'. zurequi *batío* 2, 4. Ik. *Bateo*.

- Bazuk (d.) 'batzuk'. tentacio fuerte *başuc* 4, 4; *başuegui* 1, 1; eride andibeşundaco 1, 6; *başuqui* 6, 7; arribeşun gueiñen 12, 5.
- Bear (i.) 'behar, premia'. *bearra*, eta gabea 8, 5; *bearra*, premiec 8, 6.
- Bear izan (a.) 'behar izan'. Au guci au *bearda* ongui consideratu 1, 2; onec ez luque penitencie iñ *bearric* 5, 2; galdinciote, ya non sseio *bearzuen* Christoc 14, 1; erra-ten digu ... ece, Christo (sic), ... jaio *bearzuela* 14, 1; salbatu *beargarela* 3, 4.
- Bearri (i.) 'belarri'. *bearri* punte 6, 7.
- Bedeizio (i.) 'bedeinkazio'. *bedeicioguciec* 9, 10.
- Bedikeru (adj.) 'bedeinkatu'. Benditoac, *bediquetuec* ... hume onac 9, 9.
- Bedrazi (d.) 'bederatzi'. *bedraçi* 3, 7.
- Begi (i.) 'begi'. *begui* 6, 9. Ik. *beigi*, urriago.
- Begiretu (a.) 'begiratu, so egin'. *veguiretuco* 7, 8; *beguiretuco* 7, 9; *veguireçendio* 7, 8; *veguire* beza 9, 4; *beguire* zala 'dezala' 12, 2.
- Begireze (i.) 'begiratze, so egite'. mirada, edo *Veguireçe* 2, 6.
- Bei (ad.) 'bai'. *Bei* Jaune 15, 6. Ik. *Bai*.
- Beigi (i.) 'begi'. *beiguiec* 3, 9. Ik. *Begi*, gehiago erabilia.
- Beingoas (ad.) 'behingoaz, noizbait', gazt. 'por fin'; 'behingoaz, betiko', gazt. 'de una vez por todas, definitivamente'. Acabaçagun *beingoas* (hitzaldia, predikua) 15, 7; beñ sollic salbaçen bada (arime) ..., esteitequela berris condenatu, *beingoas* salbaçen duzule, eternidade gucico Jangoicoa, Jangoico den arteco! 16, 5.
- Beinzet (ad.) 'behintzat, bederen'. cembeitec *beinçet* 14, 7; *beinçec* (sic, -c) 1, 4 eta 15, 6; cembeit *beeçet* (sic, *bee-*) 4, 6.
- Beñ (ad.) 'behin'. vrtean *beñ* 6, 8; *beñ*, eta berris 13, 5.
- Beñe (j.) 'baina'. *beñe* 3, 4; *Beñe*, *Beñe* 9, 7/8. *Beñe* orrialde bukaeran eta *Beñe* hurrengo orrialdearen hasieran. Ik. *Beñe*, gehiago erabilia.
- Beñere (ad.) 'behin ere'. estute iquenen *beñere* 16, 3. Ik. *Beñere*, maizago erabilia.
- Beit- (au.). Salbuespen bakan-bakan gisa bera bakarrik erabilia, normalki *nola*, *zein* eta *ze(re)ngati(k)* hitzekin batean ikusten dela. Bi aldiz hartu dugu, berak bakarrik erlatibozko perpausa egiten duela: norc du culpe? berec, *ezpeituste* aciçen (humeac) 3, 6; au de desgracieric ... andiena, merejibeitu negar itea 5, 8. Ik. *Nola* ... *beit-*, *Zein/Zeñ* ... *bait-/beit-* eta *Zengatik/Zerengati(k)* ... *beit-*.
- Beiten/beitera (p.) '-gan/-gana'. Aniç humen *beiten* 9, 4; bere *beiten* dagonean 9, 6; içulicenean Noe, bere *beitera* 9, 8.
- Beiti (i.) 'behe'. *beitico* aldean 7, 2; *beitire* 9, 1.
- Beizi/Beizik (j.) 'baizik, ezpada'. norc *beicic* Demonioec bearzute ocupetu ...? 1, 3; nor sartucoda ... *beici* lucifer ...? 1, 3; *becic* (sic, -ec-) 3, 6 eta 3, 7; *beic*(sic -ei-) 6, 12. *Beizik* da erabiliena.
- Bekatari (i.) 'bekatari, hobendun'. *becatari* 16, 1. Ik. *Bekatore*, bi aldiz ez beste guzie-
tan erabilia.
- Bekatore (i.) 'bekatari'. *becatoreoni* 1, 1. Ik. *Bekatari*.

- Bekatu (i.) 'bekatu, hoben'. *becatus, becatu* 6, 11.
- Bekeiñ (j.) 'bezain'. arriec *bequeiñ* gogorrac 12, 5. Ik. *Bezein*.
- Bekela (j.) 'bezala'. arriec *bequela* direla 12, 5. Ik. *Bezela*, askoz maizago erabilia.
- Bekelako (adj.) 'bezalako'. ore *bequelaco* becatorec 12, 2. Ik. *Bezelako*, maizago.
- Bela (j.) 'bezala'. *bela* 3, 8. Lau bat aldiz aurkitua.
- Belar (i.) 'belar'. *belar* gueistoetati, 10, 3.
- Belaun (i.) 'belaun'. Christoren *belaunen* siñeleac 12, 5.
- Belaunico (ad.) 'belaunico'. ssarri ceiquio *belaunico* 9, 1. Ik. *Beloriko*, behin erabilia.
- Beldur (i.) 'beldur, ikara'. Erreñue galçeco zauquen sentimentue, eta *beldurre* 14, 2.
- Beldur izan (a.) 'beldurtu'. *beldurneiz* ... aniç condenaçendirela 1, 6; Jangoicoaren *beldur* den humeac 9, 3.
- Beldurbage (adj.) 'beldurgabe'. âlaco hume Jangoicoan *beldurbagueari* ... guertatu zeiquiona 9, 4.
- Beldurtasun (i.) 'beldur'. *beldurtasun* andibet ematendire (niri) 3, 5; *beldurtasun* (sic) andierequi 15, 2.
- Beldurtu (a.) 'beldurtu, beldur izan'. *beldurtuco* zarete ... erioçeas 15, 1; esta *beldurçen* zutes 15, 1. Erkatu hor bertan dagoen esaldi honekin: *esta zure beldur* 15, 1.
- Beleno (i.) 'pozoin'. *velenoat* 6, 7; *beleno* 6, 7. Ik. *Kontrabeleno*.
- Beloriko (ad.) 'belauniko'. SSarri cire *belorico* 14, 2. Ik. *Belauriko*.
- Belorrei (i.) 'bele'. itzulçengara ... beltzac *belorreieç* becela 5, 3. Iraizozko Polikarpok: "belorrei= bele + erroi (sic, -oi) (cuervo + cuervo) - Lizarraga *otsorrai*".
- Beltz (adj.) 'beltz'. beltzac 5, 3; *belçac* 5, 2. Ik. *Belorrei*.
- Beñe (j.) Baina'. *beñe* 1, 2. Ik. *Beñe*.
- Beñere (ad.) 'behin ere'. ezpalu *beñere* iñ 5, 2; eciñ *beñere* sosegatus 6, 13. Ik. *Beñere*.
- Beño (j.) 'baino'. infernue bera *beño* gueistoago 2, 6; ojala ezpalezaqueta (sic, -a) aniçen ofenditu iago Jangoicoa, sseieco egunetan, astregunetambeño 3, 7. Ik. 3 *Eze*.
- Bera (io.) 'ipse; idem' lat. condenaçenda arimebat *bera* 1, 2; arracio *berac* 'ipsa ratio' 1, 3; guisontan *berean* 'idem' 7, 2; Au *berau* 'idem' 10, 2.
- Berandu (ad.) 'berandu, berant, belu'. *berandussego* 5, 3.
- Berastu (a.) 'beratu, bigundu'. *berastu* arguiceguie becela 12, 5; *berasçen* (sic, -ç-) 12, 7, 1 eta 2 paragrafoetan; 14, 6.
- Beraxtasun (i.) 'beratasun, onberatasun'. *berachtasun*, eta suabidade andierequi 7, 2. Beharbada "beraxtasun" irakurri behar da.
- Bere (io.) 'bere, beren'. arimebat *vere* becatuengatic 1, 1; Jan Goicoac *bere* escutic 1, 3; *bereganic* 7, 7; *beretaco* 11, 3; estute ezauçen, *bere* (sic, -e) becatuen grabedadea 8, 6; egonen guiñeque gucioc, *bere* ... becatuen gatic 10, 5; vice dire gucioc ... *bere* vicioen medios 10, 5. Hiru aldiz aurkitu dugu *bere* 'beren'.
- Beren (io.) 'beren'. (becatoreac) *beren* vicio gueistoen medios 1, 2. Ik. *Eben*.
- Berime- 'baldin ba-'. gueistoa *berime* da 15, 7; ongui erran *berimezuere* 15, 4. Ik. *Bari-me-*.

- Berla (ad.; j.) 'berehala; beraz'. *berla* 1, 1; consideratu erioçean, atencio andierequi, eta *berla danic* 15, 4; *Multi sunt vocati, pauci vero electi ...*; *berla* gutiego dire escoji-tuec 3, 5.
- Bero (ad.; i.) 'bero'. amore *beroontatic* 11, 1; amore *veroat* 11, 5; Cer *beroac* ... estitu pasaçen necazariec ...? 3, 2.
- Berorrek (io.) 'berorrek'. moguibezazqui *berorec* (sic, -r-), Jaune, eben vioçac 3, 8. Ik. *Ori* eta *Orrek*.
- Berotu (a.) 'berotu'. Jangoicoaren amorearen suan *beroturic* 15, 2; *veroturic* 11, 1.
- Berraun (d.) 'berrehun'. *berraun*, eta oguei aldiz 13, 6; *berraun* mille 16, 3; *berraun* (sic, -m) mille 16, 4. Ik. *Eun*.
- Berri (adj.) 'berri'. Erregue *berri* Christo, orduen jaiocenari, vici equençeco 14, 2; aur ssaio *berrie* 7, 7; Beñe arrepaçen badu becatu *berriequi* 4, 5.
- Berris (ad.) 'berriz'. *berris* 3, 2; *verris* 14, 2; beiñ, eta *berris* 13, 5.
- Berso (i.) 'versiculus' lat. emezorçigarren salmoaren azqueneco *versoan* 3, 2.
- Berze/Beste (d.) 'beste'. *berçe* 1, 5; esçazule vçi egunbetetic *berçeco* 1, 6; cer da *verçeric*, beicic ...? 15, 3; animeçenzituela ya bata, ya *berçea* 1, 8; videbates, edo *berçes* 15, 3; baçuc ..., baçuc ..., eta *berçe* baçuc 5, 3; ezpeiteiteque, distingitu (sic), adifiñen ece *bestan* (sic), cein diren gureatsoac, eta cein diren humeac 9, 4.
- Berzela (j.) 'bestela, horrela ezpada'. Eta *berçela*, errañçace 14, 5; da preciso ... amaçea Jangoicoa ..., eta *berçela* esta salbacioric 3, 4.
- Beso (i.) 'beso'. *beso* 6, 9.
- Bete (adj.; a.) 'bete'. Belarres *beteric* 3, 1; *veteric* 7, 1; mundu ontaco ondasun guciec ... esçaquete persona bat diches *bete* 6, 1.
- Beti (ad.) 'beti'. *beti* 2, 3.
- Betiko (ad.) 'betirako, sekula'. *betico* desbenturetue 16, 5; beti, *betico*, edo seculaco ... compeñie 6, 2; eta au *betico* 'in aeternum' 11, 7.
- Bezein (j.) 'bezain'. arriec *becein* gogorrac 12, 6. Ik. *Bekein*.
- Bezela (j.) 'bezala'. daquicen *becela* 1, 3; anditus d[o]acén *becela* 5, 2. Ik. *Bekela*.
- Bezelaço (adj.) 'bezalako'. zu *becelaco* gizon (sic) gueistoat 6, 5; iquenenda ene erioçea, justoena *becelacoa* 15, 7. Ik. *Bekelako*.
- Bezperak (i.) 'bezperak'. Meza nausire, eta *Vezperetara* 3, 7; mezacoan, eta *vezperetacoan* 3, 6.
- Bezuk (d.) 'batzuk'. andibeçuc 7, 7. Ik. *Bazuk*.
- Bi (d.) 'bi'. *bi* aldiz 3, 4; *bialdetara* ebaguibeiguezazqui 3, 9; *Bietatic*, ceinçec iduriceice ... erranzuela obequi? 15, 1.
- 1 Bide (i.) 'bide'. Infernuco *bide* illuneiec 3, 3; edateori bearesten (sic) *bidean*, edo orditu artio 6, 5; *vide* 5, 6; *videac* 3, 2.
- 2 Bide (ad.) 'bide, dirudienez'. Aniç importaçen *bidedu*, duderic gabe, Juicioco egu-neren doctrinec 7, 1.
- Bigerren (d.) 'bigarren'. *Biguerren* efectoa 2, 2. Baina *biguerna* 3, 7; `Lendabisicoac, edo *biguernac*? 15, 1.

- Bildu (a.) 'bildu, batu, uztatu'. cosecha onan *bilçeco* esperanzarequi 3, 2.
- Bille (ad.) 'bila'. Esta etorco orduen ... becatorean *billera* 7, 7.
- Billetu (a.) 'bila ibili'. estitugule *billetubear* gauroc becatuen ocasioac 4, 1.
- Billuxi (a.; adj.) 'biluzi, biluztu'. Noe ... orditu cela ..., eta *villussicela* 9, 7; *billussiric* 9, 8; *billuṣṣiric* 6, 9.
- Bioz (i.) 'bihotz'. *vioçori* 12, 7; *biotç* 12, 7. Behin aurkitu dugu *tç* digramarekin, ia beste guzietan ç grafemarekin, eta ia beti *v-* erabiltzen dela.
- Birjine (i.) 'birjina'. Mutill gaste, eta *virgine*, edo *doncellec* 13, 6.
- Birtute (i.) 'birtute'. *Virtute* 1, 3. Bein *b-* grafemarakin: *birtuteac* 9, 5.
- Bistu (a.) 'piztu, berpiztu'. *vistu*, eta erresucitetu çaquenic 10, 6; *visçen* (sic) 10, 6.
- 1 Bizi (adj.; i.) 'bizi; bizi, bizitza'. Arca *vicie* 5, 5; naure *vici* gucien 4, 7; illen, eta *vicien* Juez 3, 6.
- 2 Bizi izan (a.) 'bizi izan, bizitu'. *bicidire* 3, 4; *vici* neiz 1, 8.
- Bizikide (i.) 'bizilagun, emazte'. zaure *viziquidea* vtçi, eta berçetara joatenzarena 6, 7.
- Bizimodu (i.) 'bizimodu, biziera'. *vicimodu* gueistoagati 6, 12.
- Bizitu (a.) 'bizi izan'. munduontan *bicitu* zena 8, 1; *vicitu* 8, 1.
- Bizize (i.) 'bizitza; bizi izate'. *Viciçe* seculcoa 2, 4; *viciçe* onari 15, 5; emen *viciçeau*, çer da verçeric, beicic destierroat ...? 15, 5.
- Borondate (i.) 'borondate, nahi, gura'. *borondate* gueistoaren 6, 11; bere *borondates* 4, 1; *vorondatea* 6, 7.
- Bortz (d.) 'bost'. Bortç mille eta iago vrte du Caiñ infernuco tormentuetan dagola 16, 4; Berçe bortç mille, eta iago vrte du ... 16, 4.
- Borzgarren (d.) 'bosgarren'. *Borçgarren* 2, 5; *borçguerren* 14, 2.
- Bota/Botatu (a.) 'bota, jaurtiki; bota, jo' (?). ebec (gueistoac) *botatuco* tuste belar gueistoac becela ... Infernuco buçure 16, 8; botaçen 15, 3; gure atsoari escue *botaçen* dion humeac 9, 4; becatuec *bota* dezaquete Jangoicoa gure arimetati 11, 8. Behin ageri da "botatu", besteetan *bota* ala *botatu*, zein?
- Botoa (i.) 'juramentu, birao'. mille *votoa*, blasfemie, eta maldicio egosten dute 8, 7.
- Burrin (i.) 'burdin, burni'. *burrinesco* cateabaçuqui 7, 6; *burriñesco* catearequi 6, 11.
- Buru (i.) 'buru'. Nesca gaste begui ariñe, eta *buru* ariñegoa 6, 11; beren *burnec* icu siçean 3, 1.
- Buzu (i.) 'putzu'. infernuco *buçu* arrigarriartara 15, 8.

D

- Damu (i.) 'damu, dolu'. mintasan eta *damu* 6, 3; *damu* dut, zu ofenditues 14, 6.
- Damutasun (i.) 'damutasun, damu'. *damutasun* 1, 5.
- Damutu (a.) 'damutu, damu izan'. *damutucozeice* 6, 12; ofenses, *damuturic* 14, 6.
- Dañu/Deiñu/Deñu (i.) 'dainu, kalte'. *dañuec* 6, 3; *deiñu* 1, 2; pena *deiñuscoa* 1, 2; *deñuec* 4, 6. Maizenik *deiñu* ematen da, *dañu* eta *deñu* aldi bana bakarrik aurkitu ditugarik.

- Daus (io.) 'deus, ezer'. *daus* esçaquegu 2, 3; *dausteco* 11, 4; *dausere* 3, 9.
- Dausez (i.) 'deusez, ezerez', *daus* ez batengati 7, 8.
- Deabru (i.) 'deabru'. *deabru*ec irri itendu zutes 6, 11.
- Debekatu (a.) 'debekatu, eragotzi'. *debeçaçen* diona (becatoreari) gorazea vioça Jangoicoa gana 6, 14.
- Dei (i.) 'dei, oles, oiuhu'. Jaun Divinoarren *deiequi* 6, 10.
- Deiñu (i.). Ik. *Dañu/Deiñu/Deñu*.
- Deitu (a.) 'hots egin; izendatu'. *deitu*, eta *deitu* 6, 10; *deituco* dio 'hots egin' 6, 13; *deiço*zu 'hots egin' 2, 4; argatic *deiçengara* Fielac 3, 5.
- Denbora (i.) 'denbora, garai, asti, aldi'. Esçazule pasatu *dembora* Jan Goicoaren ofen-setan 1, 7; *dembora* guti 4, 5; *demborontan* 6, 13.
- Des-. NOTA. Hitz asko aurrizki honekin.
- Deserrespetatu (a.) 'begirunea galdu'. esçazquizule, inquietatu, eta *deserrespetatu* (gureatsoac) 9, 8.
- Deshondra (i.) 'desohore'. *deshondrec* 6, 1. Ik. *Hondra/Honra*.
- Desiñ (a.) 'desegin, suntsitu'. becatore andiabec, *desiñ*cirela beren becatuen ... damutasunerequi 16, 1; *desiñ*entu (becatuec) 9, 9.
- Diferente (adj.) 'diferente'. *diferenteac* 6, 4.
- Diru (i.) 'diru'. *diruen* codicie 4, 2.
- Doktore (i.) 'irakasle'. Eliceco *Doctorec* 1, 1; Eliceco ... *Doctore* guciec 2, 3.
- Dretxo (i.) 'dretxo, eskubide'. gureatsoac, beti du *drecho*, erreprendiçeco bere humeac 9, 6.

E

- Ebagi/Ebaki (a.) 'ebaki, moztu'. *ebaguicio* ... burue 6, 7; *ebaguicio* ... bearri punte 6, 7; bearri *ebaquiore* 6, 7; *evaqui* 13, 6.
- Ebatsi (a.) 'ebatsi, ostu'. *ebatsi* 6, 5; *ebasteraco* 6, 14.
- Ebek (io.) 'hauek'. *ebec* 1, 8; *eben* 3, 8; *ebegui* 1, 8; *ebet*an 7, 1; *ebet*as 3, 7; *ebetati* 3, 5; *ebetatic* 3, 5. Ik. *Abek*.
- Edan (a.) 'edan'. edoceñec emançola ... bategui ... picherabat vr oç *edatera* 2, 2; *edana*rena 9, 8.
- Edanaldi (i.) 'edanaldi, mozkorraldi'. pasaçen ceionean, *edan* aldiore 9, 6.
- Edateco (i.) 'edateko, edari'. arimen ... *edatecoa* 10, 6.
- Eder (adj.) 'eder, galant, polit'. (zuneac edo cibueiñec) dituste lumec, zúri, *eder*, galantac 6, 9; *ederrore* 5, 7.
- Edertasun (i.) 'edertasun, sotiltasun'. (Eingueruec) excelencie, eta *edertasun* andierequi 7, 6; *ederrtasune* (sic, -rr-) 2, 3; *bedertasunecoetan* 13, 3.
- Edo (j.) 'edo; nahiz'. andre, *edo* emacume 6, 9; becatorea (bokat.), andrea, *edo* gizona (sic) 6, 10.

- Edozein/Edozeiñ (io.) 'edozein; edonor'. *edocein* acione 9, 4; *edoceiñ* aldetati beguire daquiola ... 15, 4; *edoceñec*, naiz dela necazarie, inçequela ... 16, 2; *edoceiñec* 2, 5; *edoceiñequi* 2, 6.
- Egarri (i.) 'egarri'. cer *egarriec* ... estitu pasaçen necazariet ...? 3, 2.
- Egaste (i.) 'egazti'. *egastebat* 6, 9. Ik. *Zune*.
- Egie (i.) 'egia'. confesatu *egui* 1, 4; bieç dire *eguiescoac* 15, 1. Nota. Beharbada *egi*, bukaerako *ela* gabe.
- Egon (a.) 'egon, egondu'. *egon* abrasaturic 1, 2; *egonen* 7, 5; *egoin* 7, 5. Behin hartu dugu *egonen* eta hiru aldiz *egoin*.
- Egorri (a.) 'igorri, bidali'. (Jangoicoac) *egorri* cigu Espiritu Santi Jaune 11, 1; *egorcitue* 14, 2; *egorçen* 8, 6.
- Egosi (a.) 'egosi'. erre, eta *egosi* beiguezazqui 3, 9.
- Egozi (a.) 'egotzi, bota, jaurtiki'. *egoçi* dadien, pregon alegre au 5, 1; *egoçaze* noramala (Demonioa) 5, 11; *egosten* 6, 12; *egoçiçea* 2, 2.
- 1 Egun (ad.) 'gaur'. *egun* ... neinioquete nic prediquetu 1, 1; *egungo* egunean 5, 1.
- 2 Egun (i.) 'egun'. *egunen* batean 6, 12; *egun* 1, 6. Ik. *Egunoro*.
- Egunoro (ad.) 'egunoro/-ero'. (Jangoicoac) erresuciteçen tu, *egun oro* millean, becatuen medios illic zauden, arimec 10, 6.
- Eiek (io.) 'haiek'. *eiec* 1, 8; *eien* 3, 1; *eiegui* 1, 7; *eietan* 12, 5; *eiengatic* 14, 6. Ik. *Aiek*.
- Eillegatu (a.) 'ailegatu, iritsi'. *eillegatu* 14, 2; *eillegabaledi* 1, 1; *Eillegabaleiç* 2, 1. Ik. *Aillegatu* eta *Ellegatu*.
- Ein/Eiñ (ad.) 'hain'. *ein* gendes beteric larreiñoieç 3, 6; *eiñ* desamparaturic 3, 3; *ein* guti 'ezta ere', gazt. 'tampoco' 8, 6; *eiñ* guti 5, 8. Ik. *Ain/Aiñ*.
- Ein ... eze 'hain ... eze'. *ein* ... afortunetue, *ece* ... ez luque penitencie iñ bearric, 5, 2.
- Eiñ ... nola 'hain ... nola'. Espiritu Santi Jaune, ... *eiñ* Jangoicoa *nola* Aite 11, 1.
- Ein (a.) 'egin'. otseitendutela 1, 2. Ik. *Iñ*, beti erabiltzen dena, aldi horretan izan ezik.
- Einberze/Eiñberze (d.) 'hainbeste'. *einberçe* 1, 2; *eimberçe* 1, 3; *eiñberçe* 14, 5. Lau bat aldiz *einberçe*, behin *eiñberçe* eta beste guzietan *eimberçe*. Ik. *Ainberze/Aiñberze*.
- Eingueru (i.) 'aingeru'. *Eingueru* 5, 2; *Eingueru* goardacoec 7, 4; *Eingeru* (sic, -ge-) guardaco bana 11, 4. Ik. *Aingeru*.
- Eite (i.) 'aita'. *Eite* Eternoac 11, 5; *Eitec* ... Amac 9, 4. Ik. *Aite*, ia beti erabilia.
- Eitu (a.) 'aditu, entzun'. *oitu* nazace 2, 1; *Eiçeçe* 3, 2; *Eiçeçquice* 9, 10; *eiçen* 6, 12. Ik. *Aitu*, maizago ageri dena.
- Eiziñe (ad.) 'aitzina, aurrera'. emendiq (sic, -q) *eiciñe* 14, 6. Ik. *Aizine*.
- Ekarri (a.) 'ekarri; izan, eduki'. ez *ecarriaraciçeas* ... beren vmeac ... Meza nausire 3, 7; cer ... veneraciorequi *ecarri* zuten nombre ... au (Jesus) ...? 13, 3; Noén seméc, beren Aiteri, *ecarri* cioten atencioa 'begirunea' 9, 7.
- Ekendu (a.) 'kendu'. cerengati, escandaloat *equendu*, neizuen 8, 1; *equençen* 1, 7.
- Eldu (a.) 'heldu, etorri'. Federa aniç *eldudire* 3, 5; orai *eldude* Juez soberano ore 7, 8; Ezauçegun bada, ece, trabaju guciç, gauren becatuen gatic, *eldu*, daquizquigule 8, 7.

- Elize (i.) 'eliza'. *Eliceo* Doctorec 1, 1; zure *elice* eta lagunec dire, taberna, eta compañie gueistoac 6, 8.
- Eliz ama 'eliz ama'. *Eliz ama* Sanduen armequi 4, 7; *Elizama* Sanduec 5, 9.
- Ellegatu (a.) 'ailegatu, iritsi'. *ellegaçeco* 3, 2. Ik. *Aillegatu*.
- Ellur/Elur (i.) 'elur'. *ellurre* 9, 10; *elurr* ampoa 1, 8.
- Emakume (i.) 'emakume, andre, emazteki'. andre, edo *emacume* 6, 9; *emacumequi* 2, 6.
- Eman (a.) 'eman, eskaini'. edoceñec *emançola* ... bategui ... picherabat vr oç edatera 2, 2; *emanen* 1, 7; *emein* 7, 6; *emin* (sic, -in) 7, 9, beharbada errakuntza.
- Emen (ad.) 'hemen'. *emen* viciçeau, çer da berçeric, beicic ...? 3, 3; *emendic* aurrera 5, 10; *emendiq* eicifne 14, 6; *emengo* 16, 3.
- Emezorzigarren (d.) 'hemezortzigarren'. *emezorzigarren* 3, 2.
- Ene (io.) 'nire'. *Ene* tristea 10, 2; *ene* agos 5, 1; *ene* semea 4, 3; *enetaco* 8, 3; *enequi* 11, 8; *eneganic* 4, 9. Ik. *Ni*. Ez da ageri *nire*, bai *naure*.
- Enperadore (i.) 'enperadore'. *Emperadoreguciec* 2, 5.
- Entendatu (a.) 'entendatu, ulertu'. estadien *entendatu* Christioetatic sollic 3, 5; *entendaçaqueçembecela* 5, 11.
- Entendimentu (i.) 'ulermen'. *entendimentu* gucierequi 11, 9.
- Enzun (a.) 'entzun, aditu'. *ençun* mezabat 3, 7.
- Erakerie (i.) 'erakeria, zorakeria'. çer *eraquerie* iquencé, orduco ene *eraquerie!* 14, 6. Beharbada *erakeri* da.
- Erakiera (i.) 'erakeria (?), eratasun'. *Andréa*, zure soberbie, vanidadea, eta *eraquiera*, esteiteque iquen andiego 6, 9. Ik. *Eratasun*, biek esanahikide direla ematen baitute, baina ezin dugu asmatu zer esan gura duten.
- Erakutsi (a.) 'erakutsi, agertu, azaldu; erakutsi, irakatsi'. Santa Catalina de Senari *eracutsicio* Jangoicoac ... arime bat ... 2, 5; Christo gure arimen arçieic manaçen digu guciogui, niri, *eracutsi* çadela, eta zuegui, etorri ceistela ... iquestera 10, 2.
- Eraman (a.) 'eraman, jasan'. *eraman*, eta sufritu citue 8, 3. Ik. *Eramo*.
- Eramo (a.) 'eraman, eroan; eraman, jasan'. San Mattheoc erratendigu ... Christo gure Erredentoreac *eramocituela* ... bere iru discipuloac, ... oian altoatera 3, 1; *eramobearditu* paciencietan trabajuec 4, 8; *eramoçeco* 2, 4; *eramoco* 4, 2.
- Eratasun (i.) 'erakiera'. Becatarie, zure beiten icusten dire, odioac, rabie, ire gueistoac, soberbie, vanidadea, eta *eratasuna* 6, 6. Ik. 6. testuko 22. oharra, han esaten denez autoreak "eratasuena" idazten duela. Larramendi eta Aizkibelen ez ditugu aurkitu ahal izan *erakiera* eta *eratasun*.
- Erdeitxi (a.) 'erdietsi, lortu, iritsi'. *erdeichiçazquitela* 9, 9; *erdeisteco* 12, 5; *erdeisçeco* (sic, -çe-) 7, 1.
- 1 Erdi (a.) 'erdi, ume egin'. concebitu, eta *erdi* bear *zuela* (sic, "zuela") seme bates 13, 1.
- 2 Erdi (i.; ad.) 'erdi, erdialde; ia, kasik'. gau *erdireño* 6, 8; gau *erdicoan* 14, 7; *erdi billuçsiric* 6, 9.
- Ere (ad.) 'ere, bere'. ez sollic astreegunetan, *bacic* (sic, -ac-) aun sseietan *ere* 3, 6; erioçeco orduen, eta berçe edocein demboretan *ere* 4, 8; estute estimeçen ... aun

- virtuosoec, eta justoec *ere* 2, 1; eșagula barcatu munduontan dausere 3, 9. Ik. *Alare, Batere, Ba ... ere*.
- Eregi/Erigi (a.) 'erein'. ala nola *eregiçen* den acie, den precisoa ... mantenaçeco 10, 4; comparatu zué ... *erigiçen* den azierequi 10, 4.
- Ereizio (i.) 'uzta'. cossecha, edo *ereiçio* onan esperanzarequi 3, 2. Ik. "eraizio" Lizarragan.
- Eri (i.; adj.) 'eri, gaixo'. descubritu esqueros *eribetegui* bere gueiçe 1, 4; onequi cureçen esten arime, egonen da beti *eri* 10, 6.
- Eriozte (i.) 'heriotze, hiltze'. *erioçeco* ordue 1, 5; *erioçe* ona 15, 5.
- Eritasun (i.) 'eritasun, gaixoaldi'. *eritasun* 13, 5.
- Erori (a.) 'erori, jaitsi'. *erori* çarala 2, 8; *erorçen* 5, 8; *eroriçeco* 3, 8; *erorco* 7, 5.
- Erosi (a.) 'erosi'. *erosi* citue guciec bere odol preciosisimoaren costus 10, 3.
- Erran (a.) 'esan'. *erran* 1, 8; *erranen* 1, 4; Ebec dire ... articulo fedecoac, Jangoicoac berac ... *erraniquacuac* 15, 6.
- Erre (a.) 'erre'. *erre*, eta abrasatuco tuela 7, 5; *erre* ... beiguezazqui 3, 9.
- Erreal (i.) 'erreal' (diru mota). *sei* erreal 14, 6.
- Erredentore (i.) 'erredentore, berrerosle'. Christo gure *Erredentoreac* 1, 5.
- Errege (i.) 'errege'. Saul *Erregue* poderosoore 1, 3.
- Erregetasun (i.) 'erregetasun, erregetza'. *Erregetasunen* medios, barime zauque coronabat 9, 1.
- Erreiñe (i.) 'erregina'. Einguerven *Erreiñe* 5, 4; *Erreine* (sic, -n-) 6, 2.
- Erreiñu (i.) 'erreinu, erresuma'. *Erreiñu* 3, 5. Ik. *Erreiñu*, gehiago erabilia.
- Erreka (i.) 'erreka, lats'. vr *erreca* andibet 12, 6.
- Erren (i.) 'erren, arantza'. *erren*, punte zorroçbat 6, 13; espines, edo *errenesco* corona 7, 6.
- Erreiñu (i.) 'erreinu'. *Erreiñu* 1, 5. Ik. *Erreiñu*.
- Errepensatu (a.) 'gogaratu, hausnartu'. pensatu, eta *errepensa* tazquice (sic, t-) 14, 5.
- Erresolbimentu (i.) 'asmo, erabaki'. *erresolbimentu* firme bat ez iago Jangoicoa ofendiçeco 4, 5.
- Errespondatu (a.) 'errespondatu, erantzun'. *Errespondatucio* 1, 8; *errespondaçaten* 'diezaiodan' 3, 4.
- Erresto (i.) 'arrasto, aztarren'. demonioan pausuec, eta *erresto* gueistoac 6, 6; Satanasen pausuec, eta arren oñen *errestoac* 6, 6.
- Erreze (i.) 'erretze, erreketa'. ango *erreçe*, pena eta tormentuec 16, 3.
- Errezibitu (a.) 'errezibitu, hartu, jaso'. *errecibitu* 5, 8; *errecibiçecu* 5, 5.
- Erri (i.) 'herri'. bere *erri* amatu, deseature etorçeagatic 15, 3.
- Erroka (i.) 'erroka, goru'. andrec ... *errocac* 14, 8. Ik. *Xosi*.
- Erroma (i.) 'Erroma'. *Erroman* 9, 3.
- Ertean (p.) 'artean'. Moroen *ertean* 15, 3. Ik. *Artean*.

- Ertxi (a.; adj.) 'hertsi, itxi; hertsi, mehar, estu'. arquiçentuste aniçec ... atarieiec *erchiric* 5, 8; atari mear, eta *erchitic* 3, 8.
- Eskatu (a.) 'eskatu, galdegin'. *Escatu* beardio 4, 8; *escadezogun* 1, 4; *escaçogun* 7, 5.
- Eskeros (j.) 'ondoan, eta gero; bait-'. bide dichoso au *galduesqueros*; becatu iñ *esqueros* diot, preciso da arçea berçe bidebat 1, 3; eimberçe conveni ceigun *esqueros*, eta eimberçe ondasun atraçaquegun *esqueros* ..., eta Jaun Divino onec eimberçe deseaçen duen *esqueros* gure vioça, ñor iqueinde Jangoicoa amatu nei estunic (sic, -un-) ...? 11, 4.
- Eskriture Sagratue 'Eskritura Sakratua'. *Escriture Sagratue* 1, 7.
- Esku (i.) 'esku'. çetan empleatu tuzu *escu* gueistooiec? 6, 5; Becatu mortalea itendu humeac, *escue* goraçeas, eta queñiçeas ere, gure atsoari 9, 4; gure atsoari *escue* botaçen dion humeac ... 9, 4.
- Eskubi (i.) 'eskuin, eskuma'. *escubico* escuec 16, 1; *escubico* aldean 7, 2.
- Esne (i.) 'esne'. arime alimentaçen duen *esnea* 10, 6.
- Espata (i.) 'ezpata'. *espata* tireçenduela 7, 7.
- Espazio (i.) 'aldi'. estute esaçen priseric, beicic *espacio* andibet 4, 8; expliquetuco dicet *espaciorequi* 'astiro, geldiro' 5, 11.
- Espeñ (i.) 'ezpain'. chupeçen citue *espeñec* 13, 6.
- Espiritu Sandue 'Espiritu Santua'. *Espiritu Sandue* 5, 7; *Spiritu Sanduen* Esposa 2, 5.
- Espiritu Santi Jaune 'Espiritu Santua'. *Espiritu Santi Jaune* 11, 1. *Jauna* eransten badu, *Espiritu Santi* idazten du.
- Estali (a.) 'estali, ezkutatu'. Bi semec, *estali* zute Noe, beren capequi 9, 7; tapatu, *estali*, disimuleru, eta honestatu algucie, gure atsoen faltac 9, 6; *estali* çozquitezue 9, 9; *estalçen* 6, 9.
- Estalkiñ (i.) 'estalgile, estaltzaile'. errañçadazu zuc alcabuetea *estalquiñe* 6, 8. Larra-mendin ez dugu aurkitu hitz hau, bai ordea *alcabueteria* 'estalquintza'.
- Esti (i.) 'ezti'. *Jesus* agoan, da *estie* 13, 5.
- Eta (j.) 'eta'. prediquetu, *eta* eracutssi (sic, -tss-) 1, 1. Ez da falta *et* bakarren bat: 1, 7 eta 5, 5; eta ageri da *ta* ere: gizon, *ta* andre 7, 4.
- Etorri (a.) 'etorri, heldu'. *etorri* 3, 7; *etorçen* 3, 5; *etorrigo* 7, 3; *etorco* 6, 13; *etorceiquio* 'zitzaion' 1, 3. *Etorco* askoz maizago *etorrigo* baino.
- Etsei (i.) 'etsai'. bere *etseiec* 4, 3.
- Etxe (i.) 'etxe'. (icusiçea) gendes beteric larreiñoiec, *echeoiec*, eta zocoiec 3, 6; *eche*ñ jabeac 3, 7.
- Etxekoandre (i.) 'etxekoandre'. Nausi, eta *echeoandrea*c 3, 6.
- Etxure (i.) 'itxura, iduri'. custodieren *echurerequi* 13, 3.
- Eun (d.) 'ehun'. *eun* mille 16, 3. Ik. *Berraun*.
- Ez (ad.) 'ez'. *ez* iago ofendiçeco Jaun Soberanore 1, 5; *esçaqueta ez* ebec, *ez* bercec iorc iñ penitencieric 1, 8.

- Ezarri (a.) 'ezarri, ipini, paratu'. *ezarri* gueituela 10, 3; muguec ... paratu, eta ezarçeco 6, 6; ezarçen 12, 2; ezarçezola 13, 2.
- Ezautu (a.) 'ezagutu'. *ezautu* zute ... aur ore cela, Mesias verdaderoa 14, 2; eșçaten *ezautu* 6, 11; *ezauçegun* 8, 3; *ezauçen* 3, 3.
- 1 Eze (ad.) '(konpletiboetan)'. estigu erraten bera juanzela arara, emateco guri entendaçera ... *ece* estitugule billetubear gauroc becatuen ocasioac 4, 1.
- 2 Eze (ad.) '(kontsekutiboetan)'. zurequi batío itendirenac (obrac) ... estimeçenditu eimberçe Jaun Divinoarrec, *ece*, premieçenditu Glorie Eternoarequi 2, 4. Ik. *Ein* ... *eze*.
- 3 Eze (j.) 'baino' (konparatiboetan). Obe luque arimebatec ... abrasaturic egon, *ece* becatu mortalean 1, 2; gutiego dire ... salbaçendirenac, *ece* condenaçen direnac 3, 5.
- 4 Eze (j.) 'bait-, -lako' (kausaletan). inçece negar, *ece* motivoric asqui dauquece negar iteco 3, 1.
- 5 Eze (j.) 'ezik, izan ezik'. esta au *ece* berçe erremedioric 5, 9; esta penitenciecoa *ece* berçe bideric 1, 8; ezpeiteiteque, distingitu, adifñen *ece* bestan (sic, *-tan*), cein diren gureatsoac, eta ceifñ diren humeac 9, 4. Aurkaritzako perpausekin erlazionaturic daude.
- Ezin (a.) 'etzan, oheratu'. atrebituco ciñeque, *eçitera* gauetes demonioat ondoan duzule? 6, 9.
- Ezinegozi (i.) 'zinegotzi'. *ezinegoçi* jaunec 3, 7; *Eciñegoçi* 3, 7.
- Ezin/Eziñ (ad.) 'ezin'. *ecin* berçeas badare 13, 6; *eciñ* sartuco direla 3, 8. Ik. *Ezin indu*.
- Eziñ indu (adj.) 'ezindu'. Zarzaroan medios eta *eciñ indus*, egotearen medios, ditusten, falta gucietan 9, 6; gure atsoac direla zarrac, *eciñ indus* daudenac 9, 8; guratsoac, zarzaroan, *eciñ indus* daudenean 9, 8. Beraz beti *eziñ indus* 'ezindurik'.
- Esker (i.) 'ezker'. *ezquerreco* aldean 7, 2.
- Ezkondu (a.) 'ezkondu, esposatu'. Gizon *ezcondu* adultéroa 6, 7.

F

- Fabore (i.) 'fabore, mesede'. norc iñen dire niri *faboreau* ...? 6, 9; becatore tristen *favoretan* 5, 1.
- Falta (i.) 'falta, gabe; falta, huts'. vr *faltaau* 8, 6; consideratu *faltas* 3, 3; adbertitu *faltore* 'huts hura' 9, 6.
- Falta izan (a.) 'gabe egon'. eșçeio *falta* dembora ontaco 14, 7.
- Fede (i.) 'fede, sinesmen'. *fede* aundierequi escatu cio 12, 1; *Fedeco* Misterioac 3, 5.
- Fiñ (i.) 'fin, bukaera'. por *fiñ* 8, 7; perecitu beaurtem (sic, *-m*) gauzaben *fiñe* 15, 2.
- Fite (ad.) 'fite, laster, berehala'. *fite* atra beardu 4, 7; gucioc daquice, *ece*, sșaten, eta edaten estuen gorpuçe, preciso dela ill dadien *fite* 10, 6.
- Freile (i.) 'fraide'. *freilebatec* 6, 7.
- Frutu (i.) 'fruitu'. lore, eta *frutu* gucie 6, 8.
- Fundedore (i.) 'fundadore, fundatzaile'. San Bruno Cartujuen (sic, *-ju-*) *fundedoreac* 1, 2.

G

- 1 Gabe (p.) 'gabe, bage, barik'. duderic *gabe* 7, 1. *Bage* idatzi ohi du.
- 2 Gabe (i.) 'gabe, premia, behar'. bearra, eta *gabea* 8, 5; premiec, *gabeac* 8, 3; premies, eta *gaveas* 16, 6.
- Gaiz (i.) 'gaitz'. *gaiçartatic* 1, 2. Ik. *Geiz*, beste aldi guzietan erabilia.
- Galant (adj.) 'galant, eder'. (cembeit egastec) dituste lumec, zúri, eder, *galantac* 6, 9.
- Gald'in (a.) 'galde egin, galdetu'. *galdincio* 3, 4; *galdin* ciote 14, 2; *galdinçece* 14, 2; *galdin* 3, 4; *galdinën* 3, 4; *galditen* 11, 8.
- Galdindu (a.) 'galde egin'. Orei *galdinçen* dicet berris 3, 2; cerda Petinencieco, edo confesioco, sacramentue, *galdinçenda?* 5, 7. Bi pasarte hauetan aurkitu dugu *galdindu*.
- Galdu (a.) 'galdu'. *galdu*, eta abandonatu barimeduzu Jangoicoan Gracie 2, 5; ardi *galduac* 5, 1; *galçen* 1, 1.
- Galgarri (adj.) 'galgarri, hondagarri'. vide, macur, galdu, *galgarriec* 6, 12.
- Gangoiko (i.). Ik. *Jangoiko*.
- Gañen (p.) 'ganean, goiko aldean'. gucien *gañen*, záuque, solio, edo dosel aundibet 9, 1. Behin hartu dugu "gañen", beste guzietan "geñen", *geimen* eta "geñen"; baina ik. baita ere "gañeti" 15, 1, eta "gañeraco" 6, 1.
- Gañerako (d.) 'gainerako, enparau'. berçe *gañeraco* gauce guciec 6, 1.
- Gar (i.) 'gar, sugar'. su, eta *garrac* 6, 2.
- Garaitu (a.) 'garaitu, menderatu'. Esta eiñ erremedio poderosoric ... becatoreac ... inclinacio gueistoac, *garaiçeco*, nola ... 12, 4. Ik. *Gareitu*.
- Garbi (adj.) 'garbi, txukun, xahu'. Icerrac beño, *garbiegoa* 6, 2.
- Garbiro (ad.) 'garbiro'. chucun, eta *garbiro* bici ciñenean 6, 10.
- Garbitu (a.) 'garbitu, xahutu'. Gracien medios, purifiqueturic, edo *garbituric* 2, 3; *garbiçezqui* 1, 8; *garbiçen* 5, 12.
- Gareitu (a.) 'garaitu, menderatu'. *gareitu* beren inclinacio gueistoac 7, 9; *gareiçeco* 5, 4. Ik. *Garaitu*.
- Gari (i.) 'gari'. joeindre *gari* escogitue becela Ceruco ... granerora 15, 7.
- Garizume (i.) 'garizuma'. *Garizumeco* demborontan 12, 1.
- Garzele (i.) 'gartzela, espetxe'. *garçele* batean 8, 1; *garçelebat* 15, 3; *garçelean* 15, 3.
- Gaste (adj.; i.) 'gazte'. mutill *gaste* 13, 6; ô *gastea*, zarala gizequie, edo andrequie 6, 7.
- Gastelu (i.) 'gastelu'. Iruñeco *gastelun* icusducen becela 6, 12.
- Gastezutu (i.) 'gastaro'. aurzutuen, eta *gastezutuen* 1, 7. Ik. *Zarzaro*.
- Gau (i.) 'gau'. eracusi ciola *gauetes* ... 1, 7; *gau* erdicoan sseiçuichen ce, oracio itera 'Media nocte surgebam ad confitendum tibi' 14, 7; Oian batean, erraten digu ... pasaçen zituela *gauec* 12, 5.
- Gaur (ad.) 'gaur'. nei nuzque *gaur* expliquetu 6, 3. Ik. *Egun*.
- Gauren/Gaurok (io.). Ik. *Gu*.

- Gauze (i.) 'gauza, zer, izaki'. Au, *gauce* ciertoada 1, 3; zaurorrec daquizquizun *gauçec*, estalçen dizquiotezune 6, 9; *gauçe* 9, 2.
- Geien (d.) 'gehien'. Onen medios condenaçen diren guciec, edo *gueienac* 3, 8; egun gucien, edo *gueiemean*, echean dagonac 14, 7; *gueienogui* 5, 2.
- Geinen (p.) '-taz, -i buruz'. *gueinen* 16, 2. Behin. Ik. *Gañen*.
- Geiñen (p.) 'gainean, goiko aldean; gainean, -taz, -i buruz'. belaurico ssarric (sic, *-rric*), arribaçun *gueiñen* 12, 5; erioçearen *gueiñen*, conversacioan zauden bi eieta-tic ... 15, 4. Ik. *Gañen*, *Geinen* eta *Geñen*, baita ere "gueiñera" 11, 1 eta "gueiñeraco" 15, 2.
- Geiñerako (d.) 'gainerako, enparau'. *gueiñeraco* trabaju guciec acabaturic ... 15, 2. Ik. *Gañerako* eta *Geñerako*.
- Geistenkerie (i.) 'gaiztakeria'. beñe orei, bicio, culpe, eta *gueistenquerie* zutes apodera-tu denetic 6, 10. Normalki horrela, baina behin "gueistequerietan 6, 12.
- Geisto (adj.) 'gaizto'. tentacioa padeciçea *gueisto* baliçe, eșçue eramoco Espiritu San-duec Christo desiertora 4, 2.
- Geiz (i.) 'gaitz, eritasun; gaitz, kalte, min'. arqituco dute ontan, beren arimetaco *gueiç* gucien, erremedio poderosoa 12, 4; iquenenda *gueiçic* andiena, icusiçea bat, afrentaturic publicoan ...? 6, 2.
- Geizki (ad.) 'gaizki'. deserrespetaturic ... seme, eta alaba *gueizqui* aziric dauden ganic 3, 6.
- Gelditu/Geiltu (a.) 'gelditu, geratu'. grandezau gucie, *guedituce* ... lucimenturic bague 9, 1; *Guedi* ceiste 11, 8; *geldiçea* 1, 2; *gueiltu*, eta detenituce Içerra, Belen-go portalean parean 14, 2; *geildadien* (sic, *ge-*) 6, 3; *gueilçen* 4, 5; *gueillçen* 14, 8.
- Geñen (p.) 'gainean, goiko aldean; gainean, -taz, -i buruz'. Oianonen *geñen* (sic, *-ge-*) icustenduzun Ciudedeoze ... da Glorie 1, 8; conversacioan, erioçearen *gueñen* 15, 1. Ik. *Gañen* eta *Geiñen*, baita ere "gueñeti" 6, 5; 9, 3 eta 10, 8; eta "gueñeraco".
- Geñerako (d.) 'gainerako, enparau'. *gueñeraco* 2, 5; etab. Ik. *Gañerako* eta *Geiñerako*.
- Gero (ad.) 'gero'. *guero* 10, 2; *guero* 9, 6; *gero* 1, 8; esta vçi bear *gueroco* 5, 9.
- Gerostic (j.) 'beraz'. *Gerostic*, becatu mortalea, da ... erran deitequen ... *gueiçic* andiena 6, 2.
- Gertatu (a.) 'gertatu, jazo, agitu'. Nic juicio iten dut, ... *gueienogui gertaçendaqui-gule*, velorreiegui *guertaçendaqui*otena 5, 2; *gerta* daquioquen *geiçic* andiena 6, 1; estaquiola *guertatu* ... berçe bategui, *guertatu* zeiquiona 9, 4; *guertaçen* 11, 8.
- Gezur (i.) 'gezur'. *gezur* chiquibet 6, 3.
- Gilze (i.) 'giltza'. *gilçe* preciosoarequi 5, 8; Ceruco *gilçec* 5, 8.
- Gise (i.) 'gisa, modu, era'. Ala nola arquinçendiren bi ondasun genero *guise* 6, 1; nola portatuco liçeque berce *guises!* 16, 5; *guisontan* 7, 2; *gisontan* 14, 3.
- Giti (d.) 'gutxi'. *guitiegorequi* acontentatuco gara 9, 4. Ik. *Guti*, normalki erabilia.
- Gizaki (i.) 'gizaki, gizaseme'. *guizaquie*, edo andrequeie 6, 7.
- Gizi (d.) 'guzti, dena, oro'. eta *aguiciau* 9, 8. Ik. *Guzi*, normalki erabilia.

- Gizon (i.) 'gizaseme, gizona; pertsona'. *Gizonbatec*, edo *andrebatec* 1, 7; *Errançazu gizona* 'homo' 1, 3.
- Goan (a.) 'joan'. Ik. *Joan*.
- Goardatu (a.) 'gorde; bete, konplitu; zaindu'. para zaze consideracio Jan Goicoac guretaco *goardaçenduen* glorie andiartan 1, 8; Legue Sanduen *goardaçera* 3, 3; *goardatu* beardizquiogule Jangoicoari bere ardiec 10, 3; Ik. *Guardatu*, normalki erabilia.
- Goaze (i.) 'ohe'. sartuco da, bere *goaçean* 6, 13.
- Gogargi (i.) 'gogargi, goiargi'. *gogarguieç*, inspirecioac, edo barrengo avisoac 7, 4. Larramendiren hitza.
- Gogo (i.) 'gogo, buru'. erioçea beti *gogoan* dauquegunan daco 15, 5.
- Gogor (adj.) 'gogor, garratz, latz'. aurpegui *gogorrac* 1, 8; infernuco bide *gogoreieç* (sic, -r-) 3, 1; azote *gogor* batequi 3, 8.
- Gogortasun (i.) 'gogortasun, itsumen'. vioçeco *gogortasun*, eta inclinecio gueistoac 6, 10.
- Gogortu (a.) 'gogortu'. Becatorean vioça *gogortuco* da arriebequela 6, 10; obstineturic, eta *gogorturic* 7, 3; *gogorçen* 6, 10.
- Goiti (i.) 'goi, goiko alde'. *goitico* aldean 7, 2. Ik. *Beiti*.
- Golde (i.) 'golde'. atratuzu mugueç, ia *goldearequi*, ia leiequi 6, 6.
- Goratu (a.) 'jaso; laudatu; keinatu'. *goraçatela* boza 6, 2; *goraçen*, eta estimeçenduela 6, 9; *Goratuzue* escue gureatsoaren contra 9, 4.
- Gori (adj.) 'gori'. su plasa *gorieç* 8, 5.
- Gorpuz (i.) 'gorputz'. *gorpuz* vil, eta gueisto 2, 5; *gorpuçe* (sic, -e) gucie 6, 8; ez *gorbuçe* (sic, -b-), beicic arime 14, 7. Ik. *Korpuz*.
- Gorri (adj.) 'gorri' (kolorea); gorri, nasai'. Itseso *gorribet* 5, 12; irrie, bulle, eta contu *gorrieç* 4, 6.
- Gose (adj.) 'gose, goseti'. cerengatic arçeieç ardiec *goseac* dauzquien 10, 3.
- Gu (io.) 'gu'. Jaune onda *gu* emen egotea 3, 3; *Guc* 1, 2; *gauroc* 4, 1; *gure* 1, 5; *gauren* 3, 4; *guri* 3, 2; *gutes* 5, 6; *guretaco* 1, 8; *gutatic* 12, 2.
- Guardatu (a.) 'gorde; bete, konplitu; zaindu'. vioçean estalçen, eta guardaçen zuela Jangoicoan itçe 10, 6; guardatuco ditu ... mandamentu sandueç 11, 2; arçaiç ardiec *guardatu* beartusten becela 10, 3. Ik. *Goardatu*.
- Gur(e)atso (i.) 'guraso, aita-amak'. *gure atsoac* 9, 2; *gureatsoac* 9, 2; *guratsoac* 9, 5. Maizenik bigarren formaren antzekoak ematen dira, eta urrienik hirugarren formaren antzekoak.
- Guruxe (i.) 'guraize'. ebaguicio *guruĩĩ*ebatzuqui bearri punte 6, 7.
- Guruze (i.) 'gurutze'. *Guruçe* Sanduen Bandera 7, 6.
- Guruzifiketu (a.) 'gurutzifikatu, gurutziltzatu'. Christorequi batio *gurucifiquetu* zuten ladron sanduarrec 11, 6. Ik. *Kruzifiketu*.
- Guti (d.) 'gutxi'. Jaune, ... estire erranen diren *guti* salbaçen direnac? 3, 4; beitequi dembora *guti* gueilçenceiola tentaçeco 4, 5; dembora *gutis* anditucé eimberçe, ece lertucé chacurrore 6, 7. Ik. *Giti*.

- Gutibena (ad.) 'poliki, geldiro'. anditus doacen becela, joatendire (velorreiec) *gutibena*, *gutibena* beren ssaicireneco churitasunore galdus 5, 2.
- Guzi (d.) 'guzti, dena, oro'. Au *guci* au 1, 2; mundugucieri 5, 10; guciogui 1, 3; bein-goas salbaçen duzule (arime), eternidade *gucico* 16, 5.
- Guzis (ad.) 'gutziz, txit, oso'. Jangoico *gucis* poderosoa 5, 4.

H

- Hazienda (i.) 'ondasun (?), abere (?)'. Eşcatela iquen fortune onic, beren *aziendetan*, eta eien echea ... destruitu dadiela 9, 10; vicie, hondra, osasune, *aziendac*, eredageac, eta berçe gañeraco gauce guciec 6, 1. Hasierako *H*- hori guk erantsia da.
- Hazienda belz (i.) 'zerri'. *azienda* belça 6, 11. *H*-a guk erantsia.
- Hee (int.) 'erronka (?) interjekzioa'. *hēē* eimberçe ponderatu bague gure salbacioa Gangoicoas barime dago salbatu beargarela, salbatuco gara 3, 4.
- Heredaje (i.) 'alor, landa, soro'. berçen *eredagetati* artutuzun, ale, mats, eta berçe 6, 5; zaurorrec daquizun *eredagetan*, moguitu, eta atratuzu muguec 6, 6.
- Hondra (i.) 'ohore'. vicie, *hondra*, osasune 6, 1. Ik. *Honra* eta *Desbondra*.
- Honra (i.) 'ohore'. *honrra* 1, 1; *honrrasco* corona 9, 2. Ik. *Hondra*.
- Hume (i.) 'hume, seme-alaba'. *Humec* dute obliguecio, atendiçeco, eta errespetaçeco ... gureatsoac 9, 2. Ik. *Ume*.
- Humill (adj.) 'umil, apal'. esclabo *humillbet* 7, 3; vegui *humill*, onequi 9, 5; *humille-nac* 9, 3.
- Humilletu (a.) 'umildu, apaldu'. *humilletu* cela 8, 3; *humille* ceiçen 8, 7.

I

- Ia (ad.) 'ea'. galdinciote, *ya* non sseio bearzuen 14, 1.
- Iago (ad.) 'gehiago'. virtute *iago* barimedu ere 10, 6; aumentadeiçela neibaute *iago*, eta *iago* 1, 2. Behin bakarrik hartu dugu hasieran *y*- grekoa duela: "yago" 1, 5. Ik. merejimentu *iagotaco* 8, 5.
- Iaketa (j.) 'bait-, -lako'. Eta *iaqueta* ... faborec ezqueitusten obligueçen ..., castigo abec acaso obliguetuco gaituste 3, 9.
- Ibilli (a.) 'ibili, erabili; ibili, bide egin'. nola piquea escuetan *ibilçenduena* 4, 1; escuec icuçeco, eta oñec *ibilçeco* 6, 5; *ibilli* ciren 7, 6; *Ibillico* da 6, 13.
- Idi (i.) 'idi'. *idiequi* lanoan, aridenean 14, 8.
- Idugi/Iduki (a.) 'eduki'. Etorrico dire ingueru guardacoac ... acuseçera beren con-ture *idugucitusten* becatoreac 7, 3; *idugui* beza 1, 6; *iduguiçea* 1, 3; *iduguece* (sic, -q-) por cierto 10, 2. Behin bakarrik "idugui".
- 1 Iduri (a.) 'irudi'. *iduridu*, ece, estuzule erremedioric 6, 10; Cer *iduriceice* ...? 2, 3; *iduriçen* 5, 11.
- 2 Iduri (i.) 'irudi'. bere becatuen *iduri* icaragarrie 6, 13; *iduriec* 12, 3.
- Igen (a.) 'igan, igo'. ceruetara *iguen* beñolen 5, 7; *igueten* 12, 8.

- Igesi ibilli (a.) 'ihes egin'. cerengatic ibilli ciren Guruçetic *iguessi* (sic, -ss-) 7, 6; *iguesi* dabillenac 10, 5.
- Igote (i.) 'inauteri'. *Igotetaco*, Jangoicoa eimberçe ofendiçen den ... demborontan 12, 1. Polikarpo Iraizotzkoak: "Igote, iyote, yote, ihaute etc. - carnavales".
- Iguzki (i.) 'eguzki'. *Iguzqui* guciec 2, 3; *iguzquie* beño arguiego 7, 6.
- Ikaragarri (adj.) 'ikaragarri, izugarri'. erioçe ... *icaragarri*, eta desbenturetue 15, 8.
- Iken (a.) 'izan'. esteiteque *iquen* deiñu andiegoric, nola galçea gauçeric andiena 1, 3; quimerarembat *iqueteco* ocasioarequi, eta quimera *iquen*, edo ez *iquen*, dute obli-guecio Eciñegoçi jaunec embarazaçeco 3, 7; nic placer *iquenendut*, orla *iquenda*-dien 3, 5; *iquenen* 16, 8; *iquein* 11, 4; *iqueiñ* 16, 6; *iqueteco* 4, 1. Ik. *Izen*.
- Ikendu (a.) 'izan'. testigo falsoa *iquendu* dena 6, 13; becatuen barcacioa, nei *iquendu* eçutenen ... contra 7, 3.
- Ikasi (a.) 'ikasi'. *iquesi* dezan becatoreac estaquierna 8, 4; *iquetera* 10, 2.
- Ikete (i.) 'izate, izaera'. *iquete* sobrenaturale, edo divinoat 2, 1. Ik. *Izete*.
- Ikez (i.) 'ikatç'. *Iguzquie* bera, *iquenenda* *iqueça* becela 7, 7.
- Ikusi (a.) 'ikusi'. galdin ciote, ñoiz, *icusi* zuten, aparecitu ceiquioten icerrore 14, 2; *icusezquice* 5, 10; *icusico* 5, 12; *icustetic* 1, 2; *icusicea* 1, 3.
- Ikutu (a.) 'ukitu'. *icutuzue* ... chacurren bearri ebaquiore 15, 6; mie minçeçeco, escuec *icuçeco* 6, 5.
- Ikuze (i.) 'ukitze'. tocamentu, edo *icuçe* deshonesto eiengatic 14, 6.
- 1 Ill (a.) 'hil'. Zuec nauce guezqui bici, eta *ill* ongui 14, 8; *illbear* dugule 15, 4; *illçen* 12, 6; *ilçen* 1, 7; *illen* naute 12, 1.
- 2 Ill (adj.; i.) 'hil'. gorpuz *ill* betegui 6, 14; *illen*, eta vicien Juez 7, 6.
- 3 Ill (i.) 'hil, hilabete'. bada au (gure vicie) pasaçen ceigu sentipague, vrtequi *illequi* astequi, egunequi, eta istentequi 16, 4.
- Illebere (i.) 'hilabete, hil'. esta Jangoicoan adisquidea nola nei, *illebete* bateco, edo vrte bateco sollic; *iquenenda* ... beti 11, 7.
- Illergi (i.) 'ilargi'. *Illerguie* 2, 5; *illerguie* 2, 3.
- Illoba (i.) 'biloba'. bediquetuec *iquendeiçela*, beren humetan, *illobetan*, eta generacio gucien 9, 9.
- Illze (i.) 'iltze'. Passioco instrumentuec. *illçeac*, tenazac, azoteac 7, 6.
- Illun (adj.) 'ilun, goibel'. qué, lodi *illumbet* 6, 9; bide *illun* 3, 3; mazmorra *illunean* 6, 12.
- Illundu (a.) 'ilundu, goibeldu, itzali'. *Iguzquie* *Illunduric* 7, 5; grandezau ... gueldituce, *illunduric*, ... lucimenturic bague 9, 1.
- Illuntasun (i.) 'iluntasun, ilunbe'. pasa çatela (hume gueistoec) bicie, *illuntasunean*, desdichen, eta desprecioan 9, 10.
- In/Iñ (a.) 'egin'. *inzute* penitencie 5, 4; penitencie verdadera *iñ* faltas 1, 6; damu dut, becatu *iñes* 14, 6; damu dut, becatue *iñes* 14, 6; *iñen* 2, 8; *inçezu* 6, 4; *iñçezu* 6, 3; *iñuen* 'in huen' 6, 11.

Indu. Ik. *Eziñ indu*.

Infernu (i.) 'infernu'. *infernuco* pena guciec 1, 2.

Ingiritetu (a.) 'igerikatu, igeri egin'. *ingiriteçen* estena ongui vren contra, den preciso vndiçea 3, 8. Ik. ere *ingiriten* 'igerika': Cerengatic ala nola pasaçeco *ingiriten* vguelde andibet, den preciso *ingiriteçea* cuidedo, eta esfuerso andierequi 3, 8.

Inguretu (a.) 'inguratu'. vguelde andibetec çauquela *ingureturic* oian gucie 1, 7; gueistoac joanendire demonios *ingureturic* 7, 6. Ik. *Ingurutu*.

Inguru/-en (ad.) 'inguruka; inguruan'. Ibillico da vuelta, eta buelta, *inguru*, eta *inguru* 6, 13; amabi Leon zauqui *inguruen* 9, 1.

Ingurutu (a.) 'inguratu'. iduguico du (conciencie) gucie, errenes bequela *inguruturic* 6, 13.

Inkisizio (i.) 'inkisizio'. Iquenen da, personabaten gueiçic andiena, icusiçea bere andrea, eta bere vmeac degollaturic, eta *Inquisicioac* erreçentuela? 6, 1/2.

Inportaziosko (adj.) 'garrantzitsu'. gauce *importacioscoec* 4, 8; negacioat ein *importacioscoa* 5, 10.

Inportatu (a.) 'inporta izan'. Consideraçace cenbat importaçenduten tentacioec 4, 3; Bada importaçendu einberce ssaquitea (sic, -a) ongui confesaçen, nola salbacioac 5, 10.

Int(e)resa (i.) 'irabazi; irabazbide (?)'. *interesa* (sic, -ter-) pisque batengatic 14, 6; *intresa* pisconec 16, 3; Bediquetuec ... beren *intresetan*, eta ondasunetan 9, 9.

Ior (io.) 'inor'. *ior* 3, 8; *iorc* 1, 8; *ioregui* estiote, zor eimberçe 9, 2.

Iraun (a.) 'iraun, jarraitu'. berçe baçuc, berçe munducoac, seculc gucien *iraun* beaurtenac 6, 1.

Irebazi (a.) 'irabazi'. eben (trabajuen) medios, *irebaci* zuela (sic) aniç merejimentu 8, 2. Behin "iribaci": *iribaciçeco* 3, 6.

Iregi (a.) 'ireki, zabaldu'. *ireguiaraciçezquiten* castigoabec ... vecatuec erchiric ... dauzquiten beiguic 3, 9. Behin "iregue": *iregueric* 16, 5, eta beste behin "irigue": *Irigue* cituste beren thesoroac 14, 2.

Irezarri (a.) "iratzarri, esnatu". rigores, eta castigoes *ireçarri* deiçen ... becatuen letargoti 7, 1.

1 Irri (i.) 'irri, barre'. zuri iago quadraçen zaizune, da, *irrie*, bulle, eta contu gorric 6, 9.

2 Irri in/iñ (a.) 'irri/barre egin; irri/iseka egin'. Nola *itenducu* (sic, -c-) *irriric*, nola *ssatenducu* ...? 1, 2; Noen, berçe seme ..., Can ceriçonac *irri inzue*, bere aite ala icusteas 9, 8; munduguciec burle, eta *irri iñ* artio 2, 6.

Iru (d.) 'hiru'. emateco bere *iru* Discipuloegui 3, 2; cerengatic *irurec* diren naturaleza batecoac 11, 1.

Iruguarren (d.) 'hirugarren'. *Iruguarren* 2, 4; *iruguerna* (sic, -rn-) 11, 2.

Iruñea (i.) 'Iruñea'. Aniç gizon arquiçen dire galeretan, beren vicimodu gueistoagati, cateas loturic, carroen tireçen, *Iruñeco* gastelun icusducen becela 6, 12.

- Istente (i.) 'istante, une, memento'. icuse nola arimebat ... confesioaren medios, atrazenden *istentebates*, becatutic Graciera 5, 10; Glorien sarçen den *istentean*, arime bategui, ematen dizquioten gustoac ... 16, 3.
- Istenteoro (ad.) 'behin eta berriz'. *istenteoro* erratendigute Escriture Sagratuec, becatoreac salbaçencirela virtuteonequi 5, 6.
- Ito (a.) 'ito'. ala nola ... ingiriteçen estena ongui vren contra, den preciso vndiçea, eta *itoçea* 3, 8.
- Iturri (i.) 'iturri'. *iturri* bet 5, 11.
- Itseso (i.) 'itsaso'. *Itseso* gorribet 5, 12.
- Itsu (i.) 'itsu'. topatuzue *itsuet* 12, 1.
- Itsusi (adj.) 'itsusi, ezain'. *itsusi*, illun, belça, belorreieç, bequela 6, 9; *itsussieç* (sic, -ss-) 6, 9.
- Itsusitasun (i.) 'itsusitasun, ezaintasun'. *itsusitasune* 6, 3.
- Itsutu (a.) 'itsutu'. beren vicioequi *itsuturic* 5, 10.
- Itxiki (a.) 'irazeki, biztu'. Jangoicoaren amorearen suan beroturic, eta *ichiquiric* 15, 2. Ik. *Ixiki*.
- Itz (i.) 'hitz'. aniç *itç* ... afrentosoequi 3, 6; *itçes*, pensamentus, eta obrasco becatu guiciec 7, 5; *itzequi* 5, 1; *içequi* 1, 4.
- Izela (i.) 'itzal'. mundu ontaco trabajuric andienac ere, estirè, infernuco penaric chiquienan, *içela* ere 8, 5.
- Izeli (a.) 'itzali'. *içelçendire* moguimentu torpeaieç 4, 9.
- Ixiki (a.) 'irazeki, biztu'. *issiquiric* dagon, belabat, acabaçen den becela 9, 10. Ik. *Itxiki*.
- Ixill (adj.) 'isil'. erraten baciote ere, cegola *iççillic* 'isilik egoteko' 12, 1; Erodesec ... deitu citue *issillic* Magoac 14, 2.
- Ixuri (a.) 'isuri, jarin'. *issuriçezquizu* gure gueñen, zaure arguitatasuneren raioac 6, 2; *issurçearrequi* 13, 2; *iççuricçen* 33, 1.
- 1 Izen (i.) 'izen'. eien *icena*, iquen dadiela beti, infamea 9, 10; Jangoicoan *icenean* 8, 2.
- 2 Izen (a.) 'izan'. *icen* bearduzule 16, 5; cer *iceinde*, icustea, Illerguie odoles beteric ...! 7, 5. Ik. *Iken*. Beti "izen *da*" gure fitxetan eta gutxi-gutxitan bildua guk.
- Izer (i.) 'izar'. guc icusidugu, arren *icerbat* 14, 1; *icerroieç* 5, 10.
- Izerdi (i.) 'izerdi'. emancio Jaun Divino arri odolesco *icerdibetec* 12, 6.
- Izete (i.) 'izate, izaera'. humeac ... gureatsoari zorbeitio, duen *icetea*, eta viciere bai 9, 2; *iceteac* 9, 2. Ik. *Ikete*.
- Izugarri (adj.) 'izugarri'. ceñ orrendoa, ceñ *izugarrie*, ceñ itsusie 6, 3.
- Izuli (a.) 'itzuli, atzera etorri; itzularazi; bilakatu'. erresucitetucela, *içulicenean* bere Aiten Graciera 2, 3; assi cé prediqueçen Christo ... *içulçeco* beregana, ardi galduac 5, 1; (velorreieç) *içulçendire* belçac 5, 2.

J

- Jabe (i.) 'jabe'. dio Christoc Glorieren Jaun, eta *jabeac* 5, 1; echen *jabeec* 3, 7.
- Jangoiko (i.) 'Jaungoiko, Jainko'. *Jangoico* 4, 8; *Jan Goicoa* 1, 1; *Jan goicoarequi* 7, 9; *JanGoicoanganic* 1, 1; *Gangoicoac* (sic, G-) 1, 1; 3, 4. Bi aldiz hartua "Gangoico".
- Jaun (i.) 'jaun'. *Jaun* Divinoarrec 1, 1; arimen, *jaun* eta jabea 10, 3.
- Jeio (a.) 'jαιο'. Jesus *jeio* esqueros 14, 1; *geio* 14, 2; gucioc *geioçengara* churiec arime-tan 5, 2. Beharbada "xeio" irakurri bear da: ik. *Xaio/Xeio*, bi hauek batean baino maizago ageri dela "jeio".
- Jende (i.) 'jende'. condenatuco guñeque, ciudedeartaco (Sodoma) *gende* gueisto eiec becela 10, 5; *Gende egui* 12, 1.
- Jesu Kristo (i.) 'Jesukristo'. *Jesu Christo* 1, 8; *Jesuchristo* 3, 3.
- Joan (a.) 'joan'. *joanda* 1, 4; *joaten* dire ... galdus 5, 2; *joanen* 4, 7; *joein* 15, 7. Ik. *Juan*, gutxiago erabilia.
- Juan (a.) 'joan'. *Juandeneco* zorzi, edo amar vrtean (sic, -ea-), lujurieco becatueren loi ... ortatic, atrabague, zauden becatorea 6, 11; *juanzela* 4, 1; *juanen* 15, 6.
- Judio (i) 'judu'. *Judio* 3, 5; *Judioen* 13, 1. Ik. *Judu*.
- Judu (i.) 'judu'. Juduen Erregueren 14, 2. Behin aurkitua.
- 1 Juizio (i.) 'adin, ezaguera'. eillegaçengara ... juicioa iduguiçera 5, 3.
- 2 Juizio iñ (a.) 'uste izan'. Nic *juicio iten* dut, ... gueienogui gertaçendaquigule ... 5, 2.

K

- Kalbario (i.) 'kalbario, gurutze-bide'. *calbarioco* pausuec 12, 8.
- 1 Kanpo (i.) 'landa, alor' (?). ala nola atraçen diren vgueldeac beren ametati, vr andiçetan, urec *campo* aniç estali artio 11, 7.
- 2 Kanpo (i.) 'kanpo, azal'. *campoco* aldetic galantac, beñe barrendic itssusiec 6, 9; *Campotic*, ederra ...; beñe barrendic, itsusi ... 6, 9.
- Kanpora (ad.) 'kanpora'. Joanenda *campora* 6, 13.
- Kanta (i.) 'kanta, abesti'. contu, eta *canta* ziquiñ, lujurioso oien velenoarequi 6, 8.
- 1 Kargu (i.) 'kargu, ardura'. arimen *cargue* dauquegun sacerdotegui 10, 1; gauren *carguco* arimegui 10, 1; arimen *cargube* (sic, -b-) 10, 3.
- 2 Kargu iñ (a.) 'ahakar egin' (?). humec, esçoquete beñiere *carguric iñ*, gure atsoegui 9, 6.
- Karidade (i.) 'karitate'. *caridade*, eta contriciosco acto ... fervorosoaçui 4, 8; *caride-deac* 15, 3.
- Kartuju (i.) 'kartuju'. San Bruno *Cartujuen* fundedoreac 1, 2.
- Kate(a) (i.) 'katea'. *kateabat* 6, 11; *katea* gogorrarequi 6, 11; *cateonequi* 6, 11; *cateas* loturic (*mugagabea*) 6, 12; burriñesco *catearequi* 6, 11; becatuen *catequi* 5, 11.
- Katoliko (i.) 'katoliko'. Eztuce aitu, *Catholicoac* 1, 3. Beti bokatiboan.
- Ke (i.) 'ke'. Becatu mortalea da infernuco *qué*, lodi illumbet 6, 9.
- Kedarre (i.) 'kedar'. infernuco *qué* ... illumbet ... zure arime, *quedarrea* beño ... belçago, uçiduena 6, 9.

- Keñitu (a.) 'keinu egin, mehatxatu' (?) Becatu mortalea itendu humeac, escue gorazeas, eta *queñiçeas* ere, gure atsoari 9, 4.
- Keritu (adj.) 'maite, maitatu'. cure (sic, c-) arime dela Jangoicoan *queritue* 2, 7.
- Kimera (i.) 'errieta, sesio'. *quimerarembat* iqueteco ocasioarequi, eta *quimera* iquen, edo ez iquen, dute obliguecio ... 3, 7. Ik. *Iken*.
- Kiskildu (a.) 'kiskaldu'. erreçen, abrasaçen, eta *quisquilçen* zaitusten, pensamentu itsusi ... oietan? 6, 7.
- Klaridade (i.) 'klartasun'. Eta procediçeco *claridadearequi*, advertiçen dicet ... 1, 1.
- Klaro (adj.) 'argi'. raio suabe, *claro*, eta 7, 7; Erranenduce acaso, ece *clarosco* esplique-tu neicela 3, 7.
- Klaroki (ad.) 'klarki, argiro'. San Gregorio gloriosoac, dio *claroqui* 3, 5.
- Komekatu (a.) 'jaunartu'. confesatu, eta *comecatu* ondoan 4, 8; confesatu, eta *começaçen* dena maiz 6, 6.
- Konbeni izan (a.) 'komeni izan'. dutela (nic) obliguecio errateco *conveniceiotena* 3, 7; *conveni* ceigunean 4, 1.
- Kondanatu (a.) 'kondenatu'. *condanaturic* 1, 1. Behin bakarrik horrela, beste guzietan "kondenatu".
- Konke (j.) 'beraz'. *Conque* erioçea ... provechu andiec dacarzukienna da 15, 4.
- Konpondu (a.) 'apaindu'. (Andréa,) Campotic, ederra, ongui *compondue*, eta vanoa 6, 9.
- Kontra (p.) 'kontra, aurka'. gure *contra* 1, 2; vren *contra* 3, 8; castidadearen *contraco* moguimentuac 4, 9.
- Kontrabeleno (i.) 'kontrapozoin'. triaca, edo *contra velenoa* 5, 9.
- 1 Kontu (i.) 'kontu, istorio'. *contu* gorriec 4, 6; *contu*, eta çanta ziquiñ 6, 8.
- 2 Kontu (i.) 'kontu, ardura, arreta'. beren *conture* idugui 7, 3.
- 3 Kontu in (a.) 'eman'. *Contu incezu* 'eman ezazu', ece, zu zaudela itsuturic, sorturic ... 6, 4.
- 4 Kontu eman (a.) 'kontu eman'. atoste niri *contu* ona *ematera* 14, 2; *eman* beardiozun *contues* 6, 5.
- Korona (i.) 'koroa'. errenesco *corona* 7, 6.
- Korpuz (i.) 'gorputz'. *corpuz* 3, 2; *corpuz* 8, 5; *corpuz* 10, 6. Ik. *Gorpuz*.
- Kostu (i.) 'kostu, prezio'. erosi citue guciac bere odol preciosisimoaren *costus* 10, 3.
- Kreadore (i.) 'kreatzaile'. cerueren, eta lurreren Creadorea 14, 4. Bi aldiz. Ik. *Kreazale*.
- Kreazale (i.) 'kreatzaile'. *creaçalea* 6, 2. Behin bakarrik.
- Kriadore (i.) 'kreatzaile'. gure *criadorea* 11, 7; *Criadorearen* 5, 5.
- Kristiana (adj.) 'kristau'. doctrine *christiana* 10, 1.
- Kristio (i.) 'kristau'. *Christio* fielegui 1, 1.
- Kristo (i.) 'Kristo'. dio *Christoc* 3, 8.
- Kruzifiketu (a.) 'gurutziltzatu'. berec *crucifiquetuzutena* 7, 8. Ik. *Guruzifiketu*.
- Kuadratu (a.) 'gogoko izan'. Nesca gaste begui ariñe ..., zuri iago *quadraçen* zaizune, da, irrie, bulle, eta *contu* gorriec, cetaco? 6, 9.

L

- Labur (adj.) 'labur, motz'. vici *laburrau* 16, 6; beti gueldituco dire *labur*, Gracien tesoro andionen alabancetan 2, 5.
- Ladron (i.) 'lapur'. *ladron* sanduarrec 11, 6. Ez du erabiltzen *lapur/llapur*.
- Ladronkerie (i.) 'lapurreta'. *ladronqueriec* 4, 6.
- 1 Lagun (i.) 'lagun'. Jesu Christoren arreba, Eingeruen *lagune* 2, 5; joanenda *lagunetara* 6, 13.
- 2 Lagun in (a.) 'lagundu'. eta ala cegola guziegui *lagun iten* 1, 8; ni ... nago ebegui *lagun iten* 1, 8.
- Lan (i.) 'lan'. inçezule *lan* 6, 4; berçe *lanetan* aridenean 14, 8; *lanean* 14, 8. Ik. *Lanoa*.
- Landara (ad.) '-z landa/gain; aurrera'. eta abetas *landara* dute culpe ezinegoçi jaunec 3, 7; dute culpe ... ez embarazaças ... diversioac ... arrastan, zorçietati *landara* 3, 7.
- Lanoa (i.) 'lurgintza'. Norc, equençen dio dembora necazarieri, minçecoco Jangoicoarequi ... eredejera doienean, echera eldu denean, eta idiequi *lanoan*, aridenean? 14, 8; potencie guciec beardire, lanoan ariçeco? 14, 8. Polikarpo Iraizotzkoak: "lanoa= labranza (cfr. Azkue) - lan= trabajo (en general)".
- Larreiñ (i.) 'larrain'. ein gendes beteric *larreiñoiec*, echeoiec, eta zocoiec 3, 6.
- Larru (i.) 'larru'. Necazaribeten astaleco *larru* lodien, edo, calloatean 7, 14.
- Lau (d.) 'lau'. *Lau*, edo borç, edo sei erreal ebatsi 14, 6.
- Laugerren (d.) 'laugarren'. *Lauguerren* 2, 2.
- Lege (i.) 'lege'. *legue* sandue 2, 4.
- Leie (i.) 'laia'. moguitu, eta atratuzu muguec, ia goldearequi, ia *leiequi* 6, 6.
- Leiño (i.) 'laino, hodei'. *leiño* eder eta argui 7, 7. Ik. *Odei*.
- 1 Leku (i.) 'leku'. aurorrec daquiquen *lecuartan* 6, 11.
- 2 Leku eman (a.) 'leku eman'. Eta norc du culpe? llendabissicoa echen jabeec *lecu emateas*, biguerna ... 3, 7.
- Len (ad.) 'lehen'. emendatu beñolen 1, 6; *lenago* 1, 1; *lenagoco* 7, 2.
- Lenbixiko (d.) 'lehenbiziko'. *lenbissico* Gracie 5, 5. Ik. *Lendabixiko* eta *Llendabixiko*. Hitzaren barruko -ss- bikoitza *ixa* egin dugu.
- Lendabixiko (d.) 'lehenbiziko'. *lendabissico* Gracien vestidure 5, 3. Ik. *Lenbixiko* eta *Llendabixiko*, beraien adibide bana bakarrik hartu dugula.
- Leneco (d.) 'lehengo'. *leneco* egunean gure Eliz Ama Sanduec ... errancigun becela 15, 4.
- Lertu (a.) 'lehertu'. *lertucé* 6, 7.
- Leze (i.) 'leize, osin'. erori çarela ... Gracien alture andiartatic, becatuen buçure, edo *lecera* 2, 6.
- Libertade (i.) 'libertate'. *libertade* ederrarequi 1, 4.
- Likits (adj.) 'likits, lohi'. gusto arçea ... pensamentu itsusi, *liquits*, ciquiñ, deshonesto, eta lujurioso oietan 6, 7.

- Llaga (i.) 'zauri'. Christo naure Erredendoterean *llaga* santissimoac 4, 9.
- Llendabixiko (d.) 'lehenbiziko'. *llendabissicoa* 3, 7. Ik. *Lenbixiko* eta *Lendabixiko*.
- 1 Lo (i.) 'lo'. *ló* cegolaric 12, 8; estiote *loa* equençen 6, 14.
- 2 Lo in (a.) 'lo egin'. *induzu* *ló* 6, 9.
- Lodi (adj.) 'lodi; trinko'. *larru lodien* 6, 14; infernuco qué, *lodi* illumbet 6, 9. Ik. *Larru*.
- Loi (i.) 'lohi, lokatz'. *lujurico* becatueren *loi* ciquiñ ... ortatic 6, 11.
- Lore (i.) 'lore'. *lore*, eta frutu 6, 8.
- Lotsatu (a.) 'ikaratu, beldurtu; asaldatu, artegatu'. *lotsaçen* baceituste penitencieren aurpegi gogorrac 1, 8; Erregue Eroles turbetu, eta *lotsatucé* 'turbatus est' 14, 1. Polikarpok 'asustar', lehenengo adierari buruz.
- Lotu (a.) 'lotu, estekatu'. *loturic* 6, 11; zuc, *loçendiz* quiozu escuec Jangoicoari 5, 4.
- Lume (i.) 'luma'. bada (zuneec eta berçe cembeit egastec) dituste ... *lumec* zúri, eder, galantac 6, 9. Ik. *Galant*.
- Lur (i.) 'lur'. abrasatuco tuela, Munduen iruguerren parteco *lur*, Arbole, eta belar guciec 7, 5; ondasunec, *lurrean*, ondasunec, ceruen 9, 9.
- Luze (adj.) 'luze'. bideau *luceago* barimedare 5, 4.
- Luzetu (a.) 'luzatu, atzeratu, geroratu'. O cenbat, eta cenbat *lucetus* penitencie egunbatean berçeco ... condenatucire. 1, 6.
- Luzifer (i.) 'Luzifer'. *Lucifer* 2, 6; *lucifer* 1, 3; *luciferren* 1, 4 eta 9, 6.

M

- Madril (i.) 'Madril'. Bada ala nola *Madrille* ellegaçeco den preciso *Madrilgo* bideas joatea, ... 3, 2.
- Maestra (i.) 'maistra'. Ô penitencie, ... virtute gucien *maestra* 5, 4. Ik. *Maestru/Maistru*.
- Maestru/Maistru (i.) 'maisu'. Jesus gure *Maestru* Divinoac 12, 1; *Maestru* egui, edo eracustendigutenegui 9, 2; Christoc gure *Maistru*ec 4, 2.
- Maiteri (adj.) 'maitari, maitale'. vtçiric bere esposoric ederrena, eta *maiteriena* 6, 6.
- Maiz (ad.) 'maiz, sarritan'. confesatu, eta começaçen dena *maiz* 6, 6. Ik. *Meiz*, sarrigo erabilia.
- Makur (adj.) 'makur, oker'. Gueistoen videac, infernuco vide, *macur*, galdu, galgarriec direla 6, 6.
- Makurtu (a.) 'makurtu, okertu'. Becatuen carga, eiñ pisue, eta andie, da, ece *macurçen* du becatorea, Jangoicoan ofensetara 6, 14.
- Manatu (a.) 'manatu, agindu'. eçeiçe *manaçen* arçazquicela odolesco discipliñec 1, 5.
- Mandamentu (i.) 'mandamentu'. *lendabissico* *mandamentu* sanduec 11, 2; *Mandamentu* sanduen goardaçeco 10, 1.
- Mando (i.) 'mando'. (loturic) zuc zaure *mandoa* bequela 6, 11.

- Mantenatu (a.) 'mantendu'. Ceren gatic ala nola, ereguiçen den acie, den precisoa, eta necesarioa, munduen arquiçen garen gucion, *mantenaçeco* ... 10, 4.
- Maria Santissime (i.) 'Ama Birjina'. *Maria Santissime* 1, 4.
- Matagin (i.) 'betagin'. sartucio (bibora bategui) *mataguiñen* orraç chiquibet 6, 7.
- Mats (i.) 'mahats'. ebatsi tuzun, eta berçen eredagetati artutuzun, ale, *mats*, eta berçe ... gaucec 6, 5.
- Mear (adj.) 'mehar, hertsu, estu'. sarçeco glorieco atari *mear*, eta erchitic 3, 8; atari *mearretic* 3, 8.
- Mediku (i.) 'mediku, sendagile'. Bada *Medicu* espiritualea neiz 1, 4; *Mediquetengatic* 'mediku batengatik' 1, 4.
- Medios (ad.) 'bidez, bitartez'. da siñele dela Jangoicoan semea gracien *medios* 4, 2.
- Meiz (ad.) 'maiz, sarritan'. Lenago, *meiz* confesaçen ciñe 6, 8. Behin bakarrik erabilia "maiz".
- Mellu (i.) 'mailu'. chinbudie aroçan *melluen* golpetara 6, 10.
- Mendeku (i.) 'mendeku, aiherkunde'. venganzas, eta *mendecus*, veteric 15, 6.
- Mereji iken/izen (a.) 'merezi izan'. infernuco penac *merejibeitu* 1, 4; eta estute esti-meçen, mereji duen bequela 2, 1; *merejiçeco* 2, 3.
- Merejimentu (i.) 'merezimendu'. irebaci duela aniç *merejimentu* 8, 2.
- Merke (adj.) 'merke'. zurequico, honestidadeac eiñ *merque* valio du 6, 9.
- Meza (i.) 'meza'. ez ecarriaraciçeas ... beren vmeac, *Meza* nausire, eta Vezperetara 3, 7.
- Mi (i.) 'mihi, mingain'. escatu zió, vr gotabat; erreçenzauquen, *mi* punten, errefreçaçeco 8, 2.
- Mille (d.) 'mila'. berla emancue (sic, -c-) *mille* fatuidadetan (Salomonec) 4, 4. Ik. *Berraun*.
- Millekan (ad.) 'milaka'. Jangoicoan itçec ... erresuciteçen tu, egun oro *millecan*, beca-tuen medios illic zauden, arimec 10, 6.
- Millon (d.) 'milioi'. nola Eigueruec, eta bienabenturetuec beitre, eimberçe *millon* aldís, mille 7, 7.
- Millonkan (ad.) 'milioka'. pasadeizque vrteac *milloncan*, beñe eternidadea, egoiñ de eiñ oso, nola lendabissico istentean 16, 4.
- Mindu (a.) 'mindu, minberatu'. Jangoicoan malditoa da, bere Ama, esasperatu, eta *mindu* arastenduen, hume gueistoa 9, 7.
- Mintasun (i.) 'min, damu; mingostasun, garraztasun'. negarr iteco mintasun eta damu andierequi 6, 3; deseirearequi, eta *mintasunarequi* errespondaçeas 9, 5.
- Minzetu (a.) 'mintzatu, hitz egin'. Ausencien, beaurzu, beti ongui *minçetu*, zaure guratsoes 9, 5. Ez da ageri *hitz egin*.
- Miñ (adj.) 'min, garratz'. egun andie, beñe choil *miñe*, eta arrigarrie: Dies magna, et *amara* valde 7, 5; eta artas (erioçeas) oreiça, choill *miñe*, eta penagarrie 15, 2.
- Mirabe (i.) 'mirabe, morroi'. obliguecio duce ... ecarri arastera zuen humeac, eta *mirabeac* 10, 4.

- Misioniste (i.) 'misiolari, apostolu'. barimeneiz, *misionisteric* andiena, Jentillen, eta Infielen convertiçeco, Jangoicoan Gracien medios neiz (San Pauloc) 2, 4.
- Modu (i.) 'modu, gisa'. expliqueçen du (Abulense andiec) *moduontan* 3, 6.
- Mogimentu (i.) 'mugimentu'. *moguimentu* gucien, principioa (vioça) 11, 2.
- Mogitu (a.) 'mugitu'. vgueldearen ama beti dago an, lecuetea, *moguitu* bague 16, 4; *moguibeazqui* berorrec, Jaune, eben vioçac 3, 8.
- Moldegeiz (adj.) 'moldakaitz, zatar, itsusi'. quejaçen bada (zure gorpuçori) vestidure zarras, eta *moldegueiçes* consolaçazu Glorieco vestidure ederraren esperanzarequi 16, 6.
- Montonkan (ad.) 'montonka'. Çeiñ ondasunec? Guciec, *montoncan* 9, 9.
- Mortale (adj.) 'larri, astun'. becatu *mortalebat* 1, 1.
- Muge (i.) 'muga'. *mugue* contuen ... aniç cargaçen da conciencia 6, 6.
- Mundu (i.) 'mundu'. *munduontan* 9, 2.
- Murmurezale (i.) 'marmarti'. *murmureçale* 12, 5.
- Mutill (i.) 'mutil, gizaseme gazte; mutil, morroi'. *Mutill* gaste, eta virgine, edo don-cellec, zarrec ... 13, 6; Jangoicoan humea, icetea, vçi nic; eta pasatu ni, Lucifer infernucoaren, *mutill*, eta esclavo, icetera! 14, 6.

N

- Nai iken/izen (a.). Ik. Nei iken/izen.
- Naure (io.). Ik. *Ene* eta *Ni*.
- Nausi (i.; adj.) 'nagusi, ugazaba; nagusi, etxejoaun; (meza) nagusi'. Eta asarraçen bada ... *Nausi* bet, bere arçeien contra 10, 3; *Nausi*, eta echecoandreaç 3, 6; ez ecarriaraciçeas ... Meza *nausire* 3, 7.
- 1 Negar (i.) 'negar, deitore'. *Negarres* daude Siongo bideac 3, 1; esta etorco (aur ssaio berrie) escuec fajaturic, oçac, *negarres* 7, 7; lagrimequi, edo *negarrequi*, erregaturic 3, 1.
- 2 Negar in (a.) 'negar egin, deitoratu'. *negarr iteco* 6, 3; *negaritea* 1, 4.
- Nei iken/izen (a.) 'nahi izan'. (premio eterno Gloriecoac) Norc estitu *neico*? 5, 1; Orei galdiñ *neicodire* zuetatic norbeitec 3, 4; guri ongui *neies*, gure onetaco 11, 4; *nauce* 'nahi duzue' 1, 7; *nauterran* 'nahi dut erran' 3, 2.
- Neiz (j.) 'nahiz, arren'. Cer manaçen du demonioan legueac? ... inçezule lan sseietan, *neiz* dela premie bague 6, 4.
- Nekazari (i.) 'nekazari, laborari'. *necazari* batec 14, 8. Ik. *Astal*.
- Neke (i.) 'neke, sofririkari'. becatuec dacarçqui, eciñ erran ala *neque* ta pena 6, 2; *neque*, eta tormenturen errotean gu salbaçea gatic 12, 4; beti *nequetan*, egoten 6, 13; *nequees* (sic, -ee-) beteric 8, 1.
- Neska (i.) 'neska, neskatala'. *Nesca* gaste begui ariñe, eta buru ariñegoa 6, 9.
- Neskato (i.) 'neskato, neska'. desprecieturic mutil eta *nescato*, seme, eta alaba ... gueizqui aziric daudengatic 3, 6.
- Ni (io.) 'ni'. *ni* 1, 2; *nic* 1, 1; *naure* 4, 7; *niri* 10, 2; *nites* 12, 1. Ik. *Ene*.

- Noiz (ad.) 'noiz'. orduen, icusico dute. *Noiz?* 7, 8; itea, *noicean*, *noiz* oiuet 14, 8.
- Noizbeit (ad.) 'noizbait, inoiz; noizbait ere'. Pensatu duzu *noizbeit*, lurre ceñ gauce pisue den? 6, 6; eta guero, malamente etorri (ordituric) *noizbet* (sic, *-et*), eta echean quimera 6, 8.
- 1 Nola (ad.) 'nola?'. Eta zaudelatic Jan Goicoaren desgracien ..., *nola* atraco daquizquizu zaure negocioac? 1, 3.
- 2 Nola (j.) 'nola, adina'. erranen dizut ... ece, eimberçe demonio dauzquizule ... *nola* vecatu mortale dauzquizun 2, 6. Ik. *Eiñ* ... *nola*.
- 3 Nola (j.) 'ba-'. esçagula barcatu munduontan dausere, *nola* barcaçagun Eternidedean 3, 5.
- 4 Nola ... bait- (j.) 'bait-, -lako'. *nola* espeituce consideraçen; estuce ezauçen 3, 3; *nola* ezpeitaquite, joia andionen valioa ...; argatic desprecieçen dute becatorec 2, 1.
- Nolanai/Nolanei (ad.) 'nolanahi'. Dire acaso, Gracien efecto andiebec, *nolanai* desprecieçecoac? 2, 3; eta esta Jangoicoan adisquidea *nola nei*, illebeta bateco, edo vrte bateco sollic 11, 7.
- Nolaneiesko (adj.) 'nolanahiko'. Da *nolaneiesco* gauce, gueldiçea Arimebat Gracien medios ... Jangoicoan Alaba adoptiba edo escogitue ...? 2, 3.
- Non (ad.) 'non?'. *Nom* dago Judioen Erregue jaio berrie? 14, 1; Eta *nondic* etorceiquio Erreguearri eimberçe desgracie? 1, 3.
- Nor (io.) 'nor?'. *nor* sartucoda arime geistoortan, beici (sic) lucifer ...? 1, 3; *norc* 1, 3; *nori* 5, 2; eman eta vçizozule *nori* berea 'cuique suum' 6, 3; *norendaco* 3, 4.
- Nora (ad.) 'nora?'. *nora* joanenda ene arime triste au ...? 6, 13.
- Norbeit (io.) 'norbait'. Triste arquiçen da *norbeit*? 13, 5.
- Nornei (io.) 'nornahi'. *nor neiec* ... in dezaquena 14, 8; berçe *normeiequi* 6, 13.

O

- 1 Obe/Obeago (adj.) 'hobe'. ematen digu (secureau ...) gure onetaco: onac, *obeac* iquendeiçen 8, 6; Eta au lograçeco, esta erremedio *obeagoric*, nola evangelio sandue expliqueçea 10, 1.
- 2 Obe izan (a.) 'hobe izan'. *Obe luque* arimebatec, infernuco tormentu gucietan ... abrasaturic egon, ece egotea becatu mortalean 1, 2.
- Obernean (ad.) 'beharbada, onenean'. eta *obernean*, ematen diote aurpeguien gure atsoegui 9, 7.
- Obeki (ad.) 'hobeki, hobeto'. ceñ berçe itzequi, assi neiteque ni *obequi* ... nola Christo gure Erredentorean ... itzequi ...? 5, 1; Nola pasaçen du emen, *obequien* vici denac ere, bearden gucie dauquenac ere; beicic ... 15, 3.
- Obi (i.) 'hobi, hilobi'. gueiçabec gucioc ... acabaçendire erioçarequi, eta *obien*, estire sentiçen 6, 2.
- Odei (i.) 'hodei, laino'. San Juan Evangelistec erratendigu, iqueindela *odeibat* eiñ andie, eta arrigarrie, ece erorco dela sue 7, 5. Ik. *Leiño*.

- Odol (i.) 'odol'. guero ebagucio ... bearri punte, *odol* piſſquebat atra artio 6, 7; merejibeitu ... negaritea *odolesco* lagrimequi 1, 4.
- Ofiziele (i.) 'ofiziale'. necazari betec, *oficiele* batec 14, 7; Eta necazariec becela, inçaque (oracio ...) *oficieleac*, bere oficioan, trabajaçen denean 14, 8.
- Ogei (d.) 'hogeï'. berraun, eta *oguei* aldiz 13, 6; *oguei* mille 16, 4.
- Ogeigarren (d.) 'hogeigarren'. *ogueigarren*, eta ogeuite bat garren capituloetan 3, 4.
- Ogeitebatgarren (d.) 'hogeitabatgarren'. Ik. *Ogeigarren*.
- Ogi (i.) 'ogi'. baru ceistela *ogui*, eta vrequi, 1, 5.
- Oial (i.) 'Oihal, zapi'. pañuelo, edo *oial* churiore 5, 5.
- Oian (i.) 'oihan, mendi'. San Mattheoc erratendigu ... ece Christo gure Erredentoreac eramocituela ... bere iru discipuloac, Tabor ceriçon *oian* altoatera 3, 1; *oian*-baten gueiñen 1, 7.
- Oiek (io.) 'horiek'. *oiec* 3, 6; *oien* 1, 4; *oietas* 5, 11. Ik. *Ori*.
- Oin (i.). Ik. *Oñ*.
- Oitu (a.) 'ohitu, ohi izan'. estute sentiçen becature *oituric* daudenec 6, 14.
- Oiu (i.) 'oihu'. eta itea, noicean, noiz *oiuet* ganadoegui 14, 8; topatuzue-itsuet eta *oius* ... escatu cio ... 12, 1.
- Oliedure (i.) 'oliadura'. errecibitu beardu *Oliedure* Sandue ilçendagonac 4, 8.
- On (adj.) 'on'. obra *on* gucien vicie 2, 4; *onda* gu emen egotea 'bonum est' 3, 3; confirmetuco du, edo, *onzat* emeiñ du 9, 9.
- Ondar (i.) 'hondo, behe'. bada dio San Bruno Cartujuen fundedoreac, ece condenatuec Infernuen *ondarretic* otseitendutela 1, 2.
- Ondasun (i.) 'ondasun, aberastasun'. penitencien diot, arquiçendire arimeco *ondasun* guciec 5, 4.
- Ondoan (j.; p.) 'eta gero; alboan'. probatu*ondoan* tentacioequi, coronatucodute Glo-rien 4, 3; Cuebabaten *ondoan* icusten batuce otsoan pausuec ... erraten duce, emen otsoa dabile 6, 6.
- Ondora (p.) 'ondora, albora'. aillegatu cenean oianarren *ondora* 1, 7.
- Onek (io.) 'honek'. *onec* 5, 2; *onen* 7, 2; *oni* 1, 4; *ontan* 1, 3; *ontara* 5, 11; *ontaco* 3, 3; *ontas* 5, 4; *ontatic* 4, 5; *onengatic* 11, 2. Ik. *Au*, *Abek* eta *Ebek*.
- Ongi (ad.) 'ongi'. guri *ongui* neies, gure onetaco, guri *ongui* iteco, gu favoreçiçeco 11, 4.
- Ongigille (i.) 'ongile'. desagradecimentu ... errefinetuet, zaure *onguigulleric* andienaren contra 6, 4.
- Ontasun (i.) 'ontasun'. Motivo abec gucioc ... dauzquigu, amaçeco, Jangoicoat ontasune bera, dena 11, 4.
- Oñ (i.) 'Oin'. zaure *oñ* ariñ ... oiec 6, 9; escuec icuçeco, eta *oñec* ibilçeco 6, 5; balietu zara *oñes*, eta escues 6, 5.
- Oñeze (i.) 'oinaze'. munduco pena, eritasun, *oñece*, premie, otç, eta vero, eta gueiñeraco trabaju guciec acabaturic 15, 2. Ik. *Auñeze*.

- Orai (ad.) 'orain'. eta argatic Lazaroc dauque *orai* aniç glorie 8, 2; *orai* misericordioso onen, favoreac (sustantiboa da hemen) 7, 8; *orai danic*, seculu gucireño 13, 6. Ik. *Orei*, gutxiago erabilia.
- Oraifnik (ad.) 'oraindik'. arren demboran *oraiñic*, Jesus mundure etorri, ezparimece ere 13, 5. Ik. *Oreiñi/Oreñi/Oreñik*.
- Oraitu (a.) 'oroitu'. *Orai* ceite, mundu ontan gozatu zinduela aniç ondasun 8, 2; *oraiçendirelaric* 7, 1. Ik. *Oreitu*, askoz maizago erabilia.
- Orditu (a.) 'mozkortu'. Escriture sagratuec, erraten digu, Noe patriarca sandue, *orditucela* ocasioates 9, 7; *ordiçen* 9, 6.
- Ordize (i.) 'mozkortze'. *ordiçeori*, maldicio, eta jurementu iteori 6, 5.
- Ordu (i.) 'ordu, garai'. erioçeco *ordue* vrbildus doie 1, 5.
- Orduen (ad.) 'orduan'. Egotenda *orduen* demonioa ..., Leon bat egoten denbequela bere cueban 4, 5.
- 1 Orduko (adj.) 'orduko, garai hartako'. *orduco* ene eraquerie 14, 6.
- 2 Orduko (j.) 'bezain laster'. *Icusiorduco* ... assarraçenda 4, 4.
- Ore (io.) 'hura'. Penitente andiore 3, 2. Ik. *Ure*, hiru bat aldiz hartua, eta *Arrek*.
- Orei (ad.) 'orain'. Eta *orei* artio, iñ dituden beatus (sic) ... damuturic nago 14, 6; Bada *orei*, *orei*bequela, iñen dut diabruac nei duena, eta naure antojue 6, 4.
- Oreiko (adj.) 'oraingo'. etorrico, da, dembora, becatorea, zure, *oreico* irrie, lutoan ... convertituc dena 6, 11.
- Oreiñi/Oreñi/Oreñik (ad.) 'oraindik'. Esçitue *oreiñi* pasatu Apostolo Gloriosoarrec ... 3, 3; esçue eman *oreñi* bere bicie 3, 3; Nauce *oreñic* testimonio claroagorenbat? 1, 7. Ik. *Oraiñik*.
- Oreitu (a.) 'oroitu'. *Orei* ceite gizona, *orei* ceite andrea autse zarela 14, 4; *oreiuarastea* 7, 1; *oreiçarequi* 4, 9. Ik. *Oraitu*.
- Orgatik (j.) 'horregatik, halere'. Beñe, esta cer *orgatic* desconfietu 5, 3.
- Ori (io.) 'hori'. *vioçori* 12, 7. Ik. *Orrek* eta *Berorrek*.
- Orla (ad.) 'horrela, gisa horretan'. *orla* portaçen bazara, alcançatuc duzu ... honrrasco coronabat 9, 2.
- Orlako (adj.) 'horrelako, hori bezalako'. berçe aniç *orlaco* desatiño erratentuste 3, 4; *orlaco* ... lecuartan 6, 11; cembeit *orlaco* 14, 6.
- Oro (atz.) '-oro'. istenteoro 5, 6; egun *oro* 10, 6.
- Orra (ad.) 'horra'. Eta *orra*, non gueldiçen daquizquio (sic, -o) libre, arimeco potenciec 14, 8.
- Orraz (i.) 'orraz'. icutuzue, *orraç* punte belenoarequi cegon artas, chacurren bearri ebaquiore 6, 7.
- Orrek (io.) 'horrek; berorrek'. beleno orribleorrec 6, 7; Eta iaqueta *orrec* 'zuk, berorrek' itendizquigon Beneficioec, eta faborec ezqueitusten obligueçen vicioen aborreçiçera ... 3, 9; *orren* 2, 5; *orri* 16, 6; *orrendaco* 9, 2; *ortan* 1, 2; *ortatic* 6, 11; *orrençanic* 1, 3. Ik. *Ori* eta *Berorrek*.

- Orroa (i.) 'orro'. etorrigo da Leon fuertea becela, ematera *orroa* aundi, eta espantosore 7, 3.
- Orz (i.) 'maila, koska'. escalera arrēn gradec, edo *orçec* signifiquēgen tuste, Christoren passio santissimoco pasoac, edo pausuec 12, 8.
- Orzegun (i.) 'ostegun, eguen'. *orçegun* sandu arratsean 12, 5.
- Orzi (a.) 'ehortzi, hobiratu'. Erranenluque, merejizinduquela biciric enterraçea, edo *orçicea* 6, 5.
- Osasun (i.) 'osasun'. emanbalezazu de repente *osasune* gucie, beiguieic icusteco ... 6, 4.
- Oso (adj.) 'oso'. eternidadea, egoiñ de eiñ *oso*, nola lendabissico istentean 16, 4.
- Ostiko (i.) 'ostiko'. baliebacindeiçe ... oñes, eta escues, eriçeco, maltrataçeco, eta *osticoca* vre, ibilçeco 6, 5.
- Ote (ad.) 'ote'. confesatu *oteneiz* ongui! examinetu *otedut* ongui naure conciencia! Ay! idu-
gui*otedut* dolore verdadera ...! 4, 7. Pasarte honetan bakarrik *ote*, uste dugenez.
- Otoiz (i.) 'otoitz'. inçeçu *otoiç* 2, 6.
- Ots ein (a.) 'hots egin'. ece condenatuec Infernuen ondarretic *otseitendutela*, ay triste eta lastimoso atequi 1, 2.
- Otso (i.) 'otso'. Cerure joan bearrean, ezcoacen ... infernuco *otso* gueistoarequi, secu-
leco pena aietara 10, 1.
- Otz (i.; adj.) 'hotz'. *otç*, eta vero 15, 2; edoceñec emançola ene chiquiñ betatic bate-
gui ... picherabat vr *oç* edatera 2, 2. Behin bakarrik "otç", beraz "otz", beste
guzietan "oç".
- Ozka/Ozkan (i.) 'horzka, ausiki'. ebec (serpientec), beren *ozquequi* ... equendu ciote
vicio aniç becatoregui 12, 3; zur vstelari, arrac becela, *ozcan* itendio ... bere beca-
tuec 5, 13.
- Oztasun (i.) 'hoztasun' vioçeco *oçtasunarequi* 15, 7.

P

- Paratu (a.) 'ezarri, jarri; eten, gelditu'. eracutsico dicet cer medioac *paratu* beartucen
5, 11; manaçen dire Jangoicoac clamaçatela *paratu* bague 6, 2.
- Parebageko (adj.) 'berdingabeko'. gurequico ontasun *pare baguecoan* medios 11, 3.
- Parean (p.) 'ondoan'. detenituce Icerria, Belengo portalean *parean* 14, 2.
- Paregabe (adj.) 'berdingabe'. amore *paregabean* gatic 11, 4.
- Parte (i.) 'zati; orde'. Gizonac, eta lomismo andreac, ... bi *parte* dituela 10, 4; SSa-
quiñ beaurce ... ece ssaiec disponitucituela Jangoicoac ... astegucico *partes* Jan-
goicoa serbiçeco 3, 7.
- Pasio (i.) 'pasio, nekaldi'. Jesu Christoren *Pasio* Santissima 4, 8; *Passio* 12, 2.
- Pasione (i.) 'grina, irrika'. *pasione*, apetito, eta inclinacio gueistocon contra 3, 8;
passione 7, 6.
- Pausu (i.) 'pauzu, urrats; pausu, estazio'. pisadac, edo *pausuec* 2, 5; meiz ibilçen batus-
te calbarioco *pausuec* 12, 8.

- Penagarri (adj.) 'penagarri, mingarri'. Iqueinde erioçearen consideracioa ... choill miñe, eta *penagarrie* 15, 2.
- Penatu (a.) 'penatu, pairatu'. cembat eta cembat *penatu*, eta padecitu beaurt, becatuau itembadut! 16, 3.
- Pensamentu (i.) 'pentsamendu, burutazio'. berla tentaçendu *pensamentu* gueistorenbatequi 4, 4.
- Persegizale (i.) 'pertsegitzaille'. iquenenniçequ ni ... christio fielen *perseguiçaleric* andiena 2, 4.
- Personatasun (i.) 'pertsontatasun'. cerengatic irurec diren naturaleza batecoac, beñe distintoac *personatasunean* 11, 1. Polikarpok: "personalidad".
- Pesalonbre (i.) 'atsekabe, nahigabe'. Esçatela arqitu consueloric batere beren humetan, antes ebec, beren humeac, *pesalombres*, acabaçasquitela 9, 10.
- Pike (i.) 'bike'. ala nola *piquea* escuetan ibilçenduena, den preciso manchatuoric gueldiça 4, 1.
- Piske (i.) 'pixka'. lau, edo borç erreal, edo interesa *pisque* batengatic 14, 6; intresa *pisconec* 16, 3. Ik. *Pixke*.
- Pisu (adj.) 'pisu, astun'. Becatu mortalea da ... ló *pisuet*, edo letargo aundibet 6, 10.
- Pisutasun (i.) 'pisutasun, astuntasun'. estute ezauçen, bere (sic) becatuen grabedadea, edo *pisutasune* 8, 6.
- Pixke (i.) 'pixka'. odolpiççuebat 6, 7; arguitasun *piççuebat* 6, 10. Ik. *Piske*.
- Pitxera (i.) 'pitxer'. *picherabat* vr oç ... 'calicem aquae frigidae tantum' 2, 2.
- Planeta (i.) 'planeta, izarbel'. Ceruec, *Planetac*, eta icerrac 7, 5.
- Plasa (i.) 'txingar, txindi'. Erranbeza, su *plasa* goriec autsen estaliric becela, vioçean estaliric ... dauquezun errencoreorrec 8, 5.
- Plaza (i.) 'plaza'. egotendire aniç persona Elizetan, *plazabatean* leudequenbecela 3, 7.
- Plazer (i.) 'plazer, atsegin, poz'. nic *plazer* iquenendut, orla iquendadien 3, 5.
- Podore (i.) 'ahalmen'. Gizon bat, eiñ abilidede, eta *podore* anditecoa, ece emanbalezazu ... osasune gucie ... 6, 4.
- Potestade (i.) 'ahal, esku; ahalmen, botere'. Itz abequi emancioté Christoc *potestadea* bere Discipuloegui ... barçaço becatuec 5, 7; icusicodute etorçen, gizonaren semea ... *potestade* eta magestade, edo grandeza andierequi 7, 7.
- Premie (i.) 'premia, behar'. (demonioan legueac dio) incezure lan sseietan, neiz dela premie bague 6, 4; dichosoa ... dela, munduontan, aniç neque, premie, eta trabaju pasacen duena 8, 2.
- Probe (i.) 'behartsu'. abratsa joancé infernure, eta lazaro probea ... juancé Cerure 8, 2. Ik. "pobre" 1, 7 eta "pobregui" 3, 7; eta *Probeza*.
- Probetxu (i.) 'probetxu'. Ñic, badaquit, aniç necazaric orla iten dutela, eta atraçen dutela aniç *provechu*, arimeraco 14, 8.
- Probeza (i.) 'gabezia, eskasia'. (erraten digu) lazaro ceriçon bat, vicitu cela, *probezas*, miseries, eta lllagas beteric 8, 1. Ik. *pobrezarequi* 7, 2.
- Profeta (i.) 'profeta'. Jeremias *Profetac* 3, 1; Dabid *profetac* 4, 5.

- Progatu (a.) 'progatu, hartu'. *progatu* dituden medio gucietan, estut arqitu eñ erre-medio poderosoric, becatuen aborreçigeco 12, 4.
- Pueblo (i.) 'herri'. Jangoicoan seme adoptivoetatic, arren *Pueblo* escojitutic 3, 8.
- Puntekostado (i.) Gazt. 'punto de costado'. Ibillico da ... inguru, eta inguru, bere concieci gueistoaren goaçean: *puntecostadoaren* oñecereaqui goaçean dagon erie, eciñ beñere sosegatus, eciñ posture onic arqitus, beti nequetan, egotenden becela 6, 13. Ik. *Espasa*, 48. lib., 590 hh. orr., batez ere 593. orr.
- Puntu (i.) 'une, istante, memento'. erioçeco *puntu* arrigarri artas 15. 1; Eta guero, nauce *puntuetes*, istentebates, iguen Cerure 15, 8.
- Puske (i.) 'puska'. ogui pusquebat 2, 5; dembora pusquebatean 12, 5.

R

- Rapiñeko (adj.) 'harrapari'. ave *rapiñecoc*, ceimbeitire Arranoa, Alcona, eta Aguille ... 11, 3.

S

- Sabel (i.) 'sabel'. Maria Santissimen *sabeleti* ssaiocenean 7, 2.
- Sagratu (adj.) 'sakratu'. Jesus, nombre *sagratuau* 13, 2; Escriture *Sagratuec* 1, 3.
- Sakramentu (i.) 'sakramentu'. *sacramentu* sanduec dispoçio onarequi errecibiçeco 10, 1.
- Salbadore (i.) 'salbatzaile'. *Salvadorea*, mundueren erreparadorea 13, 1.
- Salbazale (i.) 'salbatzaile'. O, mundueren *salbazalea* 13, 2.
- Salbazio (i.) 'salbazio, zeruratze'. *Salbazio* Eternoco bideac 3, 1; *salvacioan* 10, 5.
- Saldo (i.) 'saldo, artalde'. bere ardiec, ceñ beñere becatoreac.escapatu daquizquiola bere *saldo* infernaletic, Jesu Christoren *saldora* 4, 4.
- Saldu (a.) 'saldu'. ematençequiote facultade gure atsoegui, *salçeco* beren humeac 9, 3.
- San Agustin. Hemen hasten da gizon santuren zerrenda luze bat.
- Sandu (adj.; i.) 'saindu, santu'. Jan Goicoaren Erreñu *sandue* 1, 5; ceruco *Sandu*, eta Santa gucien presencien 5, 2.
- San Paulo (i.) 'San Paulo'. *San Paulo* 4, 4.
- Santa (i.) 'santa'. *Santa* Gloriosa arrec 2, 5; sandu, eta *santa* guciec 13, 6. Eta jarraitzen du santen zerrenda batek.
- Santi (adj.) 'saindu, santu'. Ik. *Espiritu Santi Jaune*.
- Santiago (i.) 'Santiago'. *Santiago* 4, 3; S.ⁿ Tiago 3, 1.
- Sare (i.) 'sare'. Au de *sare* barredera ... beteçenduena Infernuco bide zabal, eta illunore 3, 8.
- Sartu (a.) 'sartu, barneratu; sartu, sarrarazi'. *Sartucire* Belengo portalean 14, 2; Jaune, norc iñen dire niri faboreau Infernuen *sarnazazun* zuc ... ariqueta pasatu artio, zure furorea ... 7, 9.
- Sei (d.) 'sei'. baçuc *sei* vrtetan, baçuc zazpietan ... arquiçengara tizneturic 5, 3.
- Seigarren (d.) 'seigarren'. *Seigarren* efectoa 2, 3.

- Sekule/Ez ... sekule (i.; ad.) 'betiera; beti; inoiz ez, behinere ez'. berçe (ondasun) baçuc, berçe munducoac, *seculu* gucien iraun beaurtenac 6, 1; berçe (gauce) baçuc, berçe munducoac, *seculu* iraun beaurtenac 6, 1; alegriebat ein andie bioçean, ece, ezpeitute alaco ... alegrieric probatu *seculu* beren beiten 6, 11. Ik. ere *seculu seculorum*: gueldiçenda condanaturic (sic), padeciçera *seculu seculorum* infernuco penaguciec 1, 1.
- Sekuleko (adj.; ad.) 'sekulako, betiko; sekulako, betikotz'. becatuec dacarzuki ... Glorietic *seculuco* desterroa, su, eta garrac *seculucoac*, eta beti, betico, edo *seculuco* demonioen compeñie 6, 2; Emanzizu, serbiçeco munduontan Jaun divino ore, eta eramoçeco gero (sic), bere gloriera *seculuco* 6, 8.
- Sekure (i.) 'lehorte'. experimentaçen dugun *securau*, vr faltaa 8, 6; ematen digu *securau* 8, 6.
- Selleu (i.) 'zijilu'. Ô Virgine dichosissima! Sacerdoten Glorie ..., virginidadean *selleu* 5, 5.
- Seme (i.) 'seme'. Estrabonec, erratendigu, Cretaco Erreñuen, *seme*, alabec, serbiçecen citustela gure atsoac, esclaboec becela 9, 3.
- Sentimentu (i.) 'min, nahigabe'. daquitelari (hume), *sentimentu* andie artucodutela gure atsoec 9, 4.
- Serbitu (a.) 'zerbitu, zerbitzatu'. humeac, obliquecio du, *serbiçeco* gureatsoa necesidade gucietan 9, 4. Ik. *Serbizetu*, maizago erabilia.
- Serbizetu (a.) 'zerbitzatu, zerbitu'. *serbiçetu*, eta amatu zutela Jangoicoa 8, 9; *serbiçecen* 6, 8. Ik. *Serbitu*.
- Sinestatu/Siñestatu (a.) 'sinestatu, sinetsi'. *sinestaçagun*, ece munduontan gertaçen daquizquigun ... sentimentu guciec, disponiçendituela Jangoicoac gure oneraco 8, 3; *siñestaçen* 3, 5.
- Siñele (i.) 'seinale, ezaupide'. ez tentacioric sentiçea, *siñele* da dela demonioan semea 4, 2.
- Soldata (i.) 'soldata, lansari'. Iribaciçeco beren *soldata*, eta jornaleac 3, 6.
- Sollik (ad.) 'soilik, bakarrik'. eta au estio bein *sollic*, beicic bi aldis 3, 4; consideratu duzu noizbet (sic), estuzule arimebat beicic ..., bein *sollic* galçen bauzu ..., esteitequela berris irebaci ...! 16, 5. Bein aurkitu dugu *sollic* 5, 7.
- Sonberlu (i.) 'kapelu (?), txapel (?)'. Rodiginioc erraten digu: Persieco Erreñuen, humeac, estirela ..., eta eñ guti ssançiçen dutela chapelari, edo *somberluric* buruen, gureatsoac, presente daudelaric 9, 3.
- Soro (i.) 'soro, alor, landa'. *soro*, eta ardançetan intuen deñuec 4, 6.
- Sortu (a.) 'sortu, gortu'. Contu inçecu, ece, zu zaudela itsuturic, *sorturic* 6, 4.
- Su (i.) 'su'. *su*, eta garrac *seculucoac* 6, 2; *sues* ... beteric 8, 1; *suesco* lau Vguelderequi 7, 5; *su* plasa goriec 8, 5.
- Sufrimentu (i.) 'etsipen, eramapen'. dichosoa ... trabajuec, eta penac, paziencierequi, eta *sufrimentuerequi* ... eramoçentuena 8, 2; *sufrimentuerequi*, eta paziencierequi eracusi (sic, -s-) beaurte (hume), atencio andibet beren gureatsoequico 9, 4.
- Sugezar (i.) 'suge (handi)'. Becatu mortalea da, sierpe, edo *sugueçar* aundibet ...: Pecatum vero conceptum, coluber est 6, 8.
- Suspiro (i.) 'hasperen, zinkurin'. aniç *suspiro* 4, 8.

T

- Taberna (i.) 'taberna'. zure elice, eta lagunec dire, *taberna*, eta compañie gueistoac 6, 8.
- Texto Sagratue 'Testu Sakratua, Biblia'. Erraten digu *Texto Sagratuec* 1, 3.
- Tiretu (a.) 'bota, jaurtiki; (etab.)'. raioac, eta centellac *tiregentuela* 7, 3; (jornaleroec) *tiregendutela* egunen pasaçera (eta estirela trabajaçen) 3, 6; carroen *tireçen* 6, 12; Justicien espata *tireçenduela* (Jangoicoac) ... becatore errebeldean contra 7, 7.
- Tokamentu (i.) 'ukitze'. *tocamentu*, edo icuçe 16, 6; *tocamentu* itsusi 2, 8.
- Topatu (a.) 'topatu, topo egin'. (Jesusec) *topatuzue* itsuet 12, 1.
- Trabajatu (a.) 'ahalegindu'. *trabajatu* barimeneiz guciec beño iago arimen convertiçen ... Jangoicoan Gracien medios (iquen da) 2, 4; *trabaja* ceiste 3, 8.
- Trabaju (i.) 'neke'. Naure tentacio, eta *trabaju* gucietan estut arquiçen aiiñ erremedio andiric, nola ... 4, 9; padecitu bearcituen *trabajuec* 3, 3.
- Tranfiguretu (a.) 'itxuraldatu'. Christo gure Erredentorea manifestatu ceiquiotela, eimberçe Glorierequi, iru Discipuloegui, *tranfiguretu* cenean, aficionaçeco gu Gloriera 3, 2. Behin "transfiguretu" 3, 1.
- Tranfigurezio (i.) 'itxuraldatze'. *tranfigurecioa* 3, 2. Ik. ere "transfigurecioan" 3, 3.
- Trato (i.) 'tratu, harreman'. *trato*, eta contratoetan 4, 6.
- Trinte/Trintete (i.) 'Trinitate, Hirutasun'. *Trinteco* iru personac 11, 5; *Trinteteco* iru-guerren persona 11, 1.
- Tristure (i.) 'tristura, ilunaldi'. iquendu zue (Christoc) *tristure*, eta congoja bat eiiñ andie, ece 12, 6.
- Truketu (a.) 'aldatu'. cer icusi zue Dabidec, Jangoicoan escuen, ala *truqueçeco*, becatore andibetetic, Sandu andibetean 16, 1.
- Txakur (i.) 'zakur'. *chacurbetegui* 6, 7.
- Txapel (i.) 'txapel (?)', kapelu (?). Ik. *Sonberlu*.
- Txautu (a.) 'xahutu, garbitu'. ocupeturic beren vestiduren, edo abituen *chauchen* 1, 8.
- Txeitxi (a.) 'jaitsi'. icusizueneco bere Ama ..., chutitucé Salomon bere Tronotic, vçicue (sic, -cu-) bere sille, *cheichice* beitiire, eta ssaari ceiquio belaurico 9, 1.
- Txiki (adj.) 'txiki'. gezur *chiquibet* 6, 3; *chiquitioa* ciñean 9, 8; ene *chiquito* ebetatic bategui 2, 2.
- Txinbudi (i.) 'ingude, txingura'. *chinbudie* 6, 10.
- Txoill (ad.) 'gutziz, oso, arras'. penaabec dire *choill* andiec 1, 2; *choil* (bi aldiz) 6, 10 eta 7, 5.
- Txukun (adj.) 'txukun, garbi'. Lenago, honestidadearequi, *chucun* eta garbiro bici ciñean 6, 10.
- Txuri (adj.) 'zuri'. leiño *churi*, argui, ederbatean 7, 9. Ik. *Zuri*.
- Txuritasun (i.) 'zuritasun'. *churitasunore* galdus 5, 2.
- Txuxen (adj.) 'zuzen'. cerureco bide *chussen*, eta suabeore 5, 3; *chusçena* 6, 11.
- Txuxendu (a.) 'zuzendu'. enderezatu, eta *chuchenduçazquizu* gure pausuec 5, 5; *chusçendu* ... nei, estuena 6, 10.

Txuxentasun (i.) 'zuxentasun'. Beñe orduen, arren (Jaun Divinoarren) *chuxentasunec* (sic, *-use-*), estitu admitituco gure escusec 7, 8.

Txutitu (a.) 'zutitu'. *chutitucé* Salomon 9, 1.

U

Ugelde (i.) 'ugalde, ibai'. icusizue *vguelde* andibetec zauquela ingureturic oian gucie 1, 7.

Uketu (a.) 'ukatu'. Culpe eta becatue da ... humec ontan gucien, faltaçea, estut *vqueçen* 9, 4.

Ume (i.) 'ume, seme edo alaba'. Nausi, eta echecoandrec (dute culpe), ez ecarriaraçiças bere mirebeac, eta beren *vmeac*, Meza nausire 3, 7.

Ur (i.) 'ur'. *vr* gotabat 8, 2; picherabat *vr* 2, 2; ogui, eta *vrequi* 1, 5.

Ur-andize (i.) 'uholde'. ala nola atraçen diren vgueldeac beren ametati, *vr andiçetan*, urec campo aniç estali artio 11, 7.

Urbill (ad.) 'hurbil, gertu'. eta icusi zute (Errege Magoec) berla, ece ... (icerra) aguiru cequiotela verris; eta lurrendaco *urbill*, eien aurren cidoiela 14, 2.

Urbildu (a.) 'hurbildu, ondoratu'. Eta *urbildu* cenean Jerusalemna Jesus gure Maestrue, topatuzue itsuet 12, 1.

Ure (io.) 'hura'. vre iquenenda ene semea 4, 3. Hiru aldiz aurkitu dugu *vre*, bestee-tan *ore* ageri dela.

Urkebe (i.) 'urkabe, urkamendi'. Contu inçecu, ece, zu zaudela ... *vrquebera* condenaturic 6, 4.

Urketu (a.) 'urkatu'. azotaturic, *vrqueturic*, lau quarto iñic, eta erreric? 6, 2.

Urre (i.) 'urre'. ofrecitu ziote *Vrrea*, Inciencosa, eta mirre 14, 2; *vrresco* chapa 9, 1.

Urrikimentu (i.) 'damu, garbai'. conciençie ongui examiñetu bague, *vrriqumentu* gutirequi 15, 6.

Urrikitu (a.) 'damutu'. *vrriqitu*, eta arrepenitucirela, beren becatues 7, 9.

Urrriñ (i.) 'urrin, usain'. iñciensio *vrriñ* onetacoa 14, 7.

Urte (i.) 'urte'. Borç mille eta iago *vrte* du Caiñ infernuco tormentuetan dagola 6, 11; *vrtebates*, eta berçebates, itenda montona 6, 6; *vrtean* bein beicic confesacen eşaçarena 6, 11; baçuc sei *vrtean*, baçuc zazpietan arquiçengara tizneturic 5, 3.

1 Uste (i.) 'uste, iritzi'. bere *vstes* 4, 4.

2 Uste izan (a.) 'uste izan'. erioçeco ordue ... anizendaco *vste* beño vrbillego dago 1, 5; *vste duce* 3, 1.

Ustebage (ad.) 'ustekabean'. ez *vstebague*, beici malicies 6, 6.

Ustel (adj.) 'ustel'. conciençie *vstelori* 6, 11; zur *vstelari*, arrac becela, ozcan itendio 6, 13.

Uts iñ (a.) 'huts egin, tronpatu'. Arguie da Jesusen nombrea, guziogui arguiçen digu-ne, eşaçagun *uts iñ*, ceruco videa 13, 5. Egia esan, "*vst*" idatzi du egileak.

Uzi/Utzi (a.) 'utzi, zapuztu'. Bada Jan Goicoac *uzi* bazue, eta desamparatubacue (sic, *-cu-*) (Saul) ... 1, 3; *Vtziçezquice*, aldebatara 'zokoratu' ... condenatu neidirenac 5, 10; becatore icetea, *vçiçeo*, eta Sanduandibet iquetera eillegaçeco 16, 2; *vsten* 1, 3; *ustea* 5, 8.

X

- Xai (i.) 'jai'. cembatec (sic) estute berçeric iten *ssaieco* egunean, beicic ... 3, 7. Ik. *Xei*.
- Xaio/Xeio (a.) 'jaino'. zure gorpuçe barimeda *ssaiodiren* gucietan den, itsusiena ere ... 2, 5; galdinciole, ya non *sseio* bearzuen Christoc 14, 1; *sseiçoendire* 5, 2.
- Xakin/Xakiñ (a.) 'jakin'. *ssaquin* neinuque 3, 1; *ssaquiñ* beaurce 3, 4; *ssaquiñen* 14, 6; *ssaquitea* 8, 4; *ssaquiñ* 3, 2; *ssaqui* (sic) çacela 10, 1.
- Xakindu (a.) 'jakin'. (Noec) *ssaquiduzuenean* (sic, *-id-*), bere Seme Canec, irri, eta burle iñ ciola ...; egoçició maldicioat 9, 8. Marra *ss-* bikoitzaren gainean gutxia-gotan.
- Xakintasun (i.) 'jakinduria'. sabidurie, edo *ssaquintasune* 14, 4.
- Xan (a.) 'jan'. ganadoac berçen eredagetan *ssañ* arastean, aniç cargaçen da conciencia 6, 6; *ssaten* 1, 4. Gehienetan *ssa-* gaineko marra gabe.
- Xanzi (a.) 'jantzi'. eta eiñ guti *ssañçen* dutela chapelaric 9, 2.
- Xarri (a.) 'jarri, ipini; jarri, eseri'. Salomon ... *ssarri* ceiquio belaurico (bere Amari) 9, 1; Trono ontan *ssarriric* manifestatu zue, Erregue Salomonec, bere grandeza 9, 1; *ssarric* 'jarririk' 4, 6 eta 12, 5 eta 9, 1 (bi aldiz); *ssarriçen* 4, 1; *ssarico* (sic, *-r-*) 6, 13 eta 7, 6.
- Xateko (i.) 'alimentu, janari'. gucioc daquice, arimen *ssatecoa*, edatecoa, eta becatu gucien contraco erremedioa dela, Jangoicoaren itçe 10, 6.
- Xauzke (i.) 'xauzka' (?). *SSaquiñ* beaurce ... ece *ssaieç* disponitucituela Jangoicoac, ez diversioraco, eta *ssauzqueraco* sollic, becic (sic, *-ec-*) astegucico partes Jangoicoa serbiçeco 3, 7. Polikarpok: "ssauzkerac, jauzkerac? edo jauzka-raco, jauzka ibil-tzeko=dantzarako?". Ik. Retana *jauzika* eta *jauzka*.
- Xegi (a.) 'jaiki'. eta ontas landara, gau erdicoan *sseguichen* ce (Dabid), oracio itera 14, 7.
- Xei (.) 'jai'. Errepresentatucio dizquiole ... *ssei* gueizqui guardatuec, Meza enzunba-gueac ... 4, 6; inçeçule lan *sseiçetan* 6, 4. Ik. *Xai*.
- Xokatu (a.) 'jokatu, apostu egin'. an (tabernan) gau erdireño, duzun, eta estuzun gucie *ssaocatu*, eta guero ... 6, 8.
- Xoku (i.) 'joko, jolas (?)'. zu ... balietu zara bicies 'bizitzaz', *ssaocuetaraco*, eta desonestidataraco 6, 5; Zaurer vici gucie, ... on, iñ dezaquen beñe iago, *ssaten*, eta edaten, edo ordiçen, *ssaocuen*, eta ... 15, 6.
- Xosi (a.) 'josi'. andrec *ssosten*, errocan, eta ... aridenean 14, 8.

Z

- Zabal (adj.) 'zabal'. Infernuco bide *zabal*, eta illunore 3, 8.
- 1 Zar (adj.; i.) 'zahar, antzinako; zahar, urtetsu'. Jangoicoac, Legue *zarrean* 11, 6; ez *zarric*, eta gasteric 3, 8.
- 2 -Zar (atz.) 'handi'. *sugueçar* aundibet 6, 8; *demonioçar* aundi betequi 6, 9; Becatu mortalea, da, carga *çar* aundibet 6, 14.

- Zartada (i.) 'ziztada, kolpe (?)'. Anîç persona arquiçen dire, beren becatuec, ematen dizquioten *zartadequi*, tristures beteric, inquietaturic ... 6, 13.
- Zarzaró (i.) 'zahartzaró'. gureatsoec, humeac, sufritu citusten bequela aurzutuen, eta gastezutuen; humec sufritu ... bear tustela guratsoac, *zarzaróan* 9, 8; *çarçaroraco* 1, 6.
- Zatiketu (a.) 'zaticatu, puskatu'. humegueistoac ilçendirenean, datocela demonioac ... eien gorpuçen, despedazaçera, edo *zaticueçera* 9, 10.
- Zaure (io.). Ik. *Zu*, *Zaurori* eta *Zaurorrek*.
- Zauren/zaurok (io.). Ik. *Zuek*.
- Zaurori (io.) 'zeurori'. cetaco? erreçeco *zaurori* lujurien, eta berçeac errearasteco 6, 9.
- Zaurorrek (io.) 'zeurorrek'. daus esçaquet iñ ongui, *zaurorrek* erratenduzun bequela 2, 1.
- Zazpi (d.) 'zazpi'. *zazpi* aldiz egunean, 14, 7. Ik. *Sei*.
- 1 Zein/Zein (io.; ad.) 'zein?'. *cein* berçe itzequi, assi neiteque ...? 5, 1; *Cein* asusteturic egoindre orduen becatoreac! 7, 5; Icusece bada, çeiñ obligecio (sic, -ge-) andia diocen 9, 3; *cein* 4, 3.
- 2 Zein/Zein (io.) 'zein' (erlatibozkoetan). *cein* beite 1, 4; *cein* beice 2, 3; *cein* medios ... dute 5, 10; *cein* ite gueitu 5, 3; *cein*etan 5, 12; *cein* 6, 6.
- 3 Zein (i.) 'zain, sustrai'. cerengatic bioça den, gure vicieren ... principioa, eta *zein* 11, 3.
- Zenbat (d.) 'zenbat?'. *cenbat* sentiçenduten 1, 3; *cenbat* becatore 1, 6; *cenbat* obequi 7, 8; *çenbatec*, faltaçendute ontan gucien! 9, 4.
- Zenbatenas (ad.) 'zenbatenaz'. *cenbatenas* iago ... dificultosoago 4, 8; *cenbatenas* andiegoac ... iago 6, 12.
- Zenbeit (d.) 'zenbait, batzuk'. nola cumpliçendute obligecio onequi, *cenbeit* hume, serpientean mie beño, gueistoagoac ditustenec ...? 9, 6.
- Zengatik (j.) 'bait-, -lako'. Guti dire ... salbaçendirenac, *çengatic* Christioetatic *beitire* gutienac salbaçendirenac 3, 6. Ik. *Zerengatik*, beti erabilia, adibide honetan izan ezik. Bestalde, hemen *çengatik* ... *bait-* dugu.
- Zer (io.) 'zer?'. *Cer* beroac, *cer* oçac, *cer* egarriec, eta *cer* fatigüec estitu pasaçen necazariac bere oficio torpean? 3, 2; eracutsico dicet *cer* medioac paratu beartucen ique-teco cuen (sic, *c-*) propositoa firmea, eta eficaça 5, 11; esta *cer* orgatic desconfietu, anime ceiste 5, 3; *cerc* 5, 9; *çetan* 6, 5; *cetaco* 6, 8.
- Zerbeit (io.) 'zerbait, zer edo zer'. Becatue ... da, erratea, iteaedo deseaçea, *cerbeit*, Jangoicoan leguearen, eta Mandamentu Sanduen contra 6, 3; gure atsoec, *cerbeites* cargu iten badiote errespondaçen diote (humeç) ... descaro andierequi 9, 7.
- 1 Zerengati/Zerengatik (ad.) 'zergatik?'. bada *cerengatic* estuce amaçen, eta serbiçeçen (Jangoicoa)? 3, 2; *Cerengatic* estuce inclineçen zauren vioçac ...? Badaquice *cerengati*? 3, 2/3. Ik. *Zergatik*.
- 2 Zerengati/Zerengatik (j.) 'bait-, -lako'. *cerengati* 8, 1; *cerengatic* 1, 2. Salbuspen bakan-bakan gisa *cerengati*. N. B. Bestalde, hiru gisatara ager daiteke sintaxia

aldetik: a. *cerengatic* bakarrik: *cerengatic* ... acabaçendire 6, 2. b. *cerengatic* + -n aditzean: Eta *ceren gatic* Jangoicoa, beti iceiñ den Jangoico 16, 6. c. *cerengatic* + *bei-* 'bait-' + 0: *cerengatic* deseaçen *beititu* 4, 2.

Zergatik (ad.) 'zergatik?'. eta *cerengatic*? berac erratendigu *cergatic* 3, 2. Behin bakarrik aurkitua.

Zeru (i.) 'zeru, gloria'. (becatoreac) galçendu *Cerure* joateco drechoa 1, 1.

Zibueiñe (i.) 'zikoina'. Zúnea edo *cibueiñe* dariçon egastebat, eta berçe ceimbeit, dire churiec ... 6, 9.

Zikin/Zikiñ (adj.) 'zikin, lohi'. gusto *ciquin* betengatic? 14, 6; gusto *ciquiñ* betengatic 14, 6; contu, eta canta *ziquiñ* ... oien velenoarequi 6, 8.

Zikinkerie (i.) 'zikinkeria, lohikeria'. itç deshonestoac, eta *ciquinquerie* 6, 12.

Zimendu (i.) 'zimendu, oinarri'. eien echea, arruiñetu, eta destruitu dadiela, *cimenduetareño* 9, 10.

Zirkunzizio (i.) 'erdainkuntza'. Jesus deitu zute *circuncicioco* funcione andiartan, arquitu ciren guciec 13, 2.

Zizne (i.) 'zisne, beltxarga'. Andrea, zure soberbie ... esteiteque iquen andiego, eta argatic zara, Jangoicoan aurean, *cizneac* becela 6, 9.

Zoko (i.) 'zoko, bazter'. Cer signifieçendu ... icusiçea ... ein gendes beteric larreiñoiec, echeoiec, eta *zocoiec* ...? 3, 6.

1 Zor (i.) 'zor'. *zordion* atencioa 9, 2; (demonioec) errepresentatuco dizquiotte (ladronari) pagaçeco dauzquien *zorrac* 4, 6.

2 Zor izan (a.) 'zor izan'. icusicotuce ... aite, eta amac, eta berçe aniç, ... obediencie *zorçeiotenac*; desobedituric 3, 6. Ik. goiko sarrean *zordion atencioa*.

Zorzi (d.) 'zortzi'. Juandeneco *zorçi*, edo amar vrtean ... atrabague, zauden becatorea 6, 11; *zorçietati* landara 'aurrera' 3, 7; *zorçietatic* landara 6, 11.

Zorroz (adj.) 'zorrotz, puntadun; garratz, latz'. erren, punte *zorroçbat* 6, 13; escezola beguiretu aurpegui gogor *zorroçarequi* 11, 6.

Zu (io.) 'zu'. *zu* 2, 1; *zuc* 6, 4; *zure* 2, 1; *zaure* 9, 9; *zuri* 6, 9; *zutes* 2, 6; *zuretaco* 6, 10; *zureganic* 1, 4. Ik. *Zaurori* eta *Zaurorrek*.

Zuek (io.) 'zuek'. *Zuec* 15, 8; *zauroc* 9, 9; *zuen* 1, 4; *zauren* 3, 2; *zuegui* 6, 2; *zuetas* 10, 1; *zuetatic* 3, 4.

Zunea (i.) 'zikoina'. Zúnea edo *cibueiñe* dariçon egastebat, eta berçe cembeit, dire churiec ... 6, 9.

Zur (i.) 'zur'. etorco da (becatorea), echera, eta an, *zur* vstelari, arrac becela, ozcan itendio ... bere becatuec 6, 13.

Zuri (adj.) 'zuri'. Zúnea ... eta ... dituste lumec, *zúri*, eder, galantac 6, 9. Ik. *Txuri* eta *Zunea*.

Zurko (i.) 'ildo'. Asquidu (necazariec) ... beiguiec inclineçea goldera, eta *zurcora* 14, 8.

ADIZKITEGIA

A

Aiz/Eiz 'haiz'. alegraçen *aiz* 6, 11; *eiz* 6, 11.

'Aze 'ezazue'. Ik. *Zaze*.

'Azkizu 'itzazu'. Ik. *Zazkizu*.

B

Baledi 'baledi'. eillegabaledi ... billetucoluque 1, 1; sartu *baledi* ..., emanbalezazu ..., libraçen bacinduzquique ..., baliebacindeiçe ..., cer erranenluque ...? 6, 4; considera *baledi*, ... ceñ ... idurico lequizquiquegu ...! Ceñ ... serbiçetuco guinduque ...! Ceñ ... empleatuco guinduque ...! 16, 6. Ik. *Baleza*, *Baliz* eta *Balu*.

Baleiz 'balitez'. Eillegabaleiç ...; eta nola estimetuco luquete ..., eta desprecietuco luquete ...! 2, 1.

Baleza 'baleza'. conserbatu *baleza* ... ez luque penitencie iñ bearric 5, 2; considerabaleza ... portatuco liçeque 16, 5. Ik. *Baliz*.

Balezaketa 'balezate'. ojala *ezpalezaqueta* aniçec ofenditu ... 3, 7. Ik. *Balizeke* eta *Bazinduzkike*, eta *Zaketa*.

Balezate 'balezate'. pensá *balezate* ..., ... atraco luquete ...! 8, 7.

Balezazu 'baliezazu'. eman**balezazu** ... erranen luque 6, 4. Ik. *Baledi*.

Balezoke 'baliezaio'. erranenzinduquete ... iquenenzizequela ..., *ezpalezoque* apliketu 1, 4. Ik. *Balizeke*.

Balire 'balira'. *balire* ere ..., errespetatu beartuzule 9, 6.

Baliz 'balitz'. *baliz* ... ezpalu iñ ... ez luque penitencie iñ bearric 5, 2. Ik. *Baleza*, *Balize* eta *Balizeke*.

Balize 'balitz'. *balize*, esçue eramoco 4, 2. Ik. *Baliz*.

Balizeke 'balitz'. *ezpaliçeque* ..., iquenenniçeque 2, 4. Ik. *Baliz*, *Balezaketa* eta *Bazinduzkike*.

Balu 'balu'. *ezpalu* iñ ... ez luque penitencie iñ bearric 5, 2. Ik. *Baliz*.

Banezakeze 'baniezazue'. erran**banezakece** ... esniquece erranen 3, 4.

Baniz 'banintz'. *baniç* becela 6, 2.

Bazenza 'bazeneza'. icusi *bacenza* ..., negar iñenzinduque 2, 6.

Bazindeize 'bazintez' (?). baliebacindeiçe ... çer erranen luque ...? 6, 5. Ik. *Baledi*.

Bazinduzkike 'bazintza'. libraçen *bacinduzquique* ..., çer erranen luque ...? 6, 5. Ik. *Baledi*.

Bazute 'balute' (?). errespondatu ció, ece pensaçen *bazute* ..., vtçico citustela 16, 2.

Bedi 'bedi'. salta *bedi* 13, 5.

Beigezazki 'gaitza'. egosi *beiguezazqui* 3, 9. Ik. *Beza* eta *Bezazki*.

Bez 'beza'. idugui *bez* 3, 8; invocabez 13, 5. Ik. *Beza*.

Beza 'beza'. idugui *beza* 1, 6; Invocabeza 13, 5. Ik. *Bezazki*.

Bezate 'bezate'. *considerabezate* 12, 4.

Bezazki 'bitza'. *instruitubezazqui ...*, *moguibeazazqui ...*; *castigue bezazqui* 3, 8.

1 Bezote 'biezaiote'. *vguire bezote* 12, 4.

2 Bezote 'biezaie'. *eracutsibezote* 3, 8. Ik. *Bezozkiote*.

Bezozkiote 'biezazkie'. *arguitubezozquiote* 3, 8.

D

Da 'da'. *da* 1, 3; *dela* 1, 6; *esta* 1, 2; *beite* 1, 1; *veinte* 6, 4; *au de* 3, 2; *denereño* 1, 1.

Dadien 'dadin'. *valiedadien* 9, 3; *erori dadien* 4, 1; *estadien* *entendatu* 3, 5; *geildadien* 6, 3.

Dakiden 'dakidan'. *valie daquidela* 14, 6.

Dakigu 'zaigu'. *gertaçendaquigu* 5, 2.

Dakio 'zaio'. *escapaçendaquio* 3, 8.

Dakioke 'dakioke'. *gerta daquioquen* 6, 1.

Dakion 'dakion'. *expliquedaquiola* 7, 1; *estaquiola* *guertatu* 9, 4.

Dakioke 'zaie'. *guertaçendaquiotena* 5, 2.

Dakizen 'dakizuen'. *èstaquicela* *eillegatu* 9, 7.

Dakizkigu 'zaizkigu'. *gertaçen daquizquigun* 8, 3. Ik. *Dakigu*.

Dakizkio 'zaizkio'. *Barçaçen daquizquio* 2, 2. Ik. *Dakio*.

Dakizkieten 'dakizkien'. *aumenta daquizquiotela* 9, 9; *añeditudaquizquiotela* 1, 2.

Dakizkize 'zaizkizue'. *zuegui toçaçendaquizquizenac* 2, 1.

Dakizkizu 'zaizkizu'. *atraco daquizquizu* 1, 3.

Deiteke 'daiteke'. *eiñ guti salbatu deiteque* *ior* 5, 8; *nola esteitequen* *salbatu* 5, 8. Ik. *Teke*.

Deitezke 'daitezke'. *erran esteitezquenac* 9, 7.

Deizen 'daitezen'. *ireçarri deiçen* 7, 1; *salba deiçenagatic* 8, 6.

Deizke 'daitezke'. *explique deizque* 14, 4; *esteizquela* *salbatu* 5, 3. Ik. *Deitezke*.

1 Dezagun 'dezagun'. *Entendadezagun* 11, 3. Ik. *1 Zagun*.

2 Dezagun 'diezagun'. *asistidezagun* 1, 4. Ik. *2 Zagun*.

Dezake 'dezake'. *estime dezaque* 2, 3; *consistitu dezaque* 5, 9. Ik. *Zake*.

Dezakete 'dezakete'. *espera dezaquete* 9, 7; *erdeichi dezaquete* 10, 4. Ik. *Zaketa* *eta Zakete*.

Dezan 'dezan'. *iquesi dezan* 8, 4. Ik. *Zan*.

Dezaten 'dezaten'. *indezaten* 9, 4.

Dezogun 'diezaiogun'. *escadezogun* 1, 4. Ik. *Zogun*.

Dezoten 'diezaien'. *emandezoten* 5, 2.

Dezoteten 'diezaiedan'. *obedecitu dezotetela* 6, 4.

- Digu 'digu'. *digu* 1, 1. Behin "digo" 13, 6.
- Digute 'digute'. *digute* 10, 5.
- Dio 'dio'. *dio* 4, 8.
- Diogu 'diogu'. *diogu* 11, 4.
- 1 Diote 'diote'. *diote* 9, 3.
- 2 Diote 'die'. *diote* 10, 2.
- 3 Diote 'diote'. *diote* 9, 5.
- Diotegu 'diegu'. *diotegu* 10, 3.
- Diotet 'diet'. *ezpadiotec* (sic, -c) 1, 8.
- Diozezu 'diezu'. *diozezu* 9, 8.
- Dioze 'dioze'. *dioze* 14, 6.
- Diozu 'diozu'. *diozu* 6, 6.
- 1 Dire 'dira'. *dire* 1, 2.
- 2 Dire 'dit'. *galdiñ neicodire ... norbeitec* 3, 4.
- Ditezu 'dizute'. *egoçicoditezu* 9, 9.
- Ditu 'ditu'. *ditu* 11, 2; *estitu* 15, 6. Ik. *Tu*.
- Ditugu 'ditugu'. *estitugule* 4, 1. Behin "estitugo" 9, 4. Ik. *Tugu*.
- Dituste 'dituzte'. *dituste* 6, 4. Ik. *Tuste*.
- Ditut 'ditut'. *ditutenean* 1, 2; *ditudela* 14, 6. Behin 'ditur' 1, 8. Ik. *Tut*.
- Dituze 'dituzue'. *estituce* 3, 2. Ik. *Tuze*.
- Dituzu 'dituzu'. Ik. *Tuzu*.
- Dize 'dizue'. *dize* 10, 1.
- Dizet 'dizuet'. *dicet* 5, 10; *dicet ena* (sic) 3, 2.
- Dizkide 'dizkit'. *barcatuco ote dizquide* Jangoicoac! 4, 7. Ik. *Dire*.
- Dizkigu 'dizkigu'. *dizquigu* 12, 2.
- Dizkio 'dizkio'. *dizquio* 5, 2.
- Dizkiogu 'dizkiogu'. *dizquiogu* 14, 4.
- 1 Dizkiote 'dizkiote'. *dizquiote* 4, 6.
- 2 Dizkiote 'dizkie'. *dizquiote* 9, 9.
- Dizkioteze 'dizkiezue'. *dizquiotecenac* 5, 7.
- Dizkiotezu 'dizkiezu'. *dizquiotezu* 9, 5.
- Dizkioze 'dizkiezue'. *dizquioze* 9, 7.
- Dizkiozu 'dizkiozu'. *dizquiozu* 5, 4.
- Dizkize 'dizkizue'. *dizquicen* 5, 10.
- Dizkizet 'dizkizuet'. *dizquiçet* 5, 10.
- Dizkizu 'dizkizu'. *dizquizun* 1, 4. Ik. *Dizu*.
- Dizkizut 'dizkizut'. *iñ, dizquizuten* ofenses 14, 6.

- Dizu 'dizu'. *dizu* 9, 6.
 Dizut 'dizut'. *dizut* 2, 6; *diçut* 2, 6.
 Du 'du'. *du* 5, 1; *duela* 1, 1.
 Dugu 'dugu'. *dugu* 2, 4.
 Duk 'duk' (hik). irri itenduc 6, 11.
 Dut 'dut'. *dut* 3, 7; *duten* 'dudan' 14, 4; *dutela* 'dudala' 14, 6.
 Dute 'dute'. *dute* 1, 2. Behin "dutu" 3, 3.
 Duze 'duzue'. *duze* 5, 1.
 Duzu 'duzu'. *duzu* 2, 6. Behin "duçu", ageri dela ere "ducu".

E

- 'E 'ezazue'. Ik. *Zaze*.
 'Egun 'dezagun'. Ik. *Zagun*, 1 *Dezagun* eta *Zaze*.
 'Eze 'ezazue'. Ik. *Zaze*.
 'Ezkize 'itzazue'. Ik. *Zazkize* eta *Zaze*.
 'Ezu 'ezazu'. Ik. *Zaze* eta *Zazu*.

G

- Gara 'gara'. *gara* 9, 4; *garela* 15, 4.
 Geitu 'gaitu'. *gueitu* 11, 1; *gueituelaric* 8, 6.
 Geituste 'gaituzte'. *gueituste* 11, 1.
 Geizen 'gaitezen'. anime *gueiçen* 8, 1; emendatu *gueiçenagatic* 8, 7.
 Geizezkiten 'gaitzaten'. nola *ezqueiçezquiten* pribetu 1, 2.
 Geizkizu 'gaitzazu'. vestitu *gueizquizu* 5, 5.
 Gindue 'genuen'. *gindueta* (sic) 5, 6; *guindueta* 5, 7.
 Ginduke 'genuke'. *guinduke* 11, 2. Ik. *Baledi* eta *Ginduzke*.
 Ginduzke 'genituzke'. *guinduzque* 7, 8.
 Ginduzki 'gintuen'. crietu *guinduzqui* (hark gu) 'creavit nos' 11, 4.
 Giñeke 'ginateke'. egonen *guiñeque* 10, 5.

I

- Indut 'haut' (?). nic arrepatu *indut*; orlaco, aurorec daquiquen lecuartan, iñuen, beca-
 tuarrequi 6, 11.

L

- Lekizkikegu 'litzaizkiguke'. idurico *lequizquiquegu* 16, 6. Ik. *Baledi*.
 Lekizkioke 'litzaizkioke'. *lequizquioque* 8, 7.
 Leokete 'lieke'. (becatorec) galcentuste, Jangoicoac ... emeiñ *leoqueten* consueloa, ali-
 bioa, eta gracie 8, 7.

Lezake 'lezake'. *lezaquen* 2, 4.
 Lireke 'lirateke'. *lireque* 8, 7.
 Lizeke 'litzateke'. *liçeque* 6, 10 eta 16, 5; *lizequela* 1, 4. Ik. *Baleza*.
 Luke 'luke'. Obe *luque* 1, 2; *luquela* 2, 5. Behin "luco" 6, 5. Ik. *Baledi* eta *Baleza*.
 Lukete 'lukete'. *luquete* 2, 1. Ik. *Baleiz* eta *Balezate*.
 Luzkete 'lituzkete'. irebacico *luzqueten*, meregimentuec 8, 7.

N

Nau 'nau'. *nau* 6, 4; *nauneean* 4, 8.
 Naute 'naute'. *naute* 12, 1.
 Nauze 'nauzue'. *nauce* 11, 8.
 Nauzu 'nauzu'. *nauzu* 8, 4; *nauzune* 2, 4.
 Nazaze 'nazazue'. aitu *nazace* 5, 6.
 Nazazun 'nazazun'. *sarnazazun* 7, 9; *induguinazazun* 7, 9.
 Neiteke 'naiteke'. *esneiteque* salbatu 10, 2.
 Neiz 'naiz'. *neiz* 12, 1.
 Nikeze 'nizueke'. *niquece* 3, 4. Ik. *Banezakeze* eta *Zeitezke*.
 Nindue 'ninduen'. *nindue* 6, 12.
 Ninze 'nintzen'. *niçela* 14, 6. Ik. *Nize*.
 Nioke 'nioke'. *nioque* 1, 1.
 Niokete 'nieke'. *nioquete* 1, 1.
 Nitue "nituen". *nituen* eiengati 14, 6.
 Nize 'nintzen'. *niçen* becela 2, 4; *niçenean* 14, 6.
 Nizeke 'nintzateke'. *niçeque* 2, 4. Ik. *Balizeke*.
 Nue 'nuen'. *nué* 6, 11.
 Nuke 'nuke'. *nuque* 3, 1.
 Nuzke 'nituzke'. *nuzque* 6, 3.

T

Teke 'daiteke'. *ezpeiteque* engueñetu 3, 4; *ezpeiteque* erran 4, 6. Ik. *Deiteke*.
 Tezkizu 'zazkizu'. *issuritezquizu* 6, 2. Uste dugu "çezquizu" ipini behar lukeela eta "tezquizu" errakuntza edo dela.
 Tu 'ditu'. *tu* 1, 7; *tuen* 2, 2. Ik. *Ditu*.
 Tugu 'ditugu'. *tugu* 8, 3; *tugule* 8, 4. Ik. *Ditugu*.
 Tüste 'dituzte'. *tuste* 16, 4. Ik. *Dituste*.
 Tur 'ditur'. *erranentuden* caso abetan 9, 4; *tutenean* 4, 9. Ik. *Ditut*.
 Tuze 'dituzue'. *beituce* 15, 1; *tuze* 15, 8. Ik. *Dituze*.
 Tuzu 'dituzu'. *tuzu* 8, 5; *beituzu* 2, 6. Ik. *Dituzu*.

U

Uen 'huen'. *iñuen* 'in huen' 6, 11.

Z

Zada 'zara'. *zada* 1, 4 eta 8, 5. Besteetan, "zara".

Zadaze 'iezadazue'. *seguicadace* 5, 11.

Zadazu 'iezadazu'. *Erranzadazu* 8, 5.

Zaden 'dezadan'. *adoraçaden* 14, 2; *sufriçadela* 6, 4; *esçaçadela* 6, 4. Ik. 2 *Zaten*.

1 *Zagun* 'dezagun'. *sinestazagun* 8, 3; *Ezaucegun* 8, 7; *venerazagun* 14, 2; *icusegun* 7, 2. Ik. 1 *Dezagun*.

2 *Zagun* 'diezagun'. *barçaçagun* 3, 9; *esçaçagula* *barcatu* 3, 9. Ik. 2 *Dezagun*.

Zaguzu 'iezaguzu'. *permitiçaguzu* 5, 5.

Zaizu 'zaizu'. *zaizune* 6, 9. Ik. *Zeizu*.

Zake 'dezake'. *esçaque* *idugui* 9, 2; *esçaque* *erdeichi* 10, 4; *consideraçaque* 16, 3; *ofendiçaquen* 1, 7. Ik. *Dezake*.

Zakegu 'dezakegu'. *esçaquegu* *iñ* 2, 1.

Zaket 'dezaket'. *erran çaquet* 10, 2; *Nic ... alçaqueden* 5, 10.

Zaketa 'dezakete'. *esçaqueta* ... *iñ* 1, 8; *cer esperaçaqueta?* 9, 10. Ik. *Zakete* eta *Dezakete*.

Zakete 'dezakete'. *idugui zaqueten* 9, 2; *esçaquete alegratu* 6, 1; *ezpazaquete* ... *aitu* 10, 4. Ik. *Zazkikete* eta *Zaketa*.

Zakeze 'dezakezue'. *esçaquece* *erdeichi* 10, 4; *iñçaquece* 14, 5; *entendaçaquecembecela* 5, 11.

Zakien 'ditzan'. eta *Jangoicoac librazaquuela* 9, 9. Gero "*bada* *Jangoicoac libratucodu*" *egin* du, *-zaquiela* *desagertuz*. *Bestalde*, "*zazquiela*" *espero* da *-ik*. *Zezkien*-.

Zan 'dezan'. *beguire zala* 12, 2; *Eşçala* *galdu* 11, 9; *iñçenagatic* 16, 2. Ik. *Dezan*, *Zakien* eta *Zezkien*.

Zara 'zara'. *zara* 12, 7; *zarala* 2, 5; *zarella* 2, 6; *zarena* 6, 5.

Zarate 'zarete'. *zarate* 10, 2; *zaratenean* 14, 7.

1 *Zaten* 'dezaten'. *esçaten* *ezautu* 6, 11; *pasa çatela* 9, 10; *Eşçatela* *arquitu* ... *Eşçatela* *erdeichi* 9, 10. Ik. *Dezaten* eta *Zezkiten*.

2 *Zaten* 'dezadan'. *clamaçatela* ... *goraçatela* 6, 2. Ik. *Zaden* eta *Zazkiten*.

3 *Zaten* 'diezaïodan'. *nic errespondaçaten* *pregunte* *oni* 3, 4.

Zaze 'ezazue'. *para zaze* 1, 8; *erreparaçace* 7, 8; *ssaquinçece* 1, 2; *Aicece* 4, 8; *egoçace* 5, 11; *icuse* 5, 10; *icusece* 9, 3; *iducece* 10, 2. Ik. 1 *Zazkiten* -"*gozazquitela*"-, *Zazkize* -"*icusezquice*"- eta *Zazkizu* -"*tratazquizu*"-, eta 1 *Zagun* -"*icusegun*"-, *guzietan* *elisioa* *ematen* *dela* "*egoçace*", "*icuse*" eta "*icusece*" *antzera*.

Zazegun 'diezazuegun'. *explique çacegule* 10, 1.

Zazen 'dezazuen'. *esçacela* *proceditu* 9, 5; *ssaquiçacela* 10, 1; *Icusi çacenagatic* 11, 4.

Zazkien 'ditzan'. Ik. *Zakien* eta *Zezkien*.

Zazkigun 'ditzagun'. *pensaçazquigun* 11, 4; *eizçezquigun* 'audiamus' 1, 3.

Zazkike 'ditzake'. pagatu *alzazquiquelariç* 4, 7. Ik. *Zezkike*.

Zazkikete 'ditzakete'. *eşçazquiquetela* sufritu 9, 8. Ik. *Zakete*.

1 Zazkiten 'ditzaten'. *arçazquiten* armac 7, 3; *acabaçasquitela* 9, 10; *gozazquitela* 9, 9; *ireguiaracicezquiten* 3, 9.

2 Zazkiten 'ditzadan'. *aborreciçazquitela* 6, 4.

Zazkize 'itzazue'. *escojizazquize* 9, 10; *abegorra çazquize* 6, 12; *Eicezquize* 'adi itzazue' 9, 10; *Utzicezquize* 5, 10; *icusezquize* 5, 10. Ik. 'Ezkize eta *Zezki*.

Zazkizu 'itzazu'. *chussenduçazquizu* 5, 5; *arguiçezquizu* 6, 2; *ireguiçezquizu* 8, 6; *issuritezquizu* (sic, -te-) 6, 2; *tratazquizu* 9, 8.

Zazkizun 'ditzazun'. *obeditu*, eta *respetaçazquizule* 6, 3; *etçazquizule* *obeditu* 6, 4; *eşçazquizule*, *inquietatu* 9, 8.

Zazu 'ezazu'. *esperaçazu* 2, 6; *Aiçezu* 5, 11; *Eşçazule* *tardatu* 1, 6; *icusezu* 6, 2.

Zazun 'dezazun'. *Amaçazule* 6, 3; *Eçazule* (sic, Eç-) *amatu* 6, 3.

Ze 'zen'. *Assice* 1, 7; *atracela* 1, 4; *juanzela* 4, 1.

Zedien 'zedin'. *oreicediela* 11, 6.

Zegun 'dezagun'. Ik. 1 *Zagun*.

Zeigu 'zaigu'. *ceigu* 7, 8; *zeigu* 12, 8.

Zeikigun 'zaitzagun'. *saluteçeiquigun* 6, 3.

Zeikio 'zitzaion'. *etorçeiquio* 1, 3. Ik. *Zekio*.

Zeiquiote 'zitzaien'. *ceiquiote* 9, 3; *ceiquiotela* 3, 2.

Zeikizkigu 'zitzaizkigun'. *etorri ceiquizquigu* 11, 1.

Zeikizkizu 'zitzaizkizun'. *etorri zeiquizquizun* ... *ieic* 6, 7.

Zeio 'zaio'. *ceio* 15, 5; *zeio* 6, 13.

Zeiothe 'zaie'. *ceiothe* 9, 8; *eşçeiothe* 9, 4.

Zeiste 'zaitzte'. *Desengueñe ceiste* 3, 3; *Gueldi ceiste* 11, 8. Ik. *Ziste*.

Zeisten 'zaitzten'. *enfada ceisten* 5, 11.

Zeite 'zaittez'. *orei ceite* 15, 4; *sarçeite* 16, 5.

Zeitezke 'litezke' (?). *Beñe erranbanezaquece*, *ece Bienaventuretueieci eciñ contatubarimeceitezque* *ere*, *condenatu* *ec beñio iago direla*, *esniqeece erranen eguie* 3, 4.

Zeitu 'zaitu'. *ceitu* 6, 11; *zeitu* 12, 1; *ceituela* 1, 4.

Zeituste 'zaituzte'. *baçeituste* 1, 8.

Zeitustet 'zaituztet'. *eşçeitustet* 11, 8.

Zeitut 'zaitut'. *ceitut* 5, 7.

1 Zeize 'zaizue'. *ceice* 15, 1; *zeice* 6, 12; *eçeice* 1, 5.

2 Zeize 'zaittez'. *compadecitu ceice* 2, 6. Ik. *Zeite*.

- 1 Zeizen 'zaitzen'. humille *ceiçen* 8, 7; convertitu *zeiçen* 8, 7.
- 2 Zeizen 'zitezen'. *eşçiçela içuli* 14, 3.
- Zeizkete 'zaitzekete'. confesatu *zeizqueten* 5, 11; salbatu *ceizquetela* 10, 2.
- Zeizkio 'zaizkio'. gueillçen *zeizquio* 14, 8.
- Zeizkiote 'zatzaizkie'. minçeçen *ceizquiotela* 9, 5.
- Zeizkiten 'zaitzaten'. errespeta *zeizquiten* 9, 4.
- Zeizu 'zaizu'. minçeçen *ceizu* 10, 7. Ik. *Zaizu*.
- Zekeze 'dezakezue'. Ik. *Zakeze*.
- Zekio 'zitzaion'. *cequio* 8, 2 eta 14 3; *cequiola* 11, 6. Ik. *Zeikio*.
- Zekiote 'zitzaien'. *cekiote* 14, 3; *cequiotena* 14, 2.
- Zezan 'zezan'. *tentacezanagatic* 4, 1; gora *cezala* 12, 3; *escezala* apartatu 11, 6.
- Zezeiten 'zezeiten'. *goracezaten* 12, 3.
- Zeze 'ezazue'. Ik. *Zaze*.
- Zezi 'itzazue'. penitencie, Catholicoac, eta garbiçeçqui ç Lauren arimec 1, 8. Ik. *Zezkize*, hemen ere espero dena.
- Zezeiten 'ditzan'. inçeçquiela 16, 2. Ik. *Zakien* eta *Zazkien*.
- Zezi kike 'litzake' (sic). *eşçeçquiquela* contatu (Bienaventuretuec) iorc: *quam dinumerare nemo poterat* 3, 4. Ik. *Zazkike* 'ditzake'.
- Zezeitzen 'ditzaten'. ireguiaraciçeçquiten 3, 9. Ik. 1 *Ditzaten*.
- Zezen 'ziezaion'. *ezarçeçzola* 13, 2; *eşçeçzola* beguiretu 11, 6.
- Zezeiten 'ziezaien'. *emanceçzotela* 14, 3.
- Zezu 'ezazu'. Ik. *Zazu*.
- Zezen 'diezazun'. arguiceçzule entendimentue 8, 6. Ik. *Zazun*.
- Zigu 'zigun'. *cigu* 5, 6.
- Zindiote 'zenien'. *cindiote* 2, 4.
- Zindue 'zenuen'. *cindué* 6, 8; *cinduela* 1, 4; *cindula* (sic, -ul-) 1, 4. Ik. *Ziñue*.
- Zinduke 'zenuke'. *cinduke* 6, 9; *zinduke* 6, 9. Ik. *Bazenza*.
- Zindukete 'zenukete'. *zindukete* 1, 4.
- Zindute 'zenuten'. errecibitu *cinduten* ... Graciore 5, 3.
- Zinduzkite 'zintuzten'. *zinduzquitenean* 13, 2.
- Ziñe 'zinen'. *ciñe* 6, 8; *ziñe* 13, 2.
- Ziñeke 'zinateke'. *ciñeque* 6, 9.
- Ziñue 'zenuen' *çiñuenean* 1, 4. Ik. *Zindue*.
- Zio 'zion'. *cio* 1, 8; errancion bequela 2, 6.
- 1 Ziote 'zioten'. *ciote* 5, 1.
- 2 Ziote 'zien'. *ciote* 10, 5; *cioté* 5, 7.
- Zire 'ziren'. *cire* 9, 8; *ciré* 5, 6.

- Ziste 'zaitezte'. *valieciste* 5, 8. Ik. *Zeiste*, besteetan erabilia.
- Zitezu 'zizuten'. deitu *citezu* 13, 2; inten (sic, -nt-) *citezu* 9, 8.
- Zitue 'zituen'. *citue* 7, 2; *eşçitue* 3, 3; *zituela* 1, 8.
- 1 Zituste 'zituzten'. *cituste* 16, 1; *eşçitusten* (erlat.) 7, 3.
- 2 Zituste 'lituzkete'. Vtçico *citustela* 16, 2. Ik. *Bazute* 'balute' (?).
- Zizkio 'zizkion'. *zizquion* (erlat.) 8, 2.
- 1 Zizkiote 'zizkieten'. *zizquiotte* 14, 2.
- 2 Zizkiote 'zizkien'. *zizquiotte* 5, 8; *cizquiotenean* 5, 7.
- Zizkizu 'zizkizun'. *zizquizu* 6, 5.
- Zizu 'zizun'. *zizu* 6, 8; *cizun* (erlat.) 9, 8.
- Zkiten 'ditzaten'. Ik. 1 *Zazkiten*.
- Zkizu 'itzazu'. errespeta çazquizu, tratazquizu 9, 8. Ik. *Zazkizu*.
- Zogun 'diezaiogun'. *esçaçogun* 3, 3. Ik. *Dezogun*.
- Zoke 'diezaioke'. *eşçoque* ofrecitu 14, 7.
- Zokete 'diezaieke'. *eşçoquete* ... iñ 9, 6.
- Zoketegu 'diezaiekegu'. *eşçoquetegule* pagatu 9, 3.
- Zokeze 'diezaiokezue'. nola... *emañçoquecen* Jangoicoari 5, 11; ofreciçoquece 14, 7; *eşçoquecela* ofrecitu 14, 4.
- Zon 'diezaion'. *emañçola* 2, 2. Ik. *Dezogun* eta *Dezoten*.
- Zotegun 'diezaiegun'. eman *çotegule* 10, 1.
- Zotezu 'iezaiezu'. *pagaçotezu* 9, 8.
- Zotezun 'diezaiezun'. *eşçotetzule* eman 9, 9.
- Zozen 'diezaiozuen'. *eşçocela* eman 4, 4.
- Zozkiogun 'diezazkiogun'. ofrecizozquiozun 14, 3.
- Zozkioke 'diezazkioke' *eşçozquioquela* egoçy 4, 5.
- Zozkiotezu 'iezazkiezu'. *disimuleçotezu* 9, 9; estali *çotezu* 9, 9.
- Zozkiotezun 'iezazkiezun'. *eşçozquiotetzule* publiquetu 9, 9.
- Zozkioze 'iezazkiozue'. *Emañçoquioce* 6, 14.
- Zozu 'iezaiozu'. *deiçozu* ... *esçaçozu* 2, 4.
- Zozun 'diezaiozun'. *vçizozule*, nori berea 6, 3.
- Zue 'zuen'. *zue* 1, 3; *zué* 1, 5; *çue* 1, 7; *cue* (sic, c-) 1, 7; *zuen* (erlat.) 1, 1; *zuela* 4, 1; *zula* (sic, -ul-) 4, 1.
- Zute 'zuten'. *zute* 1, 3; *cute* (sic, c-) 5, 4. Ik. *Bazute* 'balute' (?).

ADIZKI TRINKOAK

A

Atoste 'zatozte'. *atoste* 5, 10. Ik. *Zatoste*.

B

Bagindauke 'bageneuka'. *baguindauque* ... ezquiñeque 15, 2.

Balaukete 'baleukate'. nola *expalauquete* 6, 14.

Betor 'betor'. *betor* 13, 5.

Betoz 'betoz'. *betoz* 12, 4; *vetoz* 12, 4.

Bide 'eman biezat'. *Bide* bada, Jaune, bere gracienc argitasune 2, 1. Oharra. Gero "Idezu bada, Jaune, zaure ..." egin du, lehenbizikoa ezabaturik. Ik. *Diren*, *Dizkiden*, *Dizun*, *Idezu*, *Iguzu* eta *Likezun*.

D

Dabilze 'darabilzue'. *dabilcelaric* 15, 6.

Dabilzu 'darabilzu'. *dabilzule* 6, 5.

Dabille 'dabil'. *dabille* 6, 6.

Dago 'dago'. *dago* 1, 5.

Dakarzki 'dakartza'. *dacarzqui* 6, 2. Bai eta ere "daczquiena" 15, 4.

Daki 'daki'. *baitequi* (sic, -e-) 4, 5; *daquienac* 5, 7.

Dakigu 'dakigu'. *badaquigu* 14, 4; *estaquigu* 1, 7.

Dakik 'dakik'. aurorrec *daquiquen* lecuartan 6, 11.

Dakit 'dakit'. *badaquit* 14, 8.

Dakite 'dakite'. *daquite* 13, 5; *espeitaquite* 2, 1.

Dakize 'dakizue'. *daquice* 10, 6.

Dakizkizu 'dakizkizu'. *daquizquizun* 6, 9.

Dakizu 'dakizu'. *badaquizu* 1, 4; *estaquizu* 1, 4.

Darizo 'deritzo/-tza'. cibueiñe *dariçon* egastebat 6, 9.

Datozen 'datozen'. *datocela* 9, 10.

Daude 'daude'. *daude* 3, 1.

Dauke 'dauka'. *danque* 6, 7.

Daukegu 'daukegu'. *estauquegu* 14, 7; *danquegun* 10, 1.

Dauket 'daukat'. *dauqueten* becela 5, 5.

Daukete 'daukate'. *espeitauquete* 6, 14; *dauquetenegui* 10, 2.

Daukeze 'daukazue'. *danquece* 3, 1.

Daukezu 'daukazu'. *danquezu* 12, 7.

Dauzki 'dauzka'. *dauzqui* 6, 7. Ik. *Dauke*.

- Dauzkigu 'dauzkagu'. *dauzquigu* 11, 4.
 Dauzkite 'dauzkate'. *dauzquite* 16, 4. Ik. *Dauquete*.
 Dauzkizu 'dauzkazu'. *dauzquizu* 6, 6.
 Daz 'doaz'. *dacen* becela 5, 2. Ik. *Doaz/Doaza* eta *Goaz*.
 Digan 'eman diezagun'. *digule* Jan Goicoac 1, 8.
 Dio 'esaten du'. *dio* 1, 2; *dionas* 'esaten duen bezala' 12, 2.
 Diot 'esaten dut'. *diot* bada 5, 6.
 Diote 'esaten dute'. *diote* 1, 1.
 Diren 'didan, eman diezadan'. Jangoicoac *direla* bere gracie 2, 1.
 Dirudite 'dirudite'. *dirudite* 15, 1.
 Dizkiden 'eman diezazkidan'. Jangoicoac *dizquidela* trabajuec 8, 3.
 Dizun 'eman diezazun'. çer nauzu *dizun* Jangoicoac ...? 8, 5.
 Doaz/Doaza 'doaz'. *doacenac* 12, 4; *beitoaza* 15, 8.
 Doie 'doa'. *doie* 1, 5; *beitoie* 15, 8.
 Dramazkizu 'daramatzazu'. *dramazquizun* 6, 9.
 Dramozkio 'daramazkio'. au de, oracio mentala, agosco oracioari, ventaja andiec, *dramozquiona* 14, 5. Oharra. "Eramo" aditzaren adizkia noski, aldaera hori erabili ohi baitu ia beti autoreak.

G

- Gaude 'gaude'. *gauden* 11, 4.
 Gindrama 'generaman'. *gindraman* (sic, *gi-*) vide chussen, suabe, eta dulceore 5, 6.
 Goaz 'goaz'. anditus *goaßen* becela 5, 3; *goacela* 12, 1.
 Goazen 'goazen, joan gaitezen'. *goacen* 9, 5; *ezcoacen* 10, 1.

I

- Idezü 'idazu, emaidazu'. Ik. *Bide*.
 Iguzu 'iguzu, emauguzu'. *iguzu* valore 5, 5.

L

- Laudeke 'leudeke'. plazabatean *laudequen* becela 4, 6. Egileak "*laudequen*" idatzi du.
 Likezun 'eman liezazun'. Jangoicoac *liquezun* 6, 10.

N

- Nago 'nago'. *nago* 1, 8.
 Nauke 'nauka'. *nauque* 15, 2.
 Nengo 'nengoen'. *nengo* 14, 6.
 Noie 'noa'. *noien* 16, 3.

Z

- Zabilste/Zabiste 'zabiltzate'. *Zabiste, zabilste* orlaco bidetan 6, 12.
- Zagozkit 'zagozkit', aiçen *zagozquidena* 2, 5.
- Zakarra 'zekarren'. *zacarra* 13, 3.
- Zakarte 'zekarten'. *zacarte* 13, 3. Ik. *Zakazkite*.
- Zakazkite 'zekartzaten'. *zacazquitela* 13, 2.
- Zamate 'zeramaten'. cerure *zamatzen* bide ... ore 5, 3.
- Zaramakite 'zaramatzate'. *zaramaquiten*, zauren culpec 5, 1.
- Zatoste 'zatozte'. *Zatoste* 5, 11. Ik. *Atoste*.
- 1 Zaude 'zaude'. *barimezaude* 2, 4.
- 2 Zaude 'zeuden'. *zau dela* 1, 7.
- Zauke 'zeukan'. *zauque* 9, 1; *çauquela* 1, 7.
- Zauki 'zeuzkan'. amabi Leon *zauqui* 9, 1.
- 1 Zauste 'zaudete, zagozte'. *zaustenean* 1, 7; *zaustelaric* 15, 6. Orainaldia.
- 2 Zauste 'zaudete'. conserbatu ceiste edo *zauste* arren gracien 11, 9.
- Zauzki 'zauzka'. *zauzki* 6, 12.
- Zauzkite 'zauzkate'. *eçauzquite* 9, 5.
- Zego 'zegoen'. *cego* 9, 1.
- Zeki 'zekien'. *beicequi* 8, 3; *cequienac* 10, 6.
- Zerizo 'zeritzon/-tzan'. Lazaro *ceriçon* bat 8, 1.
- Zidoaze 'zihoazen'. *zidoacenen* 12, 1.
- Zidoazen 'joan zitezen'. *cidoacenen* 11, 1.
- Zidoie 'zihoan'. *cidoiela* 14, 2.
- Ziote 'esaten zuten'. Magoec *cioten* ... geioçea 14, 2.
- Zoaste/Zoazte 'zoazte'. *Zoaste* 14, 2; *Zoazte* 7, 3.